

audit FINANCIAR

8/2013

- **Studiu asupra limitelor obligatorii de auditare în România**

● **Reforma auditului financiar în viziunea FEE**

- **Ecartul de așteptare și încrederea publicului față de auditori**
- **Aplicarea modelului Benford în detectarea riscului de fraudă**
- **Asigurarea funcției de audit public intern în sistem de cooperare**
- **Managementul rezultatului și calitatea raportării financiare pentru societățile cotate**
- **Raportarea performanței prin sistemul de indicatori: perspectiva financiară a Balanced Scorecard**

Adunarea organismelor membre FEE

La 19 iunie a.c., Federația Europeană a Contabililor (FEE) a organizat, la sediul său de la Bruxelles, Adunarea organismelor membre, în cadrul căreia Camera Auditorilor Financiari din România este reprezentată de președintele său, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**.

Lucrările acestei manifestări au dezbătut probleme curente legate de activitatea FEE, în domenii strategice precum: sectorul public, strategia privind standardele profesionale, modificările propuse de Comisia Europeană referitoare la reforma auditului, raportarea integrată, dar și aspecte interne referitoare la guvernarea acestei Federații.

Directorul executiv al Federației Internaționale a Contabililor (IFAC), Fayezul Choudhury, a prezentat în cadrul acestei reuniuni viitorul Congres Mondial al Contabililor, ce va fi organizat la Roma, în perioada 10 -13 noiembrie 2014.

Întâlnire transfrontalieră la Varșovia

Camera Auditorilor Financiari din România a fost reprezentată la cea de-a 7-a ediție a Întâlnirii Transfrontaliere – organizată în acest an la Varșovia, de către Camera Națională a Auditorilor Statutari din Polonia (KIBR) – de o delegație formată din prof. univ. dr. **Ana Morariu**, vicepreședinte al Consiliului CAFR și **Adriana Spiridon**, șef birou relații internaționale.

La acest eveniment au fost reprezentate 8 organisme profesionale din: **România** (CAFR și CECCAR), **Belgia** (Institutul Auditorilor din Belgia, IRE), **Polonia** (KIBR), **Rusia** (Institutul Profesioniștilor Contabili din Rusia, IPAR), **Ucraina** (Federația Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Ucraina, UFPA), **Ungaria** (Camera Auditorilor din Ungaria, MKVK) și **Republica Moldova** (Asociația Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova, ACAP).

Lucrările profesionale au fost împărțite într-o sesiune plenară, în care Szymon Radziszewicz, Manager tehnic Senior în cadrul Federației Internaționale a Contabililor – IFAC, a susținut o prezentare cu tema „Declarațiile IFAC

privind obligațiile membrilor (SMO), instrument global de adoptare și implementare – oportunități și provocări” și trei sesiuni de lucru: „Aspecte practice ale implementării Standardelor Internaționale de Audit (ISA)”, „Experiențe în cooperarea dintre organismele profesionale și organismele de supraveghere publică și evaluarea impactului supravegherii asupra calității raportării financiare” și „Poziția și rolul organismelor profesionale de contabilitate într-un mediu în schimbare”.

În cadrul primei sesiuni, vicepreședintele Consiliului CAFR a susținut o prezentare cu tema *Implementarea ISA-urilor – piatra de temelie a profesiei de audit din România*.

În cadrul intervenției sale, prof. univ. dr. Ana Morariu s-a referit la atitudinea, responsabilitatea și interesul auditorului în desfășurarea fiecărei misiuni de audit, la sumarul relațiilor dintre situațiile financiare și raportul de audit, la procedurile de audit selectate și aplicate pentru a proba evaluarea criteriilor de calitate ale informațiilor din situațiile financiare.

În încheierea acestei prezentări s-a manifestat îngrijorarea în privința organismului de supraveghere publică din România care, în ciuda prevederilor Directivei europene privind auditul statutar, este finanțat de către organismele profesionale, fapt ce îi afectează independența.

Reprezentanții delegațiilor profesionale din Ungaria, Polonia și Belgia au fost de acord cu această poziție, criticând, de asemenea, regimul de supraveghere publică a profesiei de audit implementat în țările lor de origine.

Reuniunile de lucru EFRAG

În intervalul 21-22 mai 2013, prof. univ. dr. **Adriana Duțescu**, membru CAFR, a participat, în calitate de membru al Consiliului de Supraveghere al Grupului European de Consiliere privind Raportarea Financiară (EFRAG), la întâlnirile programate la Bruxelles, la sediul EFRAG.

La 21 mai a.c. a avut loc reuniunea Consiliului de Audit și Buget, iar a doua zi, 22 mai, a fost organizată sesiunea în plen a Consiliului de Supraveghere EFRAG, în cadrul căreia au fost discutate proiectele, abordările și strategiile curente ale acestui organism consultativ.

Contents

Hilde BLOMME

Considerații privind conceptul și stadiul reformei auditului financiar
Considerations on the Concept and Status of Financial Audit Reform

3

8

Drd. Ioana Iuliana POP (GRIGORESCU)

Studiu asupra limitelor obligatorii de auditare a situațiilor financiare în România

Study on the Compulsory Audit Limits of the Financial Statements in Romania

Drd. Alexandra ARDELEAN

Considerații privind ecartul de așteptare și încrederea publicului față de auditori
Some Reflections Regarding the Expectation Gap and the Public Trust Towards the Auditors

15

23

Alexandru CORACIONI

Cercetare privind aplicarea modelului Benford în detectarea riscului de fraudă
Research Regarding the Usage of the Benford's Model for the Fraud Detection

**Dr. Adrian VINTILESCU BELCIUG, dr. Lăcrămioara CORCHEȘ,
dr. Daniela CREȚU & drd. Adriana LUPU**

Studiu asupra asigurării funcției de audit public intern în sistem de cooperare
Study on Providing Public Internal Audit Function in System of Cooperation

28

34

Drd. Elena NECHITA

Aspecte privind managementul rezultatului și calitatea raportării financiare pentru societățile cotate
Some Issues on Earnings Management and the Quality of Financial Reporting for Listed Companies

Dan Radu TURCU & Mihaela TURTUREA

Studiu privind raportarea performanței prin sistemul de indicatori: perspectiva financiară a Balanced Scorecard
Study Regarding Performance Reporting through indicators system: Balanced Scorecard Financial Perspective

44

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Colegiul editorial științific

Prof. univ. dr. Alain BURLAUD	- Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
Prof. univ. dr. Sorin BRICIU	- Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
Prof. univ. dr. Tatiana DĂNESCU	- prorector, Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș
Prof. univ. dr. Robin JARVIS	- director pentru IMM-ACCA, profesor de contabilitate Universitatea Brunel, Marea Britanie
Prof. univ. dr. David HILLIER	- decan, Leeds University Business School, Marea Britanie
Prof. univ. dr. Allan HODGSON	- The University of Queensland, Australia
Prof. univ. dr. Emil HOROMNEA	- Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
Prof. univ. dr. Dumitru MATIȘ	- decan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Prof. univ. dr. Maria MANOLESCU	- ASE, București
Prof. univ. dr. Ion MIHĂILESCU	- Universitatea "Constantin Brâncoveanu", Pitești
Prof. univ. dr. Ana MORARIU	- ASE, București
Prof. univ. dr. Vasile RĂILEANU	- Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune - ASE București
Prof. univ. dr. Donna STREET	- Universitatea Dayton, SUA
Prof. univ. dr. Ioan TALPOȘ	- președintele Senatului, Universitatea de Vest din Timișoara
Prof. univ. dr. Eugeniu ȚURLEA	- directorul Departamentului de contabilitate, audit, analiză și informatică de gestiune, ASE București
Academician Iulian VĂCĂREL	- Academia Română

Director științific: *prof. univ. dr. Pavel NĂSTASE*

Director editorial: *dr. Corneliu CĂRLAN*

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Secretar de redacție: *Cristina RADU*

Prezentare grafică și tehnoredactare: *Nicolae LOGIN*

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com, www.cabells.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCIPIO: www.scipio.ro

Revista este indexată în trei baze de date recunoscute

de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)

Marcă înregistrată la OSIM, sub nr. M2010 07387

Telefon: **(021) 410.74.43 interior 120**; Fax: **(021) 410.03.48**;

E-mail: revista@cafr.ro; [http: revista.cafr.ro](http://revista.cafr.ro)

ISSN: 1583 - 5812, ISSN on-line: 1844 - 8801

Tipar: Print Group S.R.L., Șoseaua Fundeni nr. 50B, București, tel: 0744.638.772

Considerații privind conceptul și stadiul reformei auditului financiar

Hilde BLOMME*

Abstract

Considerations on the Concept and Status of Financial Audit Reform

After the European Commission Green Paper of 13 October 2010 on the role of auditors and the related public consultation, the adoption of a (non-binding) report of the European Parliament on the Green Paper and a Commission impact assessment, the European Commission released its Proposals on 30 November 2011, including:

- A revision of the Statutory Audit Directive (2006/43/EC) setting 'minimum harmonisation' requirements for all statutory audits, requirements which would require transposition by European Union (EU) Member States into their national legislation, and
- A new Regulation regarding statutory auditors of Public Interest Entities (PIEs) within the EU, setting 'maximum harmonisation' requirements which are directly applicable in EU Member States.

These proposals were subject to debate within the specialised national and European professional bodies. This article presents a summary of proceedings, as well as the position of the Federation of European Accountants – FEE.

Key words: *audit, reform, European Commission, Public Interest Entities, Federation of European Accountants*

JEL Classification: M 42

Cuvinte cheie: *audit, reformă, Comisia Europeană, entități de interes public, Federația Contabililor Europeni*

* Director executiv adjunct FEE, e-mail: hilde.blomme@fee.be

1 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/audit/green_paper_audit_en.pdf

2 http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/reform/directive_en.pdf

3 http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/reform/regulation_en.pdf

4 Aceste proiecte au făcut obiectul unor dezbateri în organismele profesionale de profil naționale și europene. În acest articol sunt prezentate în sinteză stadiul demersurilor, precum și punctul de vedere al Federației Europene a Contabililor – FEE (n. red.).

Dezbaterea europeană privind politica de audit își va găsi oare o cale mai bună de urmat sub președinția lituaniană a Uniunii Europene? Este o întrebare care își va afla în curând răspunsul întrucât președinția lituaniană își preia atribuțiile de la președinția irlandeză într-un moment în care statele membre se străduiesc să ajungă la un acord, în timp ce, în comparație, Parlamentul European a reușit să găsească un compromis.

Propunerile

După Cartea Verde a Comisiei Europene din 13 octombrie 2010 cu privire la rolul auditorilor¹ și după consultarea publică aferentă, adoptarea unui raport (fără caracter obligatoriu) al Parlamentului European asupra Cărții Verzi și o evaluare de impact a Comisiei, în data de 30 noiembrie 2011, Comisia Europeană a lansat propunerile sale, care includ:

- Revizuirea Directivei Auditului Statutar² (2006/43/EC) care stabilește cerințe de „armonizare minimă” pentru toate auditurile statutare, cerințe care ar solicita transpunerea de către statele membre ale Uniunii Europene în legislația lor națională și
- Un nou Regulament³ privind auditorii statutari ai Entităților de Interes Public (EIP) din UE, stabilind cerințe de „armonizare maximă”, care sunt direct aplicabile în statele membre UE⁴.

Procesul legislativ

Publicarea acestor propuneri a inițiat procesul legislativ. Într-adevăr, competența exclusivă a Comisiei Europene (CE) este de a face *propuneri legislative*. Parlamentul European (PE) împreună cu Consiliul de Miniștri (care reprezintă statele membre UE) sunt co-legislatori și au *putere de decizie* pentru amendarea și apoi adoptarea legislației. Dosarul se află în prezent, spre rezolvare, în mâinile PE și ale Consiliului de Miniștri, proces care, având în vedere istoria UE, ar putea dura minimum 14 luni, până la un record uimitor de 29 de ani; mai precis:

- În cadrul PE dezbaterile au avut deja loc în diverse comisii relevante. Comisia pentru Afaceri Juridice (The Legal Affairs Committee - JURI) este principala comisie responsabilă,

avându-l pe Sajjad Karim, ECR (European Conservatives and Reformists) drept raportor asupra Dosarului, în colaborare cu Comisia pentru Afaceri Economice și Monetare (Economic and Monetary Affairs Committee - ECON) și beneficiind de opinia Comisiei de Industrie, Cercetare și Energie (Industry, Research and Energy Committee - ITRE). După votarea în Comisia JURI, la 26 aprilie 2013, aceasta a publicat două rapoarte, unul privind Directiva și altul - Regulamentul (datele 13 mai 2013⁵ și, respectiv, 20 mai 2013⁶). Aceste rapoarte propun un număr de amendamente la propunerile CE, pe care le prezentăm în continuare. Lucrările comitetelor în prima lectură vor fi finalizate printr-un vot într-o sesiune plenară a Parlamentului European privind adoptarea unei opinii care să

amendeze propunerile Comisiei Europene. În momentul scrierii acestor rânduri, deși termenul acestui vot final este prevăzut înainte de sfârșitul anului, momentul exact la care ar trebui să aibă loc este încă incert.

- În paralel, Consiliul – care s-a aflat până la sfârșitul lunii iunie 2013 sub președinția irlandeză, urmată de președinția lituaniană, începând cu 1 iulie 2013 – discută propunerile CE în cadrul Grupului de Lucru asupra Legii Companiilor, în care sunt implicați reprezentanți ai administrațiilor relevante ale statelor membre, precum și Comisia Europeană. Pozițiile luate de statele membre sunt dezbătute. La nivel politic a avut loc o dezbateră orientativă, la 29 mai 2013⁷, în cadrul Consiliului Competitivității din care fac parte miniștrii responsabili din toate statele membre și Comisia Europeană. În timpul acestei ședințe fiecare stat membru a prezentat viziunea proprie asupra amendamentelor de compromis făcute în timpul președinției irlandeze cu privire la trei probleme foarte dezbătute: interzicerea serviciilor de non-audit, coordonarea europeană a sistemelor de supraveghere a auditului și obligativitatea rotației firmelor de audit. Aceste teme sunt detaliate mai jos. În timp ce procesul de lucru în cadrul Parlamentului European a fost relativ transparent, procedurile care au loc între statele membre sunt mult mai opace. Un rezultat posibil ar putea fi faptul că Consiliul va adopta propriile amendamente într-o așa-numită „poziție comună”.
- Pentru a fi adoptată formal, legislația propusă are nevoie de aprobarea

5 <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201305/20130514ATT66105/20130514ATT66105EN.pdf>

6 <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201305/20130521ATT66424/20130521ATT66424EN.pdf>

7 Această dezbateră a fost publică și poate fi urmărită la adresa: <http://video.consilium.europa.eu/webcast.aspx?ticket=775-979-12981>

atât a Parlamentului European, cât și a Consiliului asupra aceleiași forme a sa. Acest lucru este realizat prin așa-numitele „discuții tripartite”, care îi implică pe cei doi co-legislatori și Comisia Europeană.

Problemele puse în discuție

Dezbaterile asupra cărora se dorește ajungerea la un compromis sunt concentrate în special asupra următoarelor probleme, care se află și în atenția statelor membre UE:

- a) Definierea Entităților de Interes Public (EIP), determinând domeniul de aplicare al regulamentului propus;
- b) Amenințările la adresa independenței auditorului și furnizarea de servicii non-audit pentru clienții EIP;
- c) Eventualitatea rotației obligatorii pentru firma de audit pentru auditul EIP;
- d) Cooperarea la nivelul UE a autorităților naționale competente pentru supravegherea auditului;
- e) Cerințele de raportare publică a auditorului asupra auditului făcut la EIP;
- f) Rolul organismelor contabile profesionale; și
- g) Alegerea instrumentului juridic - și anume o Directivă și/sau un Regulament.

a) Definierea Entităților de Interes Public (EIP)

Extinderea definiției pentru a include orice entitate implicată în furnizarea de servicii financiare poate părea să aibă sens în scopuri de supraveghere sau pentru a proteja interesele investitorilor. Cu toate acestea, unele dintre entitățile adăugate la definiție extinsă a EIP în propunerea de directivă ar putea, în realita-

te, fi mici sau mijlocii, cu risc scăzut sau entități de complexitate redusă cu impact limitat asupra interesului public.

Raportul votat în Comisia JURI propune să se păstreze definiția EIP a Directivei privind Auditul Statutar din 2006, incluzând în special entitățile listate, instituțiile financiare și firmele de asigurare.

FEE este de acord cu această analiză și recomandă, prin urmare, ca propunerile CE să se modifice în sensul excluderii acestor entități cu risc mic din definiție: este necesară într-adevăr stabilirea unui echilibru între interesul public și povara administrativă. Statele membre ar putea fi totuși autorizate să desemneze drept EIP entitățile care au o relevanță semnificativă pentru public prin natura activităților lor, dimensiunea sau numărul lor de angajați.

FEE recomandă Consiliului să urmeze exemplul Comisiei JURI în ceea ce privește definiția EIP.

b) Amenințări la adresa independenței auditorilor și furnizarea de servicii non-audit pentru clienții de audit EIP

Raportul Comisiei JURI susține aplicarea principiilor și a cerințelor Codului Etic Internațional (IESBA) în loc de propunerile Comisiei referitoare la independență.

FEE este de acord cu această abordare, deoarece acest cod global este mult mai robust și exigent decât cerințele actuale ale UE. Mai mult decât atât, o soluție globală este cu siguranță calea de urmat, deoarece va limita poverile administrative, evită efectele extraterritoriale și păstrează condiții de concurență echitabile. FEE este într-adevăr de părere că propunerile Comisiei Europene privind introducerea de firme de audit pur, interdicția de anvergură cu privire la furnizarea de servicii non-audit clienților EIP și limitarea prestării de servicii de audit conexe la doar zece la sută din onorariile de audit

vor izola Europa pe scena mondială, vor crește povara administrativă, dar, cel mai important, vor reduce experiența și cunoștințele firmelor de audit, dobândite de la clienții lor de audit.

Consiliul Uniunii Europene este încă scindat pe această temă. FEE notează totuși sprijinul vast exprimat de Consiliu pentru o abordare în care textul menționează o listă închisă de servicii non-audit interzise (așa-numita „abordare a listei neagre”). Cu toate acestea, FEE subliniază că majoritatea statelor membre contestă lista extinsă de interdicții propuse de CE. FEE consideră că este regretabil faptul că lista propusă de servicii interzise nu include conceptele de prag de semnificație și relevanță pentru situațiile financiare ale entității auditate, care sunt incluse în Codul etic al IESBA. Un număr semnificativ de state membre sunt, de asemenea, împotriva principiului de plafonare sau limitare a prestării de alte servicii la un procent din onorariile de audit. Când va sosi timpul unui compromis, va fi important ca statele membre să rămână atente la conținutul acestei liste și să nu-l transforme în ceva ce ar fi impracticabil, disproportionat sau o anomalie internațională.

c) Posibila impunere a rotației firmelor de audit pentru auditarea EI

Regulamentul propus de Comisia Europeană prevede rotația externă a auditorului odată la șase ani și interzice renumirea auditorului în exercițiu.

Raportul Comisiei JURI propune în schimb un angajament reînnoit anual timp de maximum 14 ani consecutivi. Cu toate acestea, după expirarea acestei perioade de 14 ani, auditorul statutar sau firma de audit nu trebuie să efectueze auditul statutar al entităților de interes public în cauză decât după ce trece o perioadă de cel puțin patru ani, decât

dacă: (a) este efectuată o licitație publică pentru activitatea de audit statutar, sau (b) este efectuată o evaluare cuprinzătoare a misiunii de audit de către comitetul de audit, sau (c) se realizează un audit comun. Reînnoirea este posibilă la recomandarea comitetului de audit, a consiliului de administrație sau de supraveghere, făcută în cadrul adunării generale a acționarilor și după aprobarea de către aceasta din urmă. În plus, a fost stabilită o durată maximă de 25 de ani pentru o misiune de audit pentru o EIP.

În cadrul Consiliului, punctele de vedere ale statelor membre în legătură cu rotația obligatorie a firmelor de audit diferă într-o oarecare măsură, în privința principiului, duratei și scopului unei astfel de rotații. Discuțiile pentru a ajunge la un compromis în cadrul Consiliului sunt încă în curs de desfășurare.

FEE a studiat dovezile foarte limitate disponibile privind efectele practice ale obligativității rotației firmelor de audit și a cântărit argumentele pro și contra ale propunerii. Majoritatea membrilor FEE a concluzionat că o astfel de măsură ar fi inutilă, deoarece ar avea beneficii limitate din punct de vedere al independenței și ar putea conduce la o mai mare concentrare a pieței de audit. Prin urmare, FEE se opune principiului obligativității rotației auditorului, deoarece este în detrimentul calității auditului și, după cum arată experiența, va crește - nu va reduce - concentrarea pe piața auditului. În spiritul unei bune guvernante corporative, comitetul de audit ar trebui să fie cel care decide când să se rotească auditorul companiei.

În acest sens este de remarcat faptul că la 19 iunie 2013 US House Financial Services Committee a aprobat în unanimitate Legea privind Integritatea Auditului și Protecția Locurilor de Muncă, care

interzice Consiliului de Supraveghere al Contabilității Companiilor Publice (PCAOB) punerea în aplicare a rotației obligatorii a firmelor de audit în Statele Unite ale Americii. Prin urmare, este mare probabilitatea ca Legea Integrității Auditului să primească un vot puternic din partea plenului Camerei Reprezentanților înainte de vacanța din luna august. Nu este clar ce impact va avea această evoluție din SUA asupra discuțiilor din cadrul Consiliului de Miniștri ai statelor membre ale Uniunii Europene.

d) Cooperarea la nivelul UE a autorităților naționale competente pentru supravegherea auditului

Propunerea Comisiei are în vedere ca în cadrul UE cooperarea pe scară largă între autoritățile naționale competente cu privire la supraveghere auditorilor să aibă loc în cadrul Autorității Europene pentru Valori Mobiliare și Piețe (*eng. ESMA*). Acest comitet și-ar asuma funcțiile asumate anterior de către Grupul European al Organismelor de Supraveghere a Auditorilor (EAOB), un grup de experți prezidat de către Comisie.

Raportul Comisiei JURI susține ca ESMA să fie organismul de coordonare pentru supravegherea publică a profesiei de audit la nivel european, dar restrânge puterile de reglementare și de altă natură ale ESMA într-o anumită măsură.

În cadrul Consiliului, o serie de state membre ale UE nu sunt de acord cu compromisul propus de președinția irlandeză de a înființa un Comitet al Organismelor Europene de Supraveghere a Auditului (CEAOB), în cadrul ESMA, compus din membrii EAOB și având putere de decizie. Aceste state membre ale UE au propus o alternativă la ESMA și anume consolidarea cooperării exis-

tente realizate în cadrul EAOB. Majoritatea statelor membre ale UE par să susțină această alternativă.

FEE sprijină cu fermitate supravegherea publică a profesiei deoarece este crucială pentru a îmbunătăți calitatea auditului și pentru sustenabilitatea pe termen lung a auditorilor și a firmelor de audit. Cu toate acestea, ar trebui să fie căutat un echilibru adecvat între independență și competență în supraveghere și acest echilibru ar putea să nu fie ușor de găsit în interiorul ESMA.

e) Adaptări la raportarea publică a auditorului privind auditul EIP

FEE sprijină ideea Comisiei Europene de a îmbunătăți comunicarea publică a auditorului pentru EIP, în special pentru:

- Informații calitative cu privire la riscurile semnificative de audit;
- Mai multe rapoarte privind prezumția continuității activității, bazate pe informațiile furnizate de conducere.

Cu toate acestea, în propunerile CE există o serie de aspecte care sunt prea prescriptive sau prea detaliate, cum ar fi raportarea auditorului cu privire la metodologie, la pragul de semnificație, la identificarea fiecărui membru al întregii echipe a misiunii, la întinderea raportului de audit etc.

În raportul său, Comisia JURI a Parlamentului European a îmbunătățit propunerile Comisiei pentru a le face mai practice și utile. Parlamentul European într-adevăr nu a ignorat proiectul actual al Consiliului pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB), normalizatorul internațional relevant, privind raportarea⁸ auditorilor, deoarece piețele globale au nevoie de soluții globale.

8 <http://www.ifac.org/auditing-assurance/projects/auditor-reporting>

FEE apreciază foarte mult această abordare, chiar dacă mai este de reflectat asupra unor amendamente, care nu vor fi într-adevăr practicabile în realitate: de exemplu, raportul JURI conține un amendament care solicită auditorului să dezvăluie, în raportul public asupra EIP, toate celelalte servicii furnizate entității auditate. FEE pune sub semnul întrebării valoarea adăugată a unor astfel de dezvăluiri din raportul de audit public.

f) Rolul organismelor profesionale

În ceea ce privește rolul organismelor profesionale, propunerea CE permitea numai delegarea activității de aprobare și de înregistrare a auditorilor statutar și a firmelor de audit. Toate celelalte sarcini, cum ar fi întregul proces de educație, de calificare și de verificare a asigurării calității pentru non-EIP nu este posibil să fie delegate de către autoritățile competente către organismele profesionale.

Raportul JURI a eliminat această limitare a delegărilor. Înțelegerea este că Consiliul este aparent în dezacord cu CE cu privire la astfel de limitări în privința delegărilor.

FEE este de acord cu amendamentele propuse de Comisia PE și, prin urmare, recomandă ca delegarea către organismele profesionale, sub supravegherea autorității competente, să însemne cel puțin:

- Aprobarea și înregistrarea auditorilor, inclusiv întregul proces de educație, calificarea inițială și dezvoltarea profesională continuă;
- Verificarea asigurării calității pentru non-EIP.

Într-adevăr, aceste organisme profesionale contabile au în prezent experiența și expertiza necesare pentru efectuarea unor astfel de verificări într-un mod rentabil, contribuind la îmbunătățirea constantă a calității auditului.

g) Alegerea instrumentului juridic - și anume, o Directivă și/sau un Regulament

Așa cum s-a menționat mai sus, CE a emis două instrumente juridice: (a) o revizuire a Directivei de Audit Statutar, care stabilește „cerințe minime de armonizare” pentru toate auditurile statutare, cerințe care ar necesita transpunerea acestora de către statele membre ale Uniunii Europene (UE) în legislația lor națională, precum și (b) un nou Regulament cu privire la auditorii statutar ai EIP din cadrul UE, care stabilește cerințe de „armonizare maximă”, care se aplică direct în statele membre ale UE.

Comisia JURI a Parlamentului European propune transferarea unor prevederi din Regulament la Directivă, cele mai importante fiind cu privire la: (a) „Organizarea internă a auditorilor și firmelor de audit”, (b) „Independența față de entitatea auditată” și (c) „Efectuarea auditului statutar”, făcându-le aplicabile pentru toate entitățile. Articolul din Regulament care se

referă la „Comitetul de Audit” este, de asemenea, propus să fie mutat în cadrul unui nou articol al Directivei, dar să fie aplicabil numai EIP.

Consiliul înțelege să ia în considerare aceste propuneri și chiar alte transferări suplimentare din Regulament către Directivă.

Concluzie

FEE îndeamnă toate părțile interesate, în special părțile implicate în discuția trilaterală, să abordeze problema din punctul de vedere al interesului public.

În ceea ce privește profesia, FEE invită toți membrii săi să se concentreze asupra interesului colectiv pe termen lung al întregii profesii contabile, indiferent de mărimea firmelor, zone de practică sau de stat membru, ținând seama de interesul public european.

Traducere și adaptare **Cristiana RUS**

Studiu asupra limitelor obligatorii de auditare a situațiilor financiare în România

Ioana Iuliana POP (GRIGORESCU)*

Abstract

A Study on the Compulsory Audit Limits of the Financial Statements in Romania

This article represents a study on the compulsory audit limits of the financial statements established in Romania. This research was realized as a result of knowing the very small number of compulsory financial audit missions that have been realized in Romania between 2011 and 2012. The purpose of the article was to analyze if the compulsory audit limits established in Romania are according to the level of economic development of the country and to the limits established in other European countries, or if there is a need of modifying them.

The article presents the actual level of the compulsory audit limits established in Romania and the ones from the other EU member states, stressing on the comparison with Spain, which though has a higher level of economic development than Romania has established a lower level of the compulsory audit limits. In order to stress on the comparison there are brought extra- data connected to the number of audited firms from this country and the turnover realized by the auditors in Spain.

At the end of the article there are made proposals of modifying the compulsory audit limits in Romania, justifying the made proposals.

Key words: *compulsory audit limits, turnover, microenterprise, simplified financial statements, statutory audit missions*

JEL Classification: M 42

Cuvinte cheie: *limite obligatorii de auditare, cifră de afaceri, microîntreprindere, situații financiare simplificate, misiuni de audit statutar*

Introducere

În unele țări continuă să existe conceptul de „audit universal”, conform căruia tuturor firmelor care funcționează pe piață li se impune să-și auditeze situațiile financiare. Acest concept pierde astăzi tot mai mult teren în Europa, unde tendința este de creștere a nivelului variabilelor (număr de angajați, active și cifra de afaceri) care se utilizează pentru stabilirea limitelor minime obligatorii de auditare.

După cum se știe, Directivele Europene fac recomandări statelor membre pentru instituirea unor norme care să ducă la uniformizarea auditului și contabilității în Europa, pentru a asigura comparabilitatea între situațiile financiare ale actorilor economici la nivel european și internațional. Directiva Europeană a IV-a, în art. 51(1), recomandă statelor membre ca firmele care nu trec de anumite limite să nu fie obligate a-și audita situațiile financiare, lăsând la latitudinea acestora fixarea acestor limite, în funcție de caracteristicile naționale ale fiecărei țări.

* Drd., Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, România, Facultatea de Științe în cotutelă cu Universitatea Lleida, Spania, Facultatea de Drept și Economie, e-mail: ioanaiuliana69@yahoo.es

Urmând recomandările Directivei, toate țările membre U.E. au fixat la nivel național nivelul acestor limite.

Scopul acestui articol este analiza limitelor obligatorii de auditare a situațiilor financiare stabilite în România în actualul context economic, compararea lor cu limitele stabilite în alte țări din Europa, evaluarea lor și emiterea de propuneri în concordanță cu concluziile desprinse în urma cercetării.

Metodologia cercetării

Metodologia de cercetare a fost una mixtă, îmbinând cercetarea calitativă cu cea cantitativă. Cercetarea calitativă s-a concretizat într-o cercetare documentară a legislației în vigoare care se referă la limitele obligatorii de auditare din România, dar și din alte țări și a Directivelor Europene în materie de audit financiar. De asemenea, am accesat baze de date electronice relevante pentru tema cercetată, cum sunt cele ale Comisiei Europene, FEE, CAFR, ICAC Spania sau a Băncii Internaționale de Dezvoltare.

Astfel, am realizat o cercetare descriptivă a datelor culese din sursele prezentate, o cercetare explicativă, care se referă la analiza acestor date și o cercetare comparativă, în sensul că datele referitoare la România au fost comparate cu datele referitoare la celelalte țări membre U.E. și în special cu cele din Spania, pentru a se putea aprecia dacă limitele stabilite în România sunt corespunzătoare.

Cercetarea calitativă a fost completată printr-o cercetare cantitativă. Datele cantitative au fost culese din site-urile prezentate și au fost cuprinse în cadrul unor

Tabel 1 - Limitele obligatorii de auditare a situațiilor financiare în România

	Sit. financiare individuale	Sit. financiare ale grupului
Total active	3.650.000 €	17.520.000 €
Cifra de afaceri	7.300.000 €	35.040.000 €
Număr angajați	50	250

Sursă: Procesare proprie, după OMFP 3055/2009

tabele, fiind analizate în evoluția lor, combinate și comparate, astfel încât să putem extrage concluzii utile în concordanță cu obiectivele cercetării.

Situația limitelor obligatorii de auditare în România

În România, prin O.M.F.P.3055/2009¹, art. 3(1), se stabilesc următoarele limite obligatorii de auditare, pentru toate firmele care timp de 2 ani (la data bilanțului) au depășit două din cele trei condiții prezentate în **Tabelul 1**.

Există și alte societăți care, indiferent de limitele de mai sus, au obligația legală de a fi auditate. În România sunt supuse auditului statutar persoanele juridice prevăzute în art. 34 din Legea nr. 82/1991²:

- instituțiile de credit;
- instituțiile financiare nebancale, definite potrivit reglementărilor legale, înscrise în Registrul general;
- societățile de asigurare, asigurare-reasigurare și de reasigurare;
- entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private;

- societățile de servicii de investiții financiare, societățile de administrare a investițiilor și organismelor de plasament colectiv, autorizate/avizate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare;
- societățile comerciale ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată;
- companiile și societățile naționale;
- persoanele juridice care aparțin unui grup de societăți și intră în perimetrul de consolidare de către o societate-mamă care aplică Standardele internaționale de raportare financiară;
- situațiile financiare întocmite în vederea efectuării operațiunilor de fuziune, divizare sau a încetării activității
- firmele care beneficiază de subvenții din partea statului sau UE;
- în baza unei hotărâri judecătorești;
- persoanele juridice care au optat pentru auditarea situațiilor financiare în actul lor constitutiv trebuie să continue aplicarea acestei prevederi.

În baza acestor reglementări, numărul firmelor auditate din România în ultimii doi ani este prezentat în **Tabelul 2**.

În opinia noastră, numărul misiunilor de audit statutar realizate de către membrii CAFR în ultimii doi ani este foarte mic în

1 O.M.F.P. 3055/2009 din 29 octombrie 2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, Publicat în Monitorul Oficial nr. 766 din 10 noiembrie 2009. Anexa este publicată în Monitorul Oficial nr. 766bis din 10 noiembrie 2009

2 Legea contabilității nr. 82/1991, republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 454 din 18/06/2008

Tabel 2 - Numărul anual al misiunilor de audit statutar realizate în România

ANUL	2011	2012
Numărul firmelor auditate/an	1040	946

Sursă: Datele au fost culese din adresa de răspuns a „Departamentului servicii pentru membri” al CAFR, la solicitarea noastră³

Tabel 3 - Situația numărului de auditori activi din România

	2011	2012
Persoane fizice	3431	3555
Persoane juridice	951	973

Sursă: Datele au fost culese din Raportul Consiliului CAFR pentru anii 2011 și 2012 și combinate cu date din adresa de răspuns a „Departamentului servicii pentru membri” al CAFR, la solicitarea noastră

comparație cu numărul de auditori activi (persoane fizice și juridice) din România, sau în comparație cu numărul firmelor auditate anual în alte țări europene.

Situația numărului auditorilor activi din România pentru anii 2011 și 2012 este prezentată în **Tabelul 3**.

După cum se poate observa, dacă luăm drept exemplu anul 2012, existau un număr de 3.555 auditori persoane fizice active și 973 auditori persoane juridice active care funcționau pe piața româ-

nească de audit și s-au realizat un număr de 946 misiuni de audit statutar. Numărul auditorilor financiari activi din România este absolut disproporționat în raport cu numărul de firme care au obligația să se auditeze.

Dacă analizăm situația din România se pot încadra în aceste limite obligatorii de auditare toate categoriile de întreprinderi, minus microîntreprinderile. Criteriile după care o întreprindere din România se încadrează într-o categorie sau alta, în conformitate cu Legea nr. 346/2004⁴,

sunt prezentate în **Tabelul 4**.

Analizând datele din tabelul 4 în comparație cu datele prezentate în tabelul 1 observăm că singura categorie de întreprindere din România care nu se poate încadra în limitele obligatorii de auditare este microîntreprinderea, toate celelalte categorii putând atinge, într-un moment sau altul, aceste criterii.

Situația în alte țări europene

Dacă dăm exemplul Spaniei, în conformitate cu Noul Plan Contabil din 2007⁵ au obligația să se auditeze toate firmele care timp de 2 ani (la data bilanțului) au depășit două din trei condiții, prezentate în **Tabelul 5**.

Comparând datele din tabelul nr.1 și cele din tabelul nr.5 observăm că România a fixat limite obligatorii de auditare mai mari decât Spania și se află între țările europene cu limitele de auditare cele mai ridicate.

În tabelul nr. 6 este prezentată distribuția țărilor din Europa în funcție de limitele maxime de auditare alese. Din tabel

Tabel 4 - Criteriile de clasificare a întreprinderilor în România

Categorie firmă	Număr angajați	Cifră de afaceri netă	Total active
Microîntreprinderi	1 – 9	până la 2 mil €	până la 2 mil €
Întreprinderi mici	10- 49	până la 10 mil €	până la 10 mil €
Întreprinderi mijlocii	50 – 249	până la 50 mil €	până la 43 mil €
Întreprinderi mari	250 – 999	-	-
Întreprinderi foarte mari	1000 sau mai mulți	-	-

Sursă: Procesare proprie

³ Camera Auditorilor Financiari din România nu prezintă în Rapoartele Anuale situația centralizată a numărului de firme care au fost auditate de membri săi pe parcursul unui an, nici numărul firmelor care au fost auditate în mod voluntar sau obligatoriu de către aceștia.

⁴Legea nr. 346 din 14 iulie 2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 681 din 29 iulie 2004, cu modificările și completările ulterioare

⁵ Real Decreto nr. 1514 din 16 noiembrie 2007 prin care se aprobă Planul General Contabil, publicat în suplimentul la B.O.E. nr. 278 din data de 20 noiembrie 2007

Limitele obligatorii de auditare în România

Tabel 5 - Criterii de mărime în Spania pentru ca firmele să fie obligate a se audita

	Sit. financiare simplificate	Sit. financiare consolidate
Total active	2.850.000 €	11.400.000 €
Cifra de afaceri	5.700.000 €	22.800.000 €
Număr angajați	50	250

Sursă: Procesare proprie

Tabel 6 - Limitele maxime obligatorii de auditare în țările europene

Țări	Cifra de afaceri	Total active
Austria, Belgia, Germania, Irlanda, Italia, Luxemburg, Țările de Jos, România, Slovenia, Elveția, Anglia	<8,8 mil. €	<4,4 mil. €
Grecia, Polonia, Spania	între 5 și 5,7 mil. €	între 2,5 și 3 mil. €
Cehia, Franța (cu excepția S.A.-urilor), Lituania, Portugalia, Slovacia	între 2 și 3,1 mil. €	între 1 și 1,8 mil. €
Estonia	între 1 și 1,8 mil. €	între 0,5 și 0,9 mil. €
Bulgaria, Danemarca, Finlanda, Ungaria, Letonia	între 0,2 și 1 mil. €	între 0,1 și 0,5 mil. €
Cipru, Franța (pentru S.A.-uri), Norvegia, Malta, Suedia	fără excepții	fără excepții
TOTAL ȚĂRI 29	-	-

Sursă: FEE (2009)

rezultă că România are fixate limitele obligatorii de auditare la fel de ridicate ca în Austria, Belgia, Germania, Irlanda, Italia, Luxemburg, Țările de Jos, Elveția, Anglia, deși nivelul de dezvoltare economică este

foarte diferit. Firmele de mari dimensiuni din țările specificate ajung relativ ușor la aceste limite, datorită faptului că puterea de cumpărare este mare și, de aici, creșterea și nivelul cifrei de afaceri.

În Tabelul 7 am realizat o comparație între PIB-ul României și cel al altor țări din Europa.

Am luat ca exemplu o țară care face parte din grupul de care aparține și România în ceea ce privește nivelul limitelor obligatorii de auditare – Germania – și o țară care face parte din grupul următor, ale cărui limite obligatorii de auditare sunt mai scăzute – Spania.

Astfel, România fixează limitele obligatorii de auditare la un nivel apropiat Germaniei, deși diferențele de ordin economic între cele două țări sunt imense. După cum se poate observa, P.I.B.-ul României nu reprezintă nici 5% din P.I.B.-ul Germaniei.

România fixează limitele obligatorii de auditare în mod apropiat cu cele mai dezvoltate țări din Europa. Observăm cum chiar și Spania optează pentru limite obligatorii de auditare mai reduse, deși PIB-ul românesc după anul 2007 nu reprezintă decât 11-12% din PIB-ul Spaniei, iar evoluția economiei românești în următoarea perioadă este un subiect fierbinte, pe marginea lui fiind făcute atât scenarii optimiste, cât și pesimiste.

Continuăm cu exemplul Spaniei, deoarece este țara care la data aderării la

Tabel 7 - Situația comparativă a PIB-ului României cu cel al Germaniei și al Spaniei

ANUL	GERMANIA	% PIB-ul românesc în PIB-UL Germaniei	ROMÂNIA	SPANIA	% PIB-ul românesc în PIB-UL Spaniei
1986	1.012 miliarde \$	-	-	244 miliarde \$	-
1991	1.808 miliarde \$	1,55 %	28 miliarde \$	560 miliarde \$	5,00 %
2000	1.886 miliarde \$	1,96 %	37 miliarde \$	580 miliarde \$	6,37 %
2007	3.623 miliarde \$	4,66 %	169 miliarde \$	1.441 miliarde \$	11,72 %
2008	3.298 miliarde \$	6,06 %	200 miliarde \$	1.593 miliarde \$	12,55 %
2010	3.284 miliarde \$	4,90 %	161 miliarde \$	1.383 miliarde \$	11,44 %
2011	3.600 miliarde \$	4,97 %	179 miliarde \$	1.490 miliarde \$	12,01 %

Sursă: Banca Mondială, Indicatori de dezvoltare⁶

⁶ datos.bancomundial.org/indicador/NY.GDP.MKTP.CD (accesat la data de 07 iunie 2013)

U.E. avea un PIB comparativ cu cel al României. Dacă România, în anul 2007, anul aderării la U.E., avea un PIB de 169 miliarde \$, Spania avea în anul 1986, anul aderării la U.E., un PIB de 244 miliarde \$ (Spania este mai mare decât România atât ca suprafață, cât și ca populație).

Un fenomen care merită amintit este evoluția numărului de audituri obligatorii în Spania, imediat după fixarea limitelor obligatorii de auditare. La sfârșitul anului 1989 se aprobă Decretul Legislativ Regal nr. 1564, care stabilește limitele obligatorii de auditare în Spania și toate celelalte categorii de societăți comerciale care au obligația să se auditeze indiferent de aceste limite. Legea intră în vigoare la începutul anului 1990, iar primele misiuni de audit obligatoriu care se efectuează în baza acestui act normativ sunt în anul 1991. Dacă în anul 1990 s-au realizat în Spania numai un număr de 2212 misiuni de audit financiar obligatoriu, în anul 1991 acestea urcă de aproape 8 ori, ajungând la 16.492 misiuni⁷. Ulterior, numărul misiunilor de audit obligatoriu a crescut în fiecare an.

Astfel, în anul 2011 Spania avea un număr de 5641 auditori persoane fizice active și 1357 auditori persoane juridice, care au auditat un număr total de 68.123 firme, din care 47.080 misiuni au fost de audit obligatoriu. Această creștere a numărului de audituri obligatorii s-a datorat în primul moment stabilirii limitelor minime obligatorii de auditare, iar apoi extraordinarei dezvoltări economice pe care a parcurs-o această țară în anii post-aderare.

Evoluția încasărilor din activități de audit financiar ale auditorilor și firmelor de

audit din Spania a fost cu adevărat spectaculară. Dacă în anul 1990 se încasa echivalentul a 347 mii de euro, în anul 2011 s-au încasat peste 760 milioane de euro, adică de 2200 de ori mai mult. Acest lucru oglindește traiectul dezvoltării economice pe care l-a parcurs această țară în anii post-aderare, dar și importanța pe care a obținut-o profesia de auditor.

Propuneri

1. Având în vedere cele arătate, dar și nivelul economic actual al României și perspectivele de dezvoltare, considerăm că nivelul limitelor fixate de România pentru audituri obligatorii este prea ridicat. De aceea *propunem modificarea art. 5(1) din O.M.F.P. 3055/2009, în sensul scăderii nivelului limitelor legale obligatorii de auditare mai aproape de realitatea românească și anume între 5 și 5,7 milioane de € pentru cifra de afaceri și între 2,5 și 3 milioane de € pentru total active.*

Astfel, dacă comparăm cu situația existentă în prezent, firmele afectate de această modificare vor fi „întreprinderile mijlocii” cu:

- o cifră de afaceri între 5.700.000 și 7.300.000 € și
- valoarea activelor între 3.000.000 și 3.650.000 €
- care, în cazul în care propunerea ar fi aprobată, vor fi obligate să se auditeze.

În sprijinul propunerii noastre aducem următoarele argumente:

- Scăderea limitelor obligatorii de auditare va produce creșterea numărului de „întreprinderi mijlocii” obligate a se audita, ceea ce va oferi o mai mare securitate grupurilor de utilizatori, care colaborează cu acestea;
- Datorită numărului de angajați (pot ajunge până la 249) și al volumului de fonduri pe care le gestionează, „întreprinderile mijlocii” pot fi considerate „de interes public”⁸;
- Numărul firmelor „mari” și „foarte mari” în România este relativ redus, „întreprinderile mijlocii” reprezentând un important procent al mediului economic. De aceea, este nevoie de o creștere a credibilității în situațiile financiare auditate ale acestor firme, care poate crea un „efect de halou” asupra credibilității firmelor în general;
- Procesul de audit afectează într-o formă pozitivă asociații minoritari ai „întreprinderilor mijlocii”;
- Situațiile financiare auditate dau posibilitatea „întreprinderilor mijlocii” să concureze (cel puțin în credibilitate) cu firme de dimensiuni mai mari sau să se orienteze spre piața externă;
- Procesul de auditare crește posibilitățile de obținere a creditelor în condiții mai avantajoase datorită reducerii nivelului riscului de creditare;
- Auditul poate contribui la îmbunătățirea gestionării activității „întreprinderilor mijlocii” și a sistemului de control intern, cunoscându-se faptul că vor fi supuse auditării;
- Auditul este cea mai bună metodă de a convinge concurența sau de a șter-

⁷ Date publicate de Institutul de Contabilitate și Audit din Spania în „Situația auditului în Spania”, care se publică anual în BOICAC.

⁸ În conformitate cu Propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public, emis la Bruxelles în data de 30 noiembrie 2011 (2011/0359), „entitățile de interes public” sunt acelea care „răspund unui interes public semnificativ deoarece prin natura activității comerciale desfășurate, a dimensiunilor, a numărului de angajați sau a formei juridice implică o gamă largă de factori interesați”.

ge orice incertitudine în fața firmelor cu care se negociază;

- Proprietarii „firmelor mijlocii” nu sunt neapărat implicați în gestionarea și administrarea afacerii, de aceea se justifică nevoia unui auditor care să informeze asupra modului de gestionare a firmei și a corectitudinii situațiilor financiare;
 - „Întreprinderile mijlocii” au o structură organizatorică, contabilă și de control intern destul de dezvoltată, care au nevoie de o opinie avizată din partea auditorilor financiari;
 - „Întreprinderile mijlocii” care vor fi afectate de obligativitatea auditului au o cifră de afaceri și un volum al activelor care le pot permite cheltuieli suplimentare cu serviciile de audit, fără ca astfel să fie influențat echilibrul între costuri și beneficii;
 - Mediul economic românesc are nevoie de încredere în situațiile financiare auditate pentru a se putea dezvolta și lua decizii în cunoștință de cauză;
2. Este adevărat că tendințele actuale pe plan european sunt de creștere a limitelor obligatorii de auditare și de sprijin a firmelor de dimensiuni mai mici, în sensul reducerii cheltuielilor administrative ale acestora.

Având în vedere această tendință europeană și analizând situația din România *opinăm să rămână excluse de obligația de a-și audita situațiile financiare toate firmele care se încadrează în categoria „întreprinderi mici”, dar ating limitele fixe actualmente.*

Din punct de vedere al numărului de angajați, „întreprinderile mici” nu se încadrează oricum în limitele obligatorii de auditare, având sub 50 de angajați. Vor fi afectate, așadar, de această modificare (adică nu vor mai trebui să-și auditeze situațiile financiare) „întreprinderile mici”,

cu o cifră de afaceri de la 7.300.000 € și până la 10.000.000 € și cu un volum de active de la 3.650.000 € și până la 10.000.000 €.

În sprijinul propunerii noastre aducem următoarele argumente:

- „Întreprinderile mici” sunt firme de dimensiuni reduse, a căror activitate NU poate fi considerată „de interes public”;
- În cadrul firmelor mici proprietarii sunt direct implicați în activitățile de administrare și gestionare, de aceea nu se justifică nevoia unui auditor financiar care să-i informeze asupra modului de gestionare a fondurilor și întocmire a situațiilor financiare;
- Eliminarea obligativității auditului reduce nivelul cheltuielilor pentru firmele mici;
- Din cauza dimensiunilor acestor firme, a nivelului cifrei de afaceri și a valorii activelor, suportarea unei cheltuieli cum este cea cu serviciul de audit obligatoriu poate reprezenta un factor important de dezechilibru cost-beneficiu;
- Caracteristicile organizatorice, infrastructura contabilă și sistemul de control intern în aceste firme sunt mai puțin dezvoltate, de aceea nu necesită o evaluare de amploare a auditului financiar;
- „Întreprinderile mici”, așa cum am mai arătat, au sistemul de control intern mai puțin dezvoltat și perfecționat. După cum știm, una dintre sarcinile auditului financiar este aceea de revizuire a sistemului de control intern. Astfel, o apreciere negativă a sistemului de control intern atrage după sine un volum mai mare de lucru pentru auditor, ceea ce se va reflecta în numărul de ore de lucru al auditorului și în onorariul final. Această situație este neplăcută pen-

tru client și va avea o influență negativă asupra relației client-auditor, dar și asupra percepției în general asupra muncii auditorilor financiari;

- De asemenea, se reduc timpul de lucru și eforturile personalului pentru a face posibilă desfășurarea unei misiuni de audit;
- Necesitățile utilizatorilor de informații contabile auditate ale firmelor mici ar putea fi acoperite și cu un alt tip de servicii, mai puțin laborioase decât auditul financiar;
- Neobligativitatea auditului permite firmelor mici să opteze în mod voluntar pentru contractarea acestui serviciu, ceea ce le va proporționa mai multă credibilitate în fața grupurilor interesate;

Eliminarea obligativității de a-și audita situațiile financiare pentru „întreprinderile mici” cu o cifră de afaceri începând de la 7.300.000 € și cu un volum de active de la 3.650.000 € ar putea duce la contractarea voluntară de către aceștia a unor servicii prestate de către auditorii financiari, ceea ce va determina o apreciere mai bună a muncii auditorului.

Concluzii

Auditul financiar progresa și se perfecționează într-o țară în pas cu dezvoltarea economică, ca răspuns la provocările societății pe care o deservește. Provocarea majoră a societății actuale este criza economică. Considerăm că auditul financiar nu este parte a problemei, ci parte a soluției acestei situații.

În condiții de criză economică este nevoie de mai multă încredere în mediul de afaceri, încredere pe care numai auditul financiar o poate da. Considerăm că măsura creșterii numărului firmelor auditate în țara noastră poate contribui la îmbunătățirea încrederii și dezvoltării

mediului economic. Apreciem că soluțiile propuse de noi ar putea duce la creșterea considerabilă a numărului de firme auditate în România. Scutirea întreprinderilor mici de obligația de a se audita

poate spori numărul auditurilor voluntare, pe probleme specifice acestui tip de firme, ceea ce va crește încrederea în munca auditorilor. Scăderea limitelor obligatorii de auditare pentru întreprinde-

rile mijlocii va duce fără îndoială la creșterea numărului misiunilor de audit statutar, ceea ce va da mai multă încredere în mediul de afaceri românesc și va contribui la dezvoltarea sănătoasă a acestuia.

Bibliografie

- Banca Mondială de Dezvoltare, datos.bancomundial.org/indicador/NY.GDP.MKTP.CD
- Camera Auditorilor Financiari din România, *Raportul Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România pentru anul 2010*, apărut în 2011, <http://www.cafr.ro>, accesat la data de 30 mai 2013;
- Camera Auditorilor Financiari din România, *Raportul Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România pentru anul 2011*, apărut în 2012, <http://www.cafr.ro>, accesat în data de 30 mai 2013;
- Comitetul Economic și Social European, *Avizul privind Propunerea de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2006/43/CE privind auditul legal al conturilor anuale și al conturilor consolidate și Propunerea de Regulament a Parlamentului European și a Consiliului privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 191/61 din 29.06.2012, accesat la data de 25 mai 2013;
- Directiva nr. 2006/43/CE a Parlamentului European din 17 mai 2006, care se referă la auditul legal al situațiilor financiare și al conturilor anuale consolidate*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 157/9 iunie 2006;
- Instituto de Contabilidad y Auditoria de Cuentas din Spania, *Situația auditului Financiar în Spania pentru anii 1991-2011*, publicată în BOICAC numerele: 5/1991, 9/1992, 13/1993, 18/1994, 21/1995, 25/1996, 30/1997, 33/1998, 37/1999, 41/2000, 46/2001, 50/2002, 54/2003, 58/2004, 62/2005, 66/2006, 70/2007, 74/2008, 78/2009, 82/2010, 86/2011, 90/2012, <http://www.icac.meh.es>, accesat la data de 12 iun. 2011, 2 iunie 2013;
- Legea nr. 19 din 12 iulie 1988 privind Auditul Financiar din Spania*, publicată în B.O.E. nr. 169/15 iulie 1988;
- Legea nr. 12 a auditului financiar din Spania*, din 30 iunie 2010, care modifică Legea nr. 19/1988, aprobată prin Real Decretul Legislativ nr. 1564/1989 și publicată în BOE nr. 159 din 1 iulie 2010, și care recent a fost înlocuită cu TRLAC – Textul revizuit al Legii auditului financiar, aprobat prin Real Decretul nr.1 din 1 iulie 2011;
- Legea nr. 26 din 2010 pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 75/1999 privind activitatea de audit financiar din România*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 145 din 5 martie 2010;
- Legea nr. 346 din 14 iulie 2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii*, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 681 din 29 iulie 2004, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea contabilității nr. 82/1991*, republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 454 din 18/06/2008;
- O.M.F.P. 3055/2009 din 29 octombrie 2009 *pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene*, Publicat în Monitorul Oficial nr. 766 din 10 noiembrie 2009. Anexa este publicată în Monitorul Oficial nr. 766 bis din 10 noiembrie 2009;
- O.U.G. 90 din 24 iunie 2008 *privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 481 din 30 iunie 2008;
- O.U.G. 75/1999 *privind activitatea de audit financiar*, republicată în temeiul art. III din Ordonanța Guvernului nr. 67/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 649 din 31 august 2002, dându-se textelor o nouă numerotare. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 4 iunie 1999 a fost aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.133/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 230 din 5 aprilie 2002 și a mai fost modificată și completată prin Ordonanța Guvernului nr. 67/2002, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 12/2003 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 38 din 23 ianuarie 2003;
- Propunerea de Regulament a Parlamentului European și a Consiliului privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public*, emis la Bruxelles în data de 30 noiembrie 2011 (2011/0359);
- Real Decreto nr. 1514 din 16 noiembrie 2007*, prin care se aprobă *Planul General Contabil*, publicat în suplimentul la B.O.E. nr. 278 din data de 20 noiembrie 2007.

Considerații privind ecartul de așteptare și încrederea publicului față de auditori

Alexandra ARDELEAN*

Abstract

Some Reflections Regarding the Expectation Gap and the Public Trust Towards the Auditors

The financial scandals which strongly impacted the auditors' profession directed the public's attention towards the role and responsibilities of auditors. Due to their privileged position, it was alleged that the auditors could and should have given the alarm so that investors and creditors could have made adequate decisions. The different outcomes that the public and the auditors derive from an audit, as well as the divergent opinions regarding the auditors' responsibilities, led to an expectation gap.

Thus, it appeared necessary to better educate the public with respect to the limits of an audit, so that its expectations to be realistic. On the other hand, the public expressed an obvious mistrust with regards to the auditors' ability to fulfill their role as agents of trust for society and to protect the wide public

interests and not only those of the direct beneficiary of an audit. The mistrust towards the auditors has an obvious impact on the expectation gap. The methodology employed within this study is constructivist in nature and, by proceeding as starting point from the academic literature in the field, through deductive methods, the author established the causal link between the two notions.

The result of the analysis within the current study revealed an existing bond between the trust the public puts in the auditor profession and the expectation gap which needs to be bridged and conciliated. Therefore, since the objective of auditors and of other involved parties is to reduce the expectation gap and to restore the public trust, their efforts are encouraged to focus on this direction.

Key words: *expectation gap, social responsibility, public interest, auditors' independence, trusting agent*

JEL Classification: *M 42, M14, M59, G01*

Cuvinte cheie: *ecart de așteptare, responsabilitate socială, interes public, independența auditorilor, agent de încredere*

* Drd., Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, email: ardeleanalexandra10@yahoo.com

Introducere

Ca urmare a mediatizatorilor scandaluri financiare de la începutul mileniului care au propulsat în prim-plan auditorii, încrederea publicului s-a erodat foarte mult. Această neîncredere față de profesia auditorilor își are originea în așteptările pe care publicul larg le-a orientat înspre misiunea auditorilor. Astfel, auditorii sunt percepuți ca făcând parte din sistemul de control prin atestarea stării de sănătate financiară a instituțiilor pe care le auditează.

De asemenea, în cadrul acestui studiu am abordat și noțiunea de ecart de așteptare, pe care am tratat-o în corespondență cu cea de încredere. Prin urmare, ecartul de așteptare implică o diferență de percepție atât din partea auditorilor, cât și a publicului în privința responsabilităților care revin auditorilor. Astfel, dacă auditorii invocă standardele internaționale de audit care vorbesc despre emiterea unei opinii asupra conformității situațiilor financiare, publicul larg dorește responsabilități extinse pentru auditori, în așa fel încât aceștia să îndeplinească un rol de asiguratori în privința acurateții și preciziei informațiilor financiare. Acest deziderat se justifică prin prisma încrederii pe care un utilizator o are în informația auditată și în profesia auditorilor. De aici rezultă o discrepanță sau ecart de așteptare între auditori și beneficiarii unui raport de audit. În consecință, este de dorit o apropiere a ecartului dintre ceea ce auditorii pot oferi și ceea ce publicul așteaptă de la profesia auditorilor.

Literatura de specialitate internațională a dezbătut aspecte legate de ecartul de așteptare în cadrul mai multor studii, dintre care vom menționa doar câteva. Astfel, Porter (1993) este de acord că ecartul de așteptare reflectă discrepanța dintre ceea ce publicul dorește de la pro-

fesia auditorilor și limitele și responsabilitățile pe care auditorii înșiși le stabilesc în cadrul misiunii lor. Acest fapt se justifică întrucât grupurile de utilizatori ai rapoartelor de audit au adus critici auditorilor, acuzându-i că nu fac suficient pentru identificarea și prevenirea fraudelor. În consecință, beneficiarii unui audit consideră că auditorii trebuie să-și asume responsabilități extinse, estimând că, pe lângă atestarea conformității situațiilor financiare, auditorii au obligația de a proteja interesele publicului larg prin detectarea și raportarea fraudelor și neregularităților (Nelson *et al.*, 1988).

Așadar, există o discrepanță sau ecart (*gap*) între profesia auditorilor și public privind percepția asupra responsabilităților auditorului. Pe de altă parte, diverse teorii atribuie auditorului postura de gardian al interesului public, atribut care nu corespunde cu exactitate sarcinilor și scopului final al unui audit. Rolul pe care un auditor îl îndeplinește nu poate fi limitat la a descoperi cu orice preț fraude și neregularități (Foster, 1984). Se consideră că refuzul profesiei de a detecta fraude într-un mod încadrat prin legislație, profesia auditorilor conturând în mod constant de-a lungul timpului această responsabilitate în vederea evitării angajării juridice în caz de faliment al clientului auditat, a determinat adâncirea ecartului de așteptare (Sikka, 1998). Argumentul auditorilor a fost faptul că standardele internaționale de audit au contribuit la a-i ghida în identificarea anomaliilor din situațiile financiare și le-au permis să ofere asigurări rezonabile în această privință (Munter & Ratcliffe, 1998). Însă, în urma scandalurilor financiare în care au fost implicați auditorii, statutul și credibilitatea profesiei au avut de suferit, încrederea publicului a fost afectată, auditorii fiind acuzați de încălcarea acestor încrederi (Chan and Leung, 2006).

Literatura de specialitate națională a abordat tot mai mult în ultimii ani aspecte

legate de deontologia și practica auditorilor. Cu deosebire, s-a scris despre discrepanța de percepție asupra auditorilor și despre modelele existente în literatura internațională în vederea dezvoltării unui model privind discrepanțele de percepție asupra independenței în audit (Țurlea *et al.*, 2011). Discrepanțele de așteptare din partea utilizatorilor rapoartelor de audit sunt recunoscute în mediul academic, precum și de către profesie, auditul fiind tot mai mult o activitate transfrontalieră.

Abordare metodologică

Obiectivul lucrării de față este să stabilească o influență sau o legătură de cauzalitate între încrederea publicului față de profesia de auditor și ecartul sau discrepanța de așteptare. Totodată, în cadrul acestui studiu am explorat la nivel conceptual idea de ecart de așteptare în audit, abordând și noțiunea de încredere pe care publicul o investește în profesia auditorilor. Acest lucru ne-a apărut ca fiind relevant întrucât scandaluri financiare precum Enron sau mai recent Lehman Brothers au făcut ca auditorii să fie blamați pentru că nu au scos la iveală neregularitățile din situațiile financiare ale companiilor cu probleme și pentru că nu au reușit să identifice fraudele contabile. Lipsa unor avertizări concrete din partea auditorilor a avut ca rezultat direct faptul că aceștia au fost sever criticați pentru lipsa lor de reactivitate și eficiență, efectul fiind diminuarea încrederii publicului vizavi de profesia auditorilor. În cadrul prezentului studiu am dorit să subliniem faptul că încrederea publicului față de munca desfășurată de auditori joacă un rol determinant în concilierea ecartului sau discrepanței de așteptare dintre public și auditori, ceea ce constituie și scopul temei de cercetare.

Metodologia de cercetare folosită în cadrul acestui articol a constat într-o incursiune în literatura de specialitate spre a determina cadrul conceptual al noțiunii de ecart de așteptare și modul în care această noțiune interferează cu cea de încredere în profesia auditorilor. Astfel, criteriul de selecție al articolelor de specialitate l-a constituit importanța studiilor relativ la aspecte legate de ecartul de așteptare, respectiv de responsabilitatea auditorilor față de interesul public, precum și de respectarea încrederii atribuite de către public auditorilor.

Mai mult, din punct de vedere metodologic, demersul nostru a constat într-o îmbinare de metode inductive și deductive pentru a determina legătura dintre așteptările publicului larg de la profesia de auditor și încrederea pe care publicul o acordă profesiei. Mai exact, am procedat la o abordare de tip constructivist, pornind de la investigații asupra realității pentru a ajunge la raționamente pertinente în urma unei analize conceptuale asupra noțiunilor de ecart de așteptare și de încredere a publicului. Astfel, am reușit să identificăm principalele aspecte ale acestor noțiuni și să stabilim o legătură între ecartul de așteptare și încrederea pe care publicul larg o investește în profesia auditorilor.

Structura lucrării se compune din trei părți. Astfel, în prima secțiune am prezentat câteva aspecte de ordin general privind rolul auditorilor și responsabilitățile care le revin prin prisma statutului lor, în a doua secțiune am abordat noțiunea de ecart de așteptare, ancorând-o în realitatea economică actuală, iar a treia secțiune vorbește despre încrederea publicului relativ la profesia auditorilor și despre modul în care această încredere este în legătură cu așteptările pe care publicul le are de la auditori. Încheiem studiul cu partea de concluzii.

Rolul în continuă evoluție al auditorilor

Evaluările asupra profesiei nu sunt noi și au fost întotdeauna determinate de falimentul unor companii mari ca urmare a eșecurilor misiunilor de audit. Valoarea auditului, din punctul de vedere al utilizatorilor informației financiar-contabile se consideră a fi dependentă de calitatea și utilitatea situațiilor financiare auditate. Astfel, beneficiarii unui raport de audit așteaptă ca auditorii să ofere servicii de atestare obiectivă a conturilor unei entități, dând dovadă de integritate și scepticism profesional. Aceste componente ale principiilor de etică inerente statutului de auditor financiar, respectiv integritatea, independența și scepticismul profesional, trebuie să fie percepute ca atare de către terțe părți exterioare procesului de audit.

Obiectivul principal al unui audit financiar este acela de a furniza o opinie calificată asupra corectitudinii situațiilor financiare. În mod evident, rolul auditorilor nu este de a căuta fraude sau neregularități, întrucât descoperirea și raportarea fraudelor reprezintă doar unul dintre obiectivele unui audit, însă nu este scopul principal al acestuia, ci mai degrabă auditorii caută să demonstreze conformitatea conturilor unei companii cu realitatea. Astfel, auditorii emit o opinie fidelă (*true and fair view*) privind faptul că situațiile financiare auditate sunt realizate în concordanță cu legislația în vigoare, conferind asigurări rezonabile că respectivele situații financiare raportate nu au suferit denaturări cauzate de fraudă sau eroare.

Cu toate acestea, auditorii nu pot obține o asigurare absolută în ceea ce privește faptul că falsificări semnificative ale situațiilor financiare vor fi detectate prin utilizarea unor teste de audit din cauza ineficienței controlului intern și a faptului că

probele de audit pe care le dețin sunt mai mult persuasive decât conclusive.

Astfel, rolul auditorilor a evoluat de la verificări pure la o abordare bazată pe risc. Însă chiar dacă rolul auditorilor a fost reconsiderat de-a lungul timpului, scopul auditului rămâne unul social, în centrul preocupărilor sale aflându-se considerarea interesului public, al comunității.

RESPONSABILITATEA CONTRACTULUI SOCIAL AL AUDITORILOR

Profesia auditorilor financiari se distinge prin aceea că auditorii își asumă responsabilitatea socială față de interesul public. Prin noțiunea de *public* avem în vedere toate părțile interesate de situațiile financiar-contabile auditate, mai precis termenul include și se referă la acționari, salariați, furnizori, creditori, bănci, investitori, stat și organismele sale, precum și la alte categorii.

Prin analizarea situațiilor financiare ale unei entități, auditorii se adresează unui număr mai mare de utilizatori decât strict beneficiarului direct cu care s-a încheiat contractul de audit, de aceea auditorii trebuie să aibă în vedere considerarea și apărarea intereselor tuturor acestor utilizatori.

Auditorii fac parte dintre cei care dețin un rol de supraveghere pe piață prin faptul că se asigură de implementarea și controlul strict al legislației în domeniul financiar-contabil. De aceea, se dorește perfecționarea și evoluția rolului auditorilor pe piață, pentru a se asigura contribuția acestora la creșterea stabilității financiare. Sectorul de audit joacă un rol fundamental în funcționarea sănătoasă a piețelor de capital, în condițiile în care încrederea investitorului se bazează pe situațiile financiare puse la dispoziție de companiile listate.

Totuși, întrucât auditorii nu îndeplinesc un rol de garant sau de asigurător, responsabilitatea acestora este angajată formal față de client în cazul în care nu-și îndeplinesc obligațiile specifice profesiei. Auditorii au însă responsabilități extinse nu doar față de clientul care le-a angajat serviciile, ci și față de ansamblul beneficiarilor opiniei de audit, prin prisma rolului public extins, de supraveghere în folosul societății. Formal, față de terți auditorii își angajează responsabilitatea doar în condiții de neglijență evidentă care poate fi interpretată drept fraudă. Însă după cum am precizat, practica economică impune auditorilor o responsabilitate mai largă decât cea descrisă de norme legale. *Generally Accepted Auditing Standards* (GAAS), precum și *Statements on Auditing Standards* (SAS) sunt normele internaționale care reglementează procesul de audit și care influențează percepția publicului asupra calității auditului, în sensul că aceste norme constituie repere și asigurări că respectarea lor s-a materializat într-un proces de audit eficient. Respectarea normelor internaționale de audit este cu atât mai importantă din punctul de vedere al beneficiarilor situațiilor financiare auditate, întrucât aceștia nu au acces la procedura propriu-zisă de audit sau la modul în care se acordă credibilitate situațiilor financiare supuse unei proceduri de audit.

În consecință, auditorii trebuie să vină în întâmpinarea nevoilor și așteptărilor celor care se bazează pe munca lor, întrucât se presupune că această categorie profesională lucrează pentru interesul public, cel al investitorilor și al piețelor de capital. Firmele de audit sunt susceptibile să furnizeze asigurări serioase că afirmațiile făcute de management în rapoartele anuale sunt fiabile și că cerințele de valoare justă a situațiilor financiare auditate sunt îndeplinite. Deși conducerea este cea care furnizează informații financiare privind entitatea auditată, prin exer-

citarea scepticismului profesional, rolul auditorilor este de a acționa în acest mod din punctul de vedere al beneficiarilor opiniei de audit.

Totuși, este necesar ca publicul să fie conștient de obiectivele și scopul auditului, pentru că, în caz contrar, o lipsă de cunoaștere precisă a limitelor sale poate rezulta în așteptări nerezonabile de la un audit și, mai mult, poate duce la neglijarea altor factori de risc.

Aspecte privind ecartul de așteptare

Auditul financiar se confruntă cu diverse limitări, iar faptul că acest lucru nu este perceput ca atare de către investitori duce la crearea unui ecart de așteptare (*expectation gap*) privind produsul pe care un auditor îl poate oferi. Noțiunea de *ecart* semnifică distanța dintre două puncte, în cazul de față corespunde discrepanței dintre două optici diferite privind performanțele obținute sau care se dorește a fi obținute de către auditori. Beneficiarii serviciilor de audit consideră într-o manieră generală că auditorii trebuie să-și asume responsabilități mai extinse decât examinarea și atestarea corectitudinii situațiilor financiare. Mai mult, după cum postulează Sikka *et al.* (1992), unii utilizatori ai raportului de audit consideră implicit că auditorii au obligația directă de a proteja interesele beneficiarilor unui audit prin detectarea și raportarea fraudelor și a neregularităților. Așadar, există un ecart sau discrepanță între profesia auditorilor și public în ceea ce privește *percepția asupra responsabilităților* pe care un auditor trebuie să le îndeplinească.

Noțiunea divergentă de ecart de așteptare relativ la misiunea de audit se referă așadar la discrepanța dintre optica privind responsabilitățile auditorilor pe care

publicul o atribuie acestora și percepția auditorilor privind propria muncă.

Dat fiind contextul economic actual, se așteaptă din partea auditorilor performanțe aproape de perfecțiune și o toleranță zero în ceea ce privește raportarea financiară sau intrarea în procedură de faliment a entităților auditate. Cu toate acestea, profesia auditorilor nu poate atinge perfecțiunea prin procedurile pe care le desfășoară, ca de altfel nici o altă profesie.

Pe de altă parte, beneficiarii unei opinii de audit își formează așteptările privind serviciile de audit fără să țină seama de cost. Așteptând servicii extinse din partea auditorilor, utilizatorii tind să ignore limitele capacităților auditorilor în situațiile în care nu sunt adoptate etaloane sau standarde sau când informația nu poate fi auditată.

Noțiunea de ecart de așteptare nu este nouă, iar cercetarea întreprinsă în domeniu indică faptul că își are originea probabilă în auditările publice intens mediatizate care au căutat să determine cum fraudă masivă McKesson & Robbins expusă în 1937 a fost produsă timp de mai mulți ani fără a fi descoperită decât ulterior.

Din punctul de vedere al legislației în domeniu au fost adoptate, la sfârșitul anilor 1980, în SUA, standarde de audit care au căutat să reducă ecartul de așteptare, mai ales prin standardele SAS 53 - până la standardele SAS 61, denumite, în mod colectiv, ca fiind „*standardele ecartului de așteptare*”. Aceste standarde vorbesc despre responsabilitatea auditorului de a evalua caracterul rezonabil al aserțiunilor contabile făcute de către management în contextul aprecierii tuturor situațiilor financiare luate în considerare în cadrul procedurii de audit.

Cu toate că standardele de audit au în vedere reducerea ecartului de așteptare, publicul larg nu este direct expus stan-

dardelor de audit și, în consecință, nu este conștient de percepția profesiei asupra responsabilităților proprii.

Pentru a reduce ecartul de așteptare din partea publicului, se preconizează că o mai mare transparență în ceea ce privește prezentarea informației contabile ar putea contribui la îmbunătățirea spectrului așteptărilor investitorilor și ale publicului, într-o măsură extinsă. Sarcina de a reduce ecartul dintre performanțele auditorilor și așteptările utilizatorilor cade cu precădere în seama auditorilor și a terțelor părți implicate în pregătirea și prezentarea informației financiare.

În mod evident, ecartul de așteptare se dorește a fi restrâns atât din perspectiva așteptărilor investitorilor și a publicului, cât și din perspectiva performanțelor obținute de către auditori. În acest sens, auditorii apreciază că munca lor poate fi îmbunătățită, însă, pe de altă parte, așteptările publicului trebuie să fie realiste în privința rezultatelor unei proceduri de audit.

CONCEPȚII ASUPRA ECARTULUI DE AȘTEPTARE

La sfârșitul anilor 1970, Comisia Cohen a identificat o discrepanță de așteptare între rolul pe care auditorii îl consideră ca fiindu-le atribuit și așteptările grupurilor de utilizatori. Acest ecart (*gap*) constituie o dovadă palpabilă a existenței unei lipse de acceptare socială a rolului auditorilor, în forma definită de aceștia. Raportul Comisiei Cohen (Cohen Commission Report - CAR, 1978), autorizat de către American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), stabilește faptul că ecartul de așteptare constă în diferența dintre ceea ce publicul așteaptă și are nevoie și ceea ce auditorii pot și ar trebui să îndeplinească în mod rezonabil. Cu

alte cuvinte, acest ecart reflectă discrepanța dintre ceea ce publicul așteaptă de la o misiune de audit și obiectivele pe care profesia auditorilor le conferă acelei misiuni. Publicul și utilizatorii informației financiare au emis critici îndreptate înspre auditori, care vorbesc despre faptul că aceștia nu au făcut suficient pentru a detecta și a raporta fraudele și neregularitățile din cadrul unor situații financiare.

Porter (1993) afirmă că este vorba despre două componente ale ecartului de așteptare. Astfel, vorbim:

- pe de o parte, de un *ecart de rezonabilitate*, care se referă la ceea ce publicul se așteaptă ca auditorii să realizeze și ceea ce auditorii pot să îndeplinească în mod rezonabil
- și, pe de altă parte, de un *ecart de performanță*, care se referă la ceea ce publicul poate aștepta de la auditori să îndeplinească și ceea ce publicul percepe efectiv că auditorii îndeplinesc.

Sfera funcției de atestare citată ca element implicat în crearea ecartului de așteptare este legată de faptul că publicul are așteptări nerezonabile în ceea ce privește natura și scopul funcției de atestare, fapt care se poate rezuma prin ecartul de rezonabilitate.

Există mai multe concepții care explică cauzele existenței ecartului de așteptare în rândul publicului în ceea ce privește munca auditorilor. În mod tradițional, ecartul de așteptare a fost atribuit unei percepții greșite din partea publicului cu privire la rolul pe care auditorii sunt susceptibili să îl îndeplinească. Astfel, ecartul de așteptare se datorează unor *așteptări excesive* (*over expectation*) de la funcția de audit. Pe de altă parte, tot Sikka *et al.*, (1992) susține că ecartul de

Prin analizarea situațiilor financiare ale unei entități, auditorii se adresează unui număr mai mare de utilizatori decât strict beneficiarului direct cu care s-a încheiat contractul de audit, de aceea auditorii trebuie să aibă în vedere considerarea și apărarea intereselor tuturor acestor utilizatori

așteptare este un rezultat al contradicției dintre reglementări guvernamentale minime și auto-reglementarea profesiei.

Cu precădere, protejarea intereselor proprii de către profesia auditorilor a mărit acest ecart. Auditorii au fost blamați pentru că nu au răspuns în mod adecvat așteptărilor beneficiarilor opiniei de audit, mai ales că auditorilor li s-a cerut timp îndelungat să detecteze erori și fraude. Într-o anumită măsură, refuzul profesiei ca obiectivul precis al unei misiuni de audit să fie detectarea fraudelor a alimentat ecartul de așteptare¹. Astfel,

1 Hooks, K. L., 1992, *Professionalism and self-interest: a critical view of the expectations gap*, Critical Perspectives on Accounting, Vol. 3, No. 2, pp. 109–136.

Respectarea normelor internaționale de audit este cu atât mai importantă din punctul de vedere al beneficiarilor situațiilor financiare auditate, întrucât aceștia nu au acces la procedura propriu-zisă de audit sau la modul în care se acordă credibilitate situațiilor financiare supuse unei proceduri de audit

încercările constante ale profesiei de a evita responsabilitatea detectării fraudelor au fost justificate de faptul că s-a dorit protejarea intereselor sale pentru a devia presiunea din partea publicului și pentru a reduce răspunderea legală a auditorilor. Din punctul de vedere al auditorilor, prevenirea și detectarea fraudelor trebuie să rămână o responsabilitate a managementului, care are de altfel o obligație legală de a expune o raportare financiară corectă.

O altă teorie vorbește despre faptul că responsabilitatea auditorilor este o sumă a considerațiilor care privesc publicul larg. Ca o consecință a unei tendințe de

dereglementare, au existat cerințe pentru a se avea în vedere protejarea interesului public. În condițiile în care operațiunile de afaceri au devenit tot mai complexe pe fondul competiției la nivel global și a restructurărilor industriale la scară mare, investitorii s-au bazat pe auditori pentru a monitoriza și a asigura autenticitatea și exactitatea situațiilor financiare. Din acest punct de vedere, ecartul de așteptare a apărut ca urmare a eșecului profesiei de a reacționa în maniera așteptată de public și derivă din viziunea neconcordanță dintre idealizarea auditului și practicile reale de audit.

Cu toate acestea, ceea ce auditorii pot cunoaște prin prisma misiunii lor și ceea ce diferite părți ale societății ar dori ca auditorii să cunoască nu coincid întotdeauna, motiv pentru care este necesar ca dezbaterile asupra ecartului de așteptare să se focalizeze pe realismul acestor așteptări din partea publicului, iar rolul auditorilor să fie revalorizat. În ciuda faptului că nu s-a extins responsabilitatea auditorilor la detectarea fraudelor, s-au făcut eforturi pentru ca responsabilitățile auditorilor să fie adaptate așteptărilor publicului.

Încrederea publicului în profesia auditorilor

În sens etimologic, cuvântul *încredere* își are originea în latinescul *fiducia*, noțiune care se fundamentează pe un sentiment de siguranță în privința sincerității și buneii credințe a persoanei sau instituției căreia i se acorda. În mod similar, auditorilor financiarilor li se acordă încredere întemeiată pe expertiza și obiectivitatea de care se presupune că vor da dovadă în desfășurarea unei misiuni de audit.

O opinie de audit presupune încredere din partea beneficiarilor raportului de

audit. Diverse părți interesate de rezultatul unui proces de audit atribuie încredere fără echivoc auditorilor, a căror rațiune de a exista pe piață este de a conferi asigurări sporite că situațiile financiare ale unei entități nu au suferit denaturări semnificative cauzate de fraudă sau eroare.

Profesia de auditor, prin competența profesională, prin deontologia specifică, prin integritatea și independența care trebuie să fie percepute ca atare de către orice terță parte, activează în interesul publicului larg. Încrederea pe care acesta o are în obiectivitatea și scepticismul profesional al auditorului va determina un investitor sau organism financiar să ia decizii de plasare de capital și, respectiv, de creditare adaptate riscului care transpare din situațiile financiare ale unei entități.

Falimente, restructurări și fraude majore au condus la instalarea unei neîncredere în rândul publicului larg. Drept urmare, utilizatorii informațiilor financiar-contabile de pe piețe au simțit că interesele lor sunt date la o parte în momentul în care cei care au fost numiți să le reprezinte interesele - auditorii - au întâmpinat un eșec în a recunoaște și a atrage atenția asupra unor practici de etică, guvernare și control neadecvate. Atenția publicului s-a îndreptat înspre auditori datorită încrederii în analiza de către aceștia a situațiilor financiare. Iar faptul că au primit o opinie de audit pozitivă capătă o valoare mai mare în sensul corectitudinii și conformității acestor situații cu realitatea. Putem afirma că scandalurile financiare în care au fost implicați auditorii au avut drept consecință punerea la îndoială a credibilității profesiei, auditorilor fiindu-le chiar aduse acuze de nerespectare a încrederii publicului.

INDEPENDENȚA AUDITORULUI - GAJ AL ÎNCREDERII PUBLICULUI

Companii mari, precum și instituții financiare cu dificultăți au primit opinii de audit

fără rezerve privind situațiile financiare publicate cu puțin timp înainte de a face declarații oficiale relativ la dificultățile financiare cu care se confruntă, opinii care au fost acordate de către una dintre marile firme de audit². În multe situații, auditorii au îndeplinit și servicii conexe și de consiliere, lucru care a adus în discuție **independența** auditorilor. Acest conflict de interese a fost pus în evidență atât după colapsul Enron, cât și în contextul dificultăților băncilor și ale altor instituții financiare din perioada 2007-2009. Cu toate că în urma crizei financiar-bancare nu s-a înregistrat în mod clar un eșec de audit, totuși atenția publicului s-a îndreptat înspre capacitățile limitate ale auditului, precum și înspre nevoia de a reforma practici și reglementări, inclusiv de a plasa constrângeri asupra serviciilor conexe efectuate de către auditori pentru clienții lor pentru care desfășoară și servicii de audit.

În ceea ce privește misiunea auditorului financiar, acesta acționează ca un agent de încredere al comunității. Pentru îndeplinirea funcției de agent de încredere, **independența** auditorului este esențială, întrucât societatea dorește o opinie independentă asupra bilanțului de gestiune al managementului, opinie care nu poate fi obținută dacă auditorul este subordonat în vreun fel acestuia. Mai mult, societatea dorește să primească garanții în ceea ce privește relația dintre auditori și manageri în vederea funcționării eficiente a agentului de încredere, respectiv a auditorului. Principiul general care trebuie să ghideze auditorul este acela de a depune suficientă muncă pentru a îndeplini așteptările societății.

Auditorii, prin rolul pe care îl dețin, de verificare a situațiilor financiare prezentate de managementul entității, se presupune că acționează în interesul investito-

rilor (acționarilor) și al instituțiilor de reglementare prin supravegherea și controlul acțiunilor managementului, spre a emite o opinie calificată privind monitorizarea riscurilor și dacă există discrepanțe în raportarea financiară. O alterare a acestui deziderat poate fi ilustrată de faptul că, chiar dacă răspunderea auditorilor se îndreaptă spre investitorii entității auditate și spre publicul larg în general, auditorii sunt plătiți de către compania pe care o auditează. Adevăratul client al auditorilor rămâne publicul, mai precis ansamblul utilizatorilor informației financiar-contabile auditate. Pentru buna desfășurare a activității lor, auditorii financiari trebuie să fie independenți față de conducerea entității auditate întrucât își exprimă opinia asupra situațiilor financiare prezentate de acea conducere.

RESTAURAREA ÎNCREDERII PUBLICULUI ÎN VEDEREA CONCILIERII ECARTULUI DE AȘTEPTARE

Restaurarea încrederii investitorilor și a societății în general a devenit o prioritate în urma scandalurilor financiare și a unor eșecuri de audit cu impact negativ asupra încrederii publicului în relevanța misiunii profesiei de audit. S-au făcut eforturi de restaurare a acestei încrederi, pornind de la ideea că dacă încrederea

pe care societatea o investește în eficiența unui audit și în opinia dată de auditor se pierde, atunci și utilitatea socială a unui audit este compromisă.

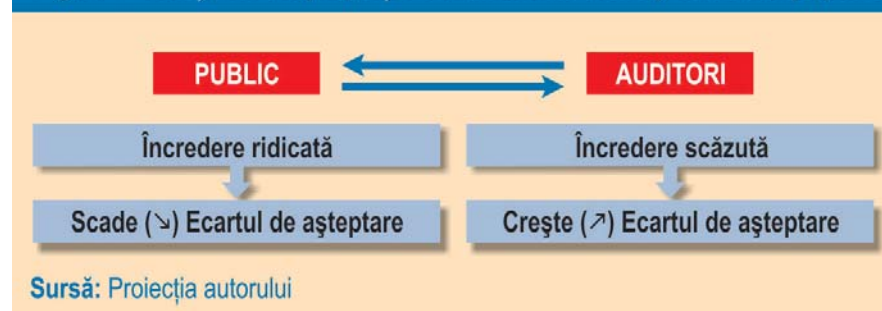
Atât restaurarea încrederii publicului, cât și reducerea ecartului de așteptare constituie un deziderat fundamental în vederea legitimării rolului auditorilor. Am identificat că există o legătură între cele două, astfel:

Un nivel ridicat de încredere din partea publicului în ceea ce privește relevanța opiniei de audit poate duce la diminuarea ecartului de așteptare.

Această ipoteză se justifică prin faptul că o încredere sporită privind performanțele unui audit reconfortează publicul larg în sentimentul de convingere privind buna credință a auditorilor și siguranța că aceștia lucrează pentru interesul lor, al beneficiarilor unei opinii de audit. Ca o consecință a acestei asigurări, ecartul de așteptare din partea publicului cunoaște un trend descrescător.

În sens contrar, un nivel redus de încredere din partea publicului în relevanța opiniei de audit are drept urmare incertitudini privind modalitatea în care auditorii ajung la opiniile de audit, ceea ce compromite însăși credibilitatea întregului proces de audit. Astfel, ecartul de așteptare va înregistra un trend crescător.

Figura 1 - Relația invers proporțională dintre încredere și ecart de așteptare

² Auditurile efectuate de către una dintre firmele de audit parte a Big Four poartă în ele o garanție adițională că situațiile financiare ale entității sunt corecte din punctul de vedere al investitorilor.

Existența unei relații invers proporționale între încrederea pe care publicul o investește în profesia auditorilor și ecartul de așteptare pune în lumină faptul că publicul reacționează foarte puternic la scandalurile în care profesia auditorilor a fost sau ar putea fi implicată în mod negativ, care nu sunt acceptabile și provoacă indignare. În consecință, restaurarea încrederii publicului este prioritară atât pentru profesie, cât și pentru organismele de reglementare, iar ecartul dintre așteptările publicului și performanțele obținute efectiv sau doar percepute ale auditorilor se dorește a fi restrâns și chiar îndepărtat.

Concluzii

Confrunțați cu un climat de neîncredere instaurat în rândul publicului față de profesia auditorilor, toți actorii implicați în procesul de audit fac eforturi în vederea reducerii discrepanței dintre așteptările publicului în continuă evoluție și ceea ce auditorii pot într-adevăr oferi prin procedura de audit pe care o desfășoară. Pentru a îmbunătăți încrederea publicului în privința calității unui audit și a atesta că informațiile financiare auditate sunt autentice și demne de încredere, auditorii trebuie să depună eforturi sporite pentru a-și asigura independența și scepticismul profesional.

Aceste demersuri din partea auditorilor au fost interpretate și ca o modalitate a profesiei de a-și păstra statutul de auto-reglementare fără ca poziția auditorilor să sufere schimbări radicale.

În plus, o educare a publicului în privința limitelor și a capacităților reale ale auditorilor, precum și o mai mare transparență privind procedura care stă în spatele unei opinii de audit se impun pentru ca încrederea publicului în profesia auditorilor să fie restaurată.

Elementul de noutate pe care l-am adus în cadrul acestui studiu a constat în sublinierea existenței unei legături invers proporționale între ecartul sau discre-

panța de așteptare și încrederea pe care publicul o conferă auditorilor. Acest aspect poate fi aprofundat în cadrul unor cercetări viitoare.

Referințe bibliografice selective

- Apostolou, N. and Grumbley D. L. (2008), *Auditors' responsibilities with respect to fraud: A possible shift?*, The CPA Journal (February): 32-37.
- Brougham, S. K. & Parker, M. V. (1991), *The expectations gap: has SAS58 changed the public's perception of independent auditor's legal responsibilities?*, Journal of Applied Business Research, Vol. 7, No. 3, pp. 78-82.
- Chung, J. (1995), *Auditors' confidence and the audit expectation gap*, Australian Accountants, Vol. 65, No. 5, pp. 26-30.
- Cohen Commission (1978), *Report of the Commission on Auditors' Responsibilities; Conclusions and Recommendations*, New York: AICPA
- Foster, D. (1984), *The auditor and fraud – watchdog or bloodhound*, Accountancy, December, pp. 17- 18.
- Hooks, K. L. (1992), *Professionalism and self-interest: a critical view of the expectations gap*, Critical Perspectives on Accounting, Vol. 3, No. 2, pp. 109-136.
- Humphrey, Christopher & Loft, Anne & Woods, Margaret, (2009), *The global audit profession and the international financial architecture: Understanding regulatory relationships at a time of financial crisis*, Science Direct Journal, Manchester Business School, University of Manchester, Booth Street West, Manchester M15 6PB, United Kingdom
- Munter, P. & Ratcliffe, T. A. (1998), *Auditor's responsibility for detection of frauds*, The National Public Accountants, Vol. 43, No. 7, pp. 26-28.
- Porter, B. A. (1993), *An empirical study of the audit expectation-performance gap*, Accounting and Business Research, Vol. 24, No. 93, pp. 49-68.
- Sikka, P., Puxty, T., Willmott, H. & Cooper, C. (1992), *Eliminating the Expectation Gap*, London: ACCA.
- Sikka, P., Puxty, A., Willmott, H. & Cooper, C. (1998), *The impossibility of eliminating the expectation gap: some theory and evidence*, Critical Perspectives on Accounting, Vol. 9, No. 3, pp. 299-330.
- Tidewell, G. L. & Abrams, A. L. (1996), *Auditor's liability and responsibility in finding fraud*, Business and Economic Review, Vol. 42, No. 2, pp. 28-32.
- Țurlea, Eugeniu & Mocanu, Mihaela (2012), *Model privind discrepanțele de percepție asupra independenței în auditul financiar*, Revista „Audit Financiar”, nr. 10, octombrie 2012
- Wade, R. (2007), *A new global financial architecture?*, New Left Review 46, pp. 113-129.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), (1988), *The Auditor's Responsibility to Detect and Report Errors and Irregularities*, Statement on Auditing Standards No. 53. New York, NY: AICPA.
- US Treasury, 2008, *Final report of the advisory committee on the auditing profession to the US department of the treasury*, October. Accesat de pe the www.treasury.gov in 6 Aprilie 2013

Cercetare privind aplicarea modelului Benford în detectarea riscului de fraudă

Alexandru CORACIONI*

Abstract

Research Regarding the Usage of the Benford's Model for the Fraud Detection

The article investigates the statistical model of Bedford's Law, followed by a practical example, using specific numerical data extracted from the Romanian securities financial market. The Benford's Law model is accompanied by a theoretical explanation and also by the presentation of the restrictions to practical usage. The central theme is part of the general environment of ISA 240 "The Auditor's Responsibilities Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements".

Key words: detection, fraud risk, Benford's law

JEL Classification: M10, M42

Cuvinte cheie: detectare, risc de fraudă, legea lui Benford

* Auditor financiar, Altrix Consulting SRL, Sibiu, coracioni@accamail.com

1 IFAC, *Manual de Reglementări Internaționale de Control al Calității, Audit, Revizuire, Alte Servicii de Asigurare și Servicii Conexe* 2012, Ed. CAFR, România, 2013, vol. I, pag. 165.

2 Frank Benford, *The law of anomalous numbers*, Proceedings of the American Philosophical Society, 1938, pag. 78.

Introducere

Conceptul de **fraudă** se diferențiază în primul rând prin caracterul de intenționalitate al actului în sine, în comparație cu **eroarea** care are un comportament aleatoriu, în acest concept fiind de asemenea implicată acoperirea deliberată a faptelor cu un grad ridicat de sofisticare. ISA 240 „Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare” definește conceptul de fraudă ca fiind „Un act intenționat comis de unul sau mai mulți indivizi din cadrul conducerii, persoanelor însărcinate cu guvernarea, angajaților sau unor terțe părți, ce implică utilizarea înșelăciunii pentru a obține un avantaj injust sau ilegal”¹. În cadrul tehnicilor de investigație a fraudei, profesionistul contabil poate apela pentru a identifica tendințele suspecte în cadrul informației auditate la instrumente complexe, cum ar fi programele informatice specializate, dar de asemenea are la îndemână și instrumente analitice accesibile, cum este cazul aplicării legii lui Benford².

Printre acțiunile recomandate de către ISA 240 este inclusă și aplicarea unor proceduri de audit adecvate cu privire la riscurile evaluate de denaturare semnificativă ca urmare a fraudei, în acest caz, procedurile analitice fiind printre cele mai accesibile. În cele mai multe cazuri, auditorul suspectează fraudă, dar șansa descoperirii acesteia este în general redusă. Aplicarea unei metode cu caracter statistic, așa cum este modelul lui Benford, poate crește probabilitatea matematică a identificării fraudei, din cauza dificultății implicite de includere în cadrul unei acțiuni de fraudă a unui „țipar” de natură statistică.

Metodologia și obiectivele cercetării

Articolul se caracterizează ca un demers de cercetare pozitivă, în cadrul căruia conceptul teoretic este reflectat și demonstrat practic printr-un exemplu ales în ajutorul specialiștilor din domeniul auditului financiar. Metoda urmată în realizarea acestei cercetări a constituit-o consultarea literaturii de specialitate, prezentată în bibliografie, împreună cu dezvoltarea și detalierea conceptului teoretic prin intermediul unui exemplu practic. Prin esența sa practică, această procedură analitică bazată pe modelul de tip cantitativ al legii lui Benford, care pune în evidență o relație de tip statistic, se încadrează într-o cercetare de tip pragmatic. *De facto*, scopul principal al acestei proceduri analitice este evidențierea unei relații cauzale dintre diferitele variabile, în contextul verosimilității acestor relații, lucru care a facilitat demersul acestui articol. Lucrarea presupune de asemenea și o abordare explicativă deoarece pe parcursul articolului aspectele teoretice au fost exemplificate printr-o soluție aplicativă.

Prezentarea matematică a legii lui Benford

Legea lui Benford se referă la distribuția frecvențelor de apariție a cifrelor în diferite situații de ocurență a informațiilor numerice în cadrul surselor de date din viața reală. Astfel, numărul 1 apare ca primă cifră în proporție de 30% din cazuri, în timp ce numerele mai mari apar

cu o probabilitate mai mică (spre exemplu, cifra 4 apare cu o frecvență de aproximativ 5%). Distribuția primelor cifre este aceeași cu mărimea intervalelor unei scări logaritmice, iar rezultatele se aplică la o varietate foarte mare de date (spre exemplu, facturile de la furnizorii de utilități, prețurile acțiunilor etc.). Din punct de vedere matematic, legea de distribuție se aplică numerelor în baza 10, dar există generalizări ale legii pentru distribuția unor numere în alte baze de numerație, sau pentru al doilea sau următoarele cifre ale unui număr. O mulțime de numere va urma legea lui Benford dacă prima cifră d ($d \in \{1, \dots, 9\}$) apare cu probabilitatea (1):

$$P(d) = \log_{10}(d + 1) - \log_{10}(d) = \log_{10}(1 + 1/d) \quad (1)$$

Logaritmul unui număr real pozitiv este exponentul puterii la care trebuie ridicat un alt număr fix (numit bază) pentru a se obține numărul dat.

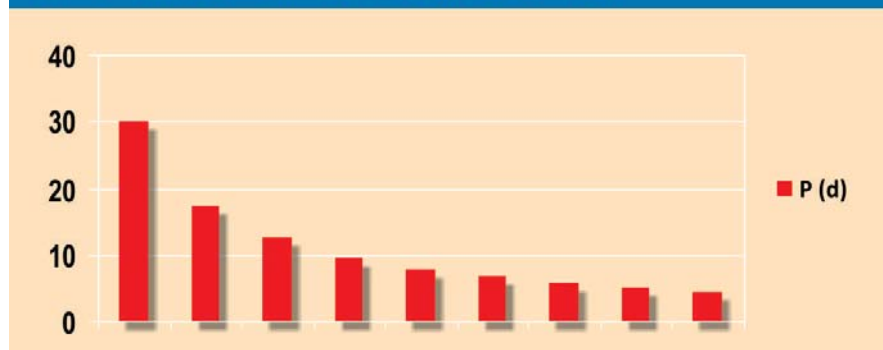
Din punct de vedere numeric, primele cifre ale unui număr care urmează legea lui Benford au distribuția prezentată în **Tabelul 1** (reprezentare **Grafic 1**).

Mărimea probabilității $P(d)$ este în directă legătură cu mărimea intervalului dintre d și $d+1$ pe o scară logaritmice, deci va respecta distribuția așteptată a mantisei (partea zecimală totdeauna pozitivă a unui logaritm) logaritmului numărului respectiv, dar nu al numărului însuși, fiind uniform distribuită probabilistic. Legea poartă numele fizicianului Frank Benford³, chiar dacă a fost pentru prima dată prezentată de matematicianul Simon

Tabel 1 - Distribuția primei cifre (Legea lui Benford)

d	P(d)
1	30,1%
2	17,6%
3	12,5%
4	9,7%
5	7,9%
6	6,7%
7	5,8%
8	5,1%
9	4,6%

Grafic 1 - Distribuția primei cifre (Legea lui Benford)

3 Frank Benford, *The law of anomalous numbers*, Proceedings of the American Philosophical Society, 1938, pag. 78.

Newcomb în 1881. Fizicianul Frank Benford a verificat această lege pe date provenind din 20 de domenii diferite (20.229 date de observație).

Explicația legii lui Benford, a fost realizată în mai multe moduri, cum ar fi spre exemplu:

- **Consecință a procesului de creștere exponențială:** principial se bazează pe presupunerea că mantisa logaritmilor numerelor este uniform distribuită. Acest lucru este aproximativ corect dacă numerele sunt ele însele distribuite peste mai multe ordine de mărime (nu doar într-un interval), fapt ce se întâmplă frecvent în cazul fenomenelor de creștere exponențială, cum ar fi spre exemplu prețul acțiunilor;
- **Invarianță scalară:** distribuția numerelor dintr-o listă reală nu depinde de unitatea de măsură utilizată, cu alte cuvinte multiplicarea cu aceeași constantă nu va avea un efect asupra distribuției. Fenomenul este denumit invarianță scalară, iar variabilele care sunt repartizate logaritmically normal respectă proprietatea aceasta;
- **Distribuții de probabilitate multiplă.**

Limitări în aplicare

Modelul legii lui Benford se aplică la seturi de date care sunt distribuite pe mai multe ordine de mărime. De asemenea, modelul nu se aplică dacă vrem să verificăm valorile dintr-o listă de facturi sau

plăți cuprinse între două valori limită (spre exemplu, între 50.000 – 100.000 lei) sau deasupra unei valori minime ori sub nivelul unei valori maxime.

Există studii aplicate la datele contabile care pun în evidență anumite criterii de aplicabilitate a legii lui Benford⁴. Asemenea criterii pot fi, spre exemplu, în cazul unor distribuții unde există posibilitatea aplicării legii lui Benford: volume mari de date, numere care rezultă din calcule matematice (cantitate x preț) sau date care rezultă din operațiuni de tranzacționare reale (cazul unor vânzări, decontări de cheltuieli). Criterii care pot să ateste imposibilitatea aplicării legii lui Benford ar putea fi pentru datele contabile: situația în care numerele sunt **atribuite** (numere de facturi, cecuri), acolo unde numerele sunt influențate de decizii subiective umane (prețuri de tipul 2,99), conturi cu limitări de maxim sau de minim sau conturi care nu înregistrează tranzacții.

Aplicație practică

În afara aplicațiilor din domeniul științific (spre exemplu, studiul datelor genetice), modelul legii lui Benford și-a găsit o aplicație imediată în activitățile de detectare a fraudei în general, precum și în particular pentru detectarea fraudei contabile. În SUA, probele fundamentate pe aplicarea legii lui Benford au fost admise ca probe judiciare în cadrul cazurilor penale⁵.

Modelul poate fi aplicat, în scopul detectării rezultatelor anormale, pentru sesizarea unor fraude potențiale în listele care includ date socio-economice care sunt

folosite în procesul de planificare publică⁶, prin simpla comparare a frecvenței de distribuție a primei cifre în cadrul datelor, cu distribuția așteptată în conformitate cu legea lui Benford. Urmând aceeași idee, modelul poate fi utilizat în expertiza judiciară contabilă („forensic accounting”) sau în activitatea de audit pentru a depista posibile fraude contabile⁷. În activitatea practică, de detectare a fraudei contabile, se poate utiliza mai mult decât primul digit, spre exemplu, primele două cifre au de asemenea o frecvență de distribuție care poate fi estimată în cadrul legii Benford.

În cadrul unui exemplu practic, am încercat să aplicăm legea lui Benford asupra unei baze de date reale care reprezintă un sumar de tranzacționare de acțiuni din cadrul Bursei de Valori București (<http://www.bvb.ro/TradingAndStatistics/TranzactPreced.aspx>).

Am prezentat primele 10 acțiuni și ultimele 10 acțiuni tranzacționate, din cadrul bazei de date utilizate, în conținutul **Tabelului 2** (nr. tranzacții 1.625, volum 38.271.468 lei, valoare 13.617.768,59 lei, număr de simboluri tranzacționate 123), pentru data de 3 mai 2013.

Testarea aplicabilității legii lui Benford am efectuat-o asupra primei cifre din coloana care reprezintă valorile tranzacționate (spre exemplu, pentru simbolul AER (Aerotech) valoarea tranzacționată este 4.812,56 lei, având prima cifra 4). Pașii efectuării testului au fost următorii:

- Obținerea bazei de date de pe site-ul Bursei de Valori București;
- Determinarea primei cifre diferită de zero în coloana valorilor;

4 Durtschi C, Hillison W, Pacini C., *The effective use of Benford's Law to assist in detecting fraud in accounting data*, Journal Forensic Accounting 5, 2004: 17–34.

5 <http://www.isaca.org/Journal/Past-Issues/2011/Volume-3/Pages/Understanding-and-Applying-Benford's-Law.aspx>, consultat în data de 02/02/2013.

6 Varian, Hal, *Benford's law*, The American Statistician 26: 65.

7 Mark J. Nigrini, *I've Got Your Number*, Journal of Accountancy, mai 1999.

Tabel 2 - Sumar de tranzacționare – primele 10 acțiuni și ultimele 10 acțiuni

Simbol	Denumire societate	Piata	Tranzacții	Volum	Valoare
AER	AEROTEH S.A.	UNLS	9	743	4.812,56
ALBZ	ALBALACT SA	ODBS	1	397	51,61
ALBZ	ALBALACT SA	RGBS	48	1.037.000	144.961,35
ALR	ALRO S.A.	REGS	2	600	1.052,00
ALT	ALTUR S.A.	REGS	61	749.500	24.856,95
AMO	AMONIL S.A.	REGS	18	139.500	953,55
AMPL	AMPLO SA PLOIESTI	XMBS	4	220	468,74
ATB	ANTIBIOTICE S.A.	REGS	14	313.000	140.879,15
ASCE	ARCVIA MINERVA SA ARAD	RGBS	1	40	440
ARAX	ARMAX GAZ SA MEDIAS	ODBS	1	300	18
TUFE	TURISM FELIX S.A. BAILE FELIX	REGS	4	20.000	2.846,00
EFO	TURISM, HOTELURI, RESTAURANTE MAREA NEAGRA S.A.	REGS	3	1.500	85,8
TSND	TUSNAD SA BAILE TUSNAD	XMBS	1	500	25
UNISEM	UNISEM SA BUCURESTI	RGBS	4	8.000	240,9
UZIN	UZINEXPORT SA BUCURESTI	ODBS	2	168	73,92
UZIN	UZINEXPORT SA BUCURESTI	RGBS	1	500	225,8
UZT	UZTEL S.A.	REGS	8	7.300	13.017,00
VNC	VRANCART SA	REGS	8	150.000	11.026,60
VULC	VULCAN SA BUCURESTI	RGBS	12	18.000	6.611,00
SCD	ZENTIVA S.A.	REGS	15	24.000	18.885,00

Sursă: <http://www.bvb.ro/TradingAndStatistics/TranzactPreced.aspx>, consultat în data de 31 mai 2013

- Calcularea frecvenței de apariție a primei cifre;
- Compararea cu frecvența teoretică prezentată de Legea lui Benford;
- Reprezentarea grafică a celor două frecvențe de apariție.

Pentru efectuarea filtrării numerice am folosit o foaie de calcul tabelar Excel, în cadrul căreia, spre exemplu, determinarea primei cifre a fost efectuată prin utilizarea funcției LEFT (*text, număr de*

caractere), care furnizează primul sau câte caractere dorim aflate la începutul unui șir de caractere alfa-numerice. Dacă dorim să „contabilizăm” de câte ori apare prima cifră, putem folosi pentru volume mari de date numerice funcția COUNTIF (*interval, criteriu*).

Centralizarea frecvențelor de apariție este prezentată în cadrul **Tabelului 3**.

Reprezentarea grafică a distribuției frecvențelor de apariție a primei cifre în ca-

drul bazei de date analizate este prezentată în conținutul **Graficului 2**, în comparație cu distribuția teoretică de apariție în conformitate cu Legea lui Benford.

Exemplul numeric prezentat nu are ca scop evidențierea unor aspecte anormale în derularea tranzacțiilor cu acțiuni din cadrul bazei de date utilizate; scopul este de a prezenta într-o manieră simplă modul de utilizare a unui instrument de lucru ușor de folosit de către auditori în activitatea practică.

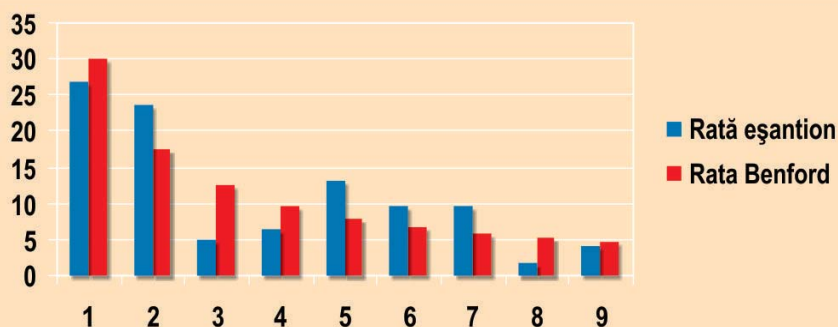
Aplicarea modelului Benford în detectarea riscului de fraudă

Tabel 3 - Centralizarea frecvențelor de apariție a primei cifre

Prima cifră	Număr apariții	Rată eșantion	Rata Benford	Variație (%)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5) = [(3)-(4)]/(3)*100
1	33	26,83%	30,10%	-10,88
2	29	23,58%	17,61%	33,89
3	6	4,88%	12,49%	-60,96
4	8	6,50%	9,69%	-32,89
5	16	13,01%	7,92%	64,28
6	12	9,76%	6,69%	45,73
7	12	9,76%	5,80%	68,23
8	2	1,63%	5,12%	-68,21
9	5	4,07%	4,58%	-11,16
Total	123	100,00%	100,00%	

Sursă: Prelucrare proprie

Grafic 2 - Distribuția frecvențelor de apariție a primei cifre din cadrul bazei de date analizate

Sursă: Prelucrare proprie

Observăm din prezentarea grafică că distribuția statistică a primului digit urmează în mod similar distribuția teoretică, iar diferențele mai mari apar acolo unde

numărul frecvențelor este mai redus. Pentru a putea emite concluzii semnificative asupra acestor neconformități ar trebui extinsă analiza pe un volum semnifi-

cativ mai mare de date.

Concluzii

Literatura de specialitate⁸ prezintă rezultate ale unor studii referitoare la statistica detectării fraudei. În cadrul acestor studii, posibilitatea depistării fraudei, în urma verificărilor efectuate de către auditorul extern se situează pe penultimul loc (4 – 5%).

Pe primele trei locuri, se situează a) depistarea fraudei în urma semnalării de către un angajat, b) de către controlul intern sau c) în urma verificărilor realizate de către auditorul intern.

Procedul prezentat, fundamentat pe legea lui Benford, poate fi utilizat cu ușurință atât de către auditorul extern în misiunea sa, dar și de auditorul intern în abordarea evaluării și identificării riscului de fraudă.

În mod evident, activitatea desfășurată de către auditorul extern pentru detectarea fraudelor trebuie orientată către domeniile având un risc inerent ridicat, așa cum este domeniul tranzacțiilor de numerar. Pentru a depista operațiunile cu risc de fraudă, auditorul trebuie să aplice în afara procedurilor analitice și alte tipuri de teste specifice, începând cu testele mecanismelor de control și finalizând cu diverse teste specifice de detaliu.

Bibliografie

Alvin A. Arens and James K. Loebecke, *Audit. O abordare integrată*, Ed. Arc. Chișinău, 2003.

Cindy Durtschi, Hillison William, Pacini Carl, *The Effective use of Benford's Law to Assist in Detecting Fraud in Accounting Data*, Journal of Forensic Accounting, 1524-5586/Vol. V(2004), 2004 R.T.Edwards, Printed in USA.

Frank Benford, *The law of anomalous numbers*, Proceedings of the American Philosophical Society, 1938.

Mark J. Nigrini, *I've Got Your Number*, Journal of Accountancy, mai 1999.

Varian, Hal, *Benford's Law*, The American Statistician nr. 26.

IFAC, *Manual de Reglementări Internaționale de Control al Calității, Audit, Revizuire, Alte Servicii de Asigurare și Servicii Conexe 2012*, Ed. CAFR, România, 2013, vol. I,

<http://www.bvb.ro>

⁸ Alvin A. Arens and James K. Loebecke, *Audit. O abordare integrată*, Ed. Arc, Chișinău, 2003, pag. 336.

Studiu asupra asigurării funcției de audit public intern în sistem de cooperare

Adrian VINTILESCU BELCIUG*, Lăcrămioara CORCHEȘ**,
Daniela CREȚU*** & Adriana LUPU****

Abstract

Study on Providing Public Internal Audit Function in System of Cooperation

According to the new provisions on cooperation system to provide internal audit function, this objective can be achieved on the basis of free consent of two or more local public entities which have not established their own internal audit department. The criteria underlying the establishment of the internal audit department cooperation system involves grouping several local entities, for instance by geographical area or the main communication routes. Ensuring the internal audit function on this system is an alternative of providing audit function by organizing internal audit department.

This study takes as starting point the premise that internal audit is an independent and objective activity that provides assurance to the entity regarding the degree of control over operations, guide it to improve its activity and contribute to adding value.

Therefore, the authors considered useful a comparative analysis of the added value provided by the internal audit performed in a cooperative system and by its own department. The present quantitative study was made through a cost-effectiveness analysis, the effectiveness being measured by a scorecard. The result of this study is a quantitative model of decision based on updating the net added value.

Key words: *internal audit, cost-benefit analysis, Balanced Scorecard*

JEL Classification: *H83, M42*

Cuvinte cheie: *audit public intern, analiza cost-eficacitate, Balanced Scorecard*

* Dr., Agenția de Plăți și Inspecție Socială Buzău, e-mail: vintilescu_adrian@yahoo.com

** Dr., Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și a Persoanelor Vârstnice, e-mail: lacramioaracorches@yahoo.com

*** Dr., Agenția Națională de Administrare Fiscală, e-mail: daniela_cretu7@yahoo.com

**** Drd., Agenția Națională de Administrare Fiscală, e-mail: adi_andreea@yahoo.com

1 Hotărârea Guvernului nr. 1183 din 2012 pentru aprobarea Normelor privind sistemul de cooperare pentru asigurarea funcției de audit public intern, publicată în Monitorul Oficial nr. 839 din 13 decembrie 2012.

Introducere

Asigurarea funcției de audit public intern în sistem de cooperare se poate realiza pe baza liberului consimțământ a două sau mai multe entități publice locale care nu și-au constituit propriul compartiment de audit intern sau prin cooperarea în cadrul structurilor asociative ale autorităților publice locale¹.

Criteriile care stau la baza constituirii unui compartiment de audit intern în sistem de cooperare presupun gruparea mai multor entități publice locale, pe zone geografice sau pe principalele căi de comunicație în jurul unei entități publice locale sau structuri asociative care are rol de organizator al activității de audit intern.

Entitățile publice locale semnatare ale acordului susțin financiar funcționarea parteneriatului și achită contravaloarea cheltuielilor ocazionate de organizarea și

funcționarea compartimentului de audit intern, pe baza prevederilor din acordul de cooperare.

Susținerea financiară a parteneriatului se realizează în funcție de serviciile de audit intern realizate de compartimentul de audit intern înființat la nivelul entității publice locale/structurii organizatoare.

Astfel, cheltuielile generate de organizarea și funcționarea compartimentului de audit intern sunt stabilite sub forma unui „cost mediu zilnic/auditor” de către entitățile publice membre și specificat în mod direct în acordul de cooperare, fiind suportate de acestea, după efectuarea prestației, având la bază informațiile din foaia colectivă de prezență (pontaj), aprobată de conducătorul entității publice.

Aceste cheltuieli decontate între entitatea publică locală/structura asociativă organizatoare și celelalte entități publice membre ale acordului de cooperare se referă la:

- salarii și alte drepturi de personal acordate auditorilor interni, obligațiile către bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat sau bugetele oricărui fond special, rezultate în urma acordării drepturilor de personal,
- cheltuielile privind deplasările auditorilor interni pentru realizarea misiunilor de audit intern,
- cheltuielile privind asigurarea pregătirii profesionale continue a auditorilor interni
- cheltuielile materiale necesare funcționării compartimentului de audit intern.

Structura de audit public intern are față de entitatea publică locală/structura asociativă organizatoare o subordonare administrativă, iar față de entitățile publi-

ce membre ale acordului de cooperare răspunde în legătură cu planificarea și realizarea misiunilor de audit intern.

Pe de altă parte, auditul intern este o activitate independentă și obiectivă care:

- oferă entității o asigurare în ceea ce privește gradul de control asupra operațiunilor,
- îndrumă pentru a-i îmbunătăți activitatea și
- contribuie la adăugarea unui plus de valoare.

Performanța auditului intern nu este dată numai de gradul de asigurare adus, de nivelul îndrumărilor și de plusvaloarea adusă în sine, ci și de resursele și costurile aferente desfășurării misiunilor de audit. De aceea, activitatea de audit trebuie privită prin prisma relației dintre efectele scontate și efortul depus pentru obținerea acestora.

Abordarea auditului public intern ca investiție; compararea opțiunilor de desfășurare a auditului public intern

Vom compara cele două alternative prin tratarea auditului ca o investiție în cadrul unei entități.

O metodă utilizată în analiza unei investiții este metoda valorii actualizate nete (VAN), în funcție de care pot fi estimate performanțele unui program.

Este o metodă prin care se fundamentează deciziile de investiții și care poate fi utilizată inclusiv pentru sectorul public.

Particularizând formula valorii actualizate nete pentru o misiune de audit vom con-

Auditul intern este o activitate independentă și obiectivă care oferă unei entități o asigurare în ceea ce privește gradul de control asupra operațiunilor, o îndrumă pentru a-i îmbunătăți activitatea și contribuie la adăugarea unui plus de valoare

sidera următoarea formulă de calcul a VAN:

$$VAN = -P + \frac{(B-C)_1}{(1+k)} + \frac{(B-C)_2}{(1+k)^2} + \dots + \frac{(B-C)_n}{(1+k)^n} + \frac{VR_n}{(1+k)^n} \quad (1)$$

unde:

B = beneficiile asociate de o misiune de audit;

C = costurile asociate implementării recomandărilor;

VR_n = valoarea reziduală;

P = investiția inițială (practic, costul misiunii de audit);

k = rata de actualizare utilizată;

n = durata implementării.

Vom simplifica modelul, considerând că implementarea recomandărilor are loc într-un singur an ($n=1$)

Formula (1) devine

$$VAN = -P + \frac{(B-C)_1}{(1+k)} + \frac{VR_n}{(1+k)^n} \quad (2)$$

Conform metodei de mai sus, pot fi considerate rentabile acele misiuni pentru care **VAN este mai mare sau egală cu zero, ceea ce înseamnă că beneficiile nete vor acoperi costul inițial.**

Cuantificarea numerică a valorii actualizate în cazul a două alternative de investiții permite, de asemenea, compararea oportunității exercitării auditului în cele două moduri.

Astfel,

$VAN_{audit\ cooperare} > VAN_{audit\ clasic}$
implică o eficiență mai mare a auditului în varianta auditului în sistem de cooperare.

Cuantificarea plusvalorii aduse de auditul public intern

Atât analiza VAN, cât și analiza cost beneficiu se bazează pe identificarea, estimarea și compararea beneficiilor și a costurilor aferente unui proiect și are în vedere exclusiv **cuantificarea beneficiilor în forma bănească.**

Analiza cost eficacitate este considerată o variantă a analizei cost beneficiu, bazată pe valoarea actualizată netă, numai că, spre deosebire de aceasta, nu mai este necesară evaluarea eficacității unui program sub formă bănească, ci pot fi utilizate cele mai potrivite unități de măsură fizice sau naturale.

Vom aborda cuantificarea plusvalorii (B) prin analiza cost-eficacitate, care presupune utilizarea indicatorilor de performanță.

Un instrument de cuantificare de acest gen îl constituie scorecardurile.

În anul 1992, Robert S. Kaplan și David Norton au introdus conceptul de „Balanced Scorecard”, într-un articol publicat în Harvard Business Review – un concept pentru „măsurarea” activităților unei organizații, în raport cu viziunea și strategiile acesteia. Acest concept oferea managerilor o imagine comprehensivă asupra performanței².

Măsurarea performanțelor utilizând „Balanced Scorecard” a fost prezentată pe larg în numărul nr.3/2010 al revistei „Audit Financiar”, în articolul „Cuantificarea performanței auditului intern în cadrul instituțiilor publice”.

Pentru a facilita înțelegerea modelului cost-eficacitate prezentăm pe scurt etapele construirii unui astfel de scorecard cu titlu de exemplu, expus pe larg în revista mai sus menționată.

Prima etapă constă în determinarea țințelor strategice (Tabelul 1).

Tabel 1 - Ținte strategice

Măsurile aferente	Ținte strategice				
Financiară	Reducerea costurilor de audit	Încadrarea în planul de audit	Efectuarea unui număr de operațiuni pe zi	Efectuarea unui număr ridicat de recomandări	Implementarea unui număr mare de recomandări
Parteneri	Încrederea entității auditate în audit	Efectuarea de misiuni de audit cu valoare adăugată	Încrederea conducerii executive în audit	Încrederea șefului structurii de audit	
Procese interne	Respectarea normelor de audit	Respectarea conformității documentelor întocmite			
Instruire dezvoltare	Efectuarea de pregătiri profesionale	Valorificarea priceperii salariaților pentru a crea valoare adăugată			

Sursă: Proiecția autorilor

² Kaplan, Robert S. and Norton, David P., *Using the Balanced Scorecard as a Strategic Management System*, Harvard Business Review, July 2007.

³ Calculul complet se găsește în articolul „Cuantificarea performanței auditului intern în cadrul instituțiilor publice”, revista „Audit Financiar” nr.3/2010, ISSN 1844-8801, B+, 2010

Asigurarea funcției de audit public intern în sistem de cooperare

Tabel 2 - Exemplu de cuantificare a performanței prin *balanced scorecard*

Tip	Ținta	Indicatori cheie de performanță	Realizat	Ținta	Procent	Coefficient de importanță	Pondere tip	Procent x coeficient de importanță	Realizat pe tip	Total
Financiară	Reducerea costurilor de audit	Costul misiunii de audit privită ca management de proiect	4000	3500	0,875	0,1		0,0875		
Financiară	Încadrarea în planul de audit	Numărul de misiuni realizate / Numărul de misiuni cuprinse în plan	0,8	1	0,8	0,2		0,16		
Financiară	Efectuarea unui număr de proceduri pe zi	Număr de operațiuni efectuate /zi	23	30	0,7667	0,2		0,153333		
Financiară	Efectuarea unui număr ridicat de recomandări	Număr recomandări / număr misiuni de audit	15	20	0,75	0,2		0,15		
Financiară	Implementarea unui număr mare de recomandări	Număr recomandări implementate/ Număr implementări formulate	0,8	1	0,8	0,3	0,3	0,24	0,790	0,237
Parteneri	Încrederea entității auditate în compartiment	Media punctelor acordate de către entitatea auditată în cadrul interviurilor de evaluare a calității	8	10	0,8	0,2		0,16		
Parteneri	Efectuarea de audituri cu valoare adăugată mare	Valoarea adăugată medie a misiunilor	7	10	0,7	0,3		0,21		
Parteneri	Încrederea conducerii executive în audit	Media notelor acordate de managerul public	8	10	0,8	0,3		0,24		
Parteneri	Încrederea șefului structurii de audit	Media calificativului acordat de șeful structurii de audit intern	8	10	0,8	0,2	0,3	0,16	0,77	0,231
Procese interne	Respectarea normelor de audit	Număr de norme respectate / norme verificate cuprinse în listele de verificare (/ eșantion)	0,8	1	0,8	0,3		0,24		
Procese interne	Respectarea conformității documentelor întocmite	Norme respectate / norme cuprinse în listele de verificare (/ eșantion)	0,7	1	0,7	0,3		0,21		
Procese interne	Identificarea calitativă a riscurilor	Număr riscuri identificate de auditori /Număr riscuri posibil de a fi verificate	0,7	1	0,7	0,4	0,3	0,28	0,73	0,219
Instruire dezvoltare	Efectuarea de pregătiri profesionale	Număr de pregătiri profesionale / număr de auditori / an	2	3	0,6667	0,6		0,4		
Instruire dezvoltare	Valorificarea priceperii salariaților pentru a crea valoare adăugată	Număr de consilieri informale / auditor / lună	1	3	0,3333	0,4	0,1	0,133333	0,5333	0,053
TOTAL									0,74	

Sursă: Proiecția autorilor

Următorul pas se bazează pe examinarea modului în care au fost realizate obiectivele sau cerințele, prin raportarea în permanență la standardele de performanță stabilite. În acest sens este importantă stabilirea țintelor.

Țintele pot furniza în perspectivă și informații anticipative nu doar cu privire la nivelul de activitate al auditului, dar și referitor la atingerea sau nu a obiectivelor (Tabelul 2).

Ne vom opri aici cu prezentarea detaliată a agregării indicatorilor de performanță prin scorecarduri, concluzionând că putem cuantifica impactul recomandărilor

cu un indicator agregat ($b_1 = 0,74$).³

Pentru stabilirea impactului, coeficientul b_1 va trebui înmulțit cu un indicator de volum g care caracterizează entitatea auditată (acest indicator cuantifică mărimea sau importanța acesteia, de exemplu bugetul).

$$B_{1,2} = b_{1,2} \times g \quad (3)$$

Astfel, vom considera B_1 – indicatorul de beneficiu adus prin exercitarea auditului de către compartimentul propriu și B_2 – indicatorul de beneficiu adus prin exercitarea auditului în sistem de cooperare.

B_1 și B_2 sunt indicatori calculați în cele

două alternative ale exercitării auditului și au în vedere variații ale obiectivelor, indicatorilor țintelor și coeficienților din scorecarduri, așa cum au fost prezentați în articolul mai sus menționat.

Cea de a doua problemă care apare este aceea a ratei de actualizare (k).

În cazul unui proiect de investiții la nivelul unei firme private, în estimarea VAN se putea utiliza o rată de actualizare care să reflecte un cost mediu ponderat al capitalului sau o rată de rentabilitate solicitată de investitori.

Estimarea acestei rate în România constituie, de asemenea, un demers foarte dificil, fie că se utilizează modele precum Modigliani Miller sau build up⁴.

În cazul unei entități publice însă, teoreticienii (Stiglitz, 1981; Aronson, 1985; Cullis și Jones, 1998) vorbesc despre utilizarea unei așa-numite rate de preferință a timpului social (engl. *social time preference rate*), care este considerată rata la care indivizii sunt dispuși să își substituie consumul actual pentru un moment ulterior.

Se observă că sensibilitatea VAN depinde major de perioada de creștere sau descreștere economică, ceea ce are implicații asupra plusvalorii în etape diferite de dezvoltare economică.

O a treia problemă a formulei (2) o constituie determinarea costurilor unei misiuni de audit (P).

Vom considera un model simplificat în care salariul anual al unui auditor este egal cu s , iar costul pregătirii profesionale a acestuia este egal cu p .

Față de cele de mai sus, costurile anuale ale unui auditor sunt egale cu $s + p$.

În cazul unei abordări a auditului în sistem de cooperare vom considera acest cost egal cu costul plății anuale către

⁴ Vom considera cu titlu de exemplu o rată de actualizare de 5 %.

structura respectivă, conform acordului de cooperare.

Al patrulea indicator pe care îl vom lua în considerare este valoarea inițială a investiției.

Acesta semnifică cheltuielile inițiale ale înființării structurii (prima de instalare etc.) sau a demarării costurilor inițiale ale acordului de cooperare.

Vom considera în acest model simplificat atât valoarea inițială, cât și valoarea rămasă ca fiind egale cu 0.

Din formula (2) și din definițiile de mai sus rezultă că înființarea compartimentului propriu este mai eficientă atunci când:

$$(B_1-S-p) / (1-k) > (B_2-a) / (1-k) \quad (5)$$

$$(B_1-S-p) = (B_2-a) > 0 \quad (6)$$

$$B_1-B_2 > S + p-a \quad (7)$$

$$b_1-b_2 > (S + p-a) / g \quad (8)$$

Ecuția (8) fundamentează decizia aferentă abordării auditului public intern în sistem de cooperare.

Din analiza relațiilor de mai sus rezultă că este mai eficient a se organiza un compartiment propriu de audit atunci

când plusvaloarea adusă, măsurată prin intermediul scorecardului, este mai mare decât diferența între costurile celor două alternative raportate la bugetul instituției.

Analiza costurilor din ecuația (8) *conduce și la alte alternative de exercitare a funcției de audit.*

De pildă, există posibilitatea modificării raportului de serviciu prin mutare sau detașare, astfel încât un funcționar public deja existent în primărie ar putea exercita funcția de auditor

intern dacă urmează cursuri specifice prevăzute de legislație.

O altă consecință a studiului este că înainte de orice decizie privind organizarea auditului trebuie testată condiția **VAN > 0** (9).

Cine ar trebui să efectueze aceste analize ?

Decizia de a constitui un compartiment propriu de audit sau audit public intern în sistem de cooperare depinde de percepția ordonatorului de credite asupra plusvalorii aduse în ambele variante.

Concluzii

Factorii de care depinde plusvaloarea misiunilor de audit sunt costul auditului, rata de actualizare, impactul recomandărilor asupra performanței și mărimea organizației.

Limitele acestei abordări constau în principal în subiectivitatea evaluării beneficiilor și a factorului de actualizare.

În lipsa unor alte tipuri de abordări numerice, metoda cost-eficientă, agregată cu un scorecard, poate fi considerată o metodă relevantă de estimare a performanțelor auditului public intern și de fundamentare a deciziei în cadrul abordării auditului public intern în sistem de cooperare.

Modelul asigură posibilitatea unei abordări unitare cu privire la asigurarea auditului în sistem de cooperare conform prevederilor legale în vigoare.

Bibliografie

Campbell, Harry F. & Brown, Richard P. C., *Benefit-Cost Analysis*, Cambridge Books, 2003.

Kaplan R.S., and Norton, David P., *The Balanced Scorecard – Translating Strategy Into Action*, Harvard Business School Press, 1997

Kaplan, R. S., and David P. Norton., *Alignment: Using the Balanced Scorecard to Create Corporate Synergies*, Boston: Harvard Business School Press, 2006.

Kaplan, Robert S. and Norton, David P., *Using the Balanced Scorecard as a Strategic Management System*, Harvard Business Review, July 2007.

Moșteanu, Tatiana și colectivul, *Finanțe Publice*, Editura Universitară, 2005

Niven, Paul, *Adapting the Balanced Scorecard to Fit the Public and Nonprofit Sectors*, The Senalosa Group paper, sept. 2005, <http://ebookbrowse.com/niven-adapting-the-balanced-scorecard-to-fit-the-public-and-nonprofit-sectors-doc-d427405238>

Stancu, Ion, *Finanțe*, Editura Economică, București, 2002

Vintilescu Belciug, Adrian; Crețu (Coloiu), Daniela; Gegea Carmen, *Cuantificarea performanței auditului intern în cadrul instituțiilor publice*, revista „Audit Financiar” nr.3/2010

***- Legea nr. 672/2002 privind auditul public intern cu modificările și completările ulterioare, publicată în Monitorul Oficial nr.953 din 24 decembrie 2002

***- Normele generale privind exercitarea activității de audit public intern, aprobate prin OMFP nr.38/2003 cu modificările și completările ulterioare, publicat în Monitorul Oficial nr.130 din 27 februarie 2003

Hotărârea Guvernului nr. 1183 din 2012 pentru aprobarea Normelor privind sistemul de cooperare pentru asigurarea funcției de audit public intern, publicată în Monitorul Oficial nr. 839 din 13 decembrie 2012

Aspecte privind managementul rezultatului și calitatea raportării financiare pentru societățile cotate

Elena NECHITA*

Abstract

Some Issues on Earnings Management and the Quality of Financial Reporting for Listed Companies

This paper brings in a thorough analysis of earnings management phenomenon and the ways it influences the quality of financial reporting. The author examined the evolution and current premises of international financial reporting, whether this context provides incentives for using earnings management practices and if such managerial behavior is considered either positive or negative. It is also pointed out by reviewing the specialized literature various perspectives on earnings management, characteristics, techniques and not least means of controlling opportunistic practices. This research contributes to earnings management literature and points the way for further documentation.

Key words: *earnings management, financial reporting quality, IFRSs, capital markets, listed companies*

JEL Classification: M41

Cuvinte cheie: *managementul rezultatului, calitatea raportării financiare, Standardele Internaționale de Raportare Financiară, piețe de capital, societăți cotate*

* Drd., Academia de Studii Economice, București, e-mail: elena.nechita@live.com

Introducere

Subiectul ales spre cercetare a determinat de-a lungul vremii un real interes în rândul cercetătorilor și specialiștilor din domeniul contabilității, constituind baza a numeroase studii și articole la nivel internațional.

Pe cale de consecință, stadiul cunoașterii acestei teme se bucură de o dezvoltare continuă, generată în mare măsură de caracterul complex al managementului rezultatului, conceptul implicând creativitatea practicienilor.

Persoanele din interiorul unei organizații pot profita de atribuțiile lor în materie de raportare financiară și de accesul la informația financiară din interiorul companiei pentru a supraevalua nivelul rezultatului sau pentru a masca obținerea unor rezultate nefavorabile. În acest sens, conducerea se poate folosi de metode diferite, precum crearea unor rezerve pentru perioadele viitoare prin reducerea rezultatului într-un an cu performanță bună, diminuând astfel volatilitatea rezultatului.

La nivel mondial, are loc un proces de internaționalizare a întreprinderilor, determinat de schimburile de capitaluri și informații care depășesc granițele piețelor locale și care conduc la constituirea grupurilor de interese. Circulația liberă a capitalurilor presupune utilizarea unui limbaj comun al actorilor de pe piața financiară, acesta fiind reprezentat de informația financiar-contabilă, pe baza căreia pot fi făcute comparații între companii concurente. În acest context, convergența contabilă se dovedește a fi necesară pentru a crește calitatea situațiilor financiare și pentru a restabili încrederea investitorilor în entitățile de interes public.

Studii ce tratează problema managementului rezultatului au demonstrat că finanțarea prin piețele de capital și mediul legislativ în care entitatea activează determină o influență puternică asupra calității informației contabile furnizate. În acest context, managementul rezultatului reprezintă acea dimensiune a calității informației financiar-contabile care răspunde în mod special stimulentei privind raportarea financiară.

Prin tema de cercetare propusă se are în vedere determinarea implicațiilor și consecințelor schimbărilor survenite la nivelul normalizării pe plan internațional asupra fenomenului de management al rezultatului, precum și stabilirea tendințelor actuale în această materie. De asemenea, se dorește o cercetare exhaustivă a comportamentului fiecăreia dintre părțile implicate în condițiile utilizării managementului rezultatului, cercetare menită să evidențieze aspecte pro și contra, avantaje și dezavantaje ale acestui tip de practică.

Nu în ultimul rând, cercetarea va contribui la îmbogățirea literaturii de specialitate și va ajuta la o mai bună înțelegere a fenomenului de management al rezultatului și a implicațiilor acestuia.

Metodologia cercetării

Cercetarea efectuată își propune ca obiectiv principal dezvoltarea și analiza conceptului de management al rezultatului, precum și a influenței utilizării acestuia asupra calității raportării financiare, dar și evidențierea principalelor tehnici de gestiune a rezultatului și nu în ultimul rând a unor căi de combatere a acestor practici.

În ceea ce privește metodologia cercetării, în vederea atingerii obiectivului urmărit au fost centralizate și analizate

date secundare, constând în studii și articole publicate pe această temă în literatura de specialitate. Principalele direcții ale cercetării au fost stabilite utilizând o metodologie de cercetare fundamentală și mecanisme inductive și deductive de cercetare, în vederea analizării exhaustive a aspectelor referitoare la managementul rezultatului și a implicațiilor acestuia asupra calității raportării financiare. Astfel, rezultatele cercetării evidențiază principalele linii de interes pentru dezvoltarea conceptului de management al rezultatului.

Raportarea financiar-contabilă: limbajul comun al afacerilor la nivel internațional

Asistăm în prezent la extinderea din ce în ce mai evidentă a sferei de aplicare a IFRS, fapt care, fără nicio urmă de îndoială, contribuie la creșterea comparabilității și transparenței informației financiare. Totuși, la fel de evidentă este și existența unui sistem contabil care are la bază două seturi de standarde – regăsit în literatura de specialitate sub numele de „two-standard” system (Larson R.K., Street D.L., 2004).

Fenomenul își are explicația chiar în reglementările UE, care impun aplicarea IFRS doar de către societățile cotate pe o piață reglementată pentru situațiile financiare consolidate. Celelalte societăți care nu îndeplinesc această condiție au doar posibilitatea să opteze pentru implementarea IFRS, însă studiile au arătat că puține sunt cele care adoptă voluntar acest set de standarde.

Deși eforturile de armonizare a reglementărilor contabile sunt evidente, există încă diferențe semnificative între țări în privința raportării performanței financiare, iar stimulentele create de piețele de capi-

tal și legislație explică o mare parte a acestor diferențe. Prin urmare, simpla partajare a normelor nu este suficientă pentru a crea un limbaj financiar comun (Jeanjean T., Stolowy H., 2008).

În ciuda încercărilor normalizatorilor de a aplica un singur set de standarde contabile, care să garanteze utilizarea unui limbaj comun, răspândirea generalizată a IFRS la nivelul tuturor societăților se confruntă cu numeroase obstacole, precum diferențele de cultură financiară, contabilă, de audit și în reglementare, dar și problemele de interpretare a standardelor (Zeff S., 2007).

Modalitatea de conducere a afacerilor și cea de a organiza și reglementa piața de capital prezintă particularități de la o țară la alta. Acestea diferă și în funcție de tipul de finanțare care predomină: în statele continentale-europene finanțarea prin bănci este mai frecventă, în timp ce în țările anglo-saxone bursa joacă un rol mai important decât creditorii. Diferențele pot să apară și în ceea ce privește modalitatea de recompensare a managerilor (prin participarea lor la capital sau nu), structura afacerilor, gradul de transparență a informațiilor oferite. Și lista poate continua.

Cultura contabilă este influențată în cea mai mare măsură de regulile fiscale specifice fiecărei țări. Entitățile tind să aplice regula fiscală în vederea diminuării rezultatului impozabil, respectiv a impozitului de plată. De asemenea, odată cu aplicarea IFRS, cerințele de prezentare a informației în situațiile financiare sunt semnificativ mai multe, conducând la o creștere substanțială a numărului de pagini al rapoartelor.

Auditul reprezintă un alt factor important ce determină diferențe între state. Auditorii apreciază diferit concordanța cu cadrul contabil aplicabil în contexte culturale diferite. Și puterea normalizatorului influențează comparabilitatea: cu cât

aparatul legislativ este mai puternic cu atât companiile vor fi mai puțin dispuse să se abată de la prevederile stricte ale normelor aplicabile.

Printre problemele de interpretare a standardelor se numără problemele de traducere, de terminologie, precum și impactul politic (Zeff S., 2007). Astfel, anumite concepte își pierd din semnificație odată cu traducerea lor din limba engleză. Exemplul cel mai relevant în acest sens este cel al imaginii fidele (*true and fair view*, engl.), concept anglo-saxon devenit obiectiv de bază al informației contabile. Problema traducerii nu este doar una legată de acuratețe, ci în special aceea referitoare la înțelegerea conceptului de către contabili, manageri și alți actori implicați.

Terminologia folosită de standarde este și ea interpretabilă. Termenul de probabilitate (*probable, more likely than not*, engl.), des întâlnit în standardele internaționale, este interpretat diferit mai ales în funcție de gradul de prudență și conservatorism ce caracterizează fiecare țară. Impactul politic se referă la influența pe care o pot exercita companiile asupra organismelor de normalizare, în vederea adoptării acelor norme care să le favorizeze. De aceea, în prezent se pune mare preț pe independența normalizatorilor.

Diferențele existente între sistemele contabile, care persistă în ciuda tuturor eforturilor de armonizare au un impact mai mare la societățile de interes public decât la cele private, al căror interes în ceea ce privește rezultatul se poate referi și la alte obiective, precum reducerea impozitelor (Burgstahler D., Hail L., Leuz Ch., 2007). În studiul lor, Dechow și Skinner (2000) menționează că participanții pe piețele de capital sunt interesați de îndeplinirea obiectivelor, motiv pentru care managerii devin tentați să atingă acele obiective prin manipularea performanței entității.

Managementul rezultatului

– o componentă inerentă a raportării financiare?

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA CONCEPTULUI DE MANAGEMENT AL REZULTATULUI

Una din cele mai citate definiții ale managementului rezultatului (*earnings management – EM*, engl.) este aceea dată de Healy și Wahlen (1999), care afirmă că managementul rezultatului are loc atunci când managerii folosesc raționamentul în raportarea financiară și clasificarea tranzacțiilor astfel încât să altereze situațiile financiare, cu scopul inducerii în eroare a investitorilor actuali și potențiali în ceea ce privește performanța economică a companiei sau cu scopul influențării rezultatelor contractuale condiționate de obținerea unui anumit nivel al indicatorilor financiari. Pornind de la definiția susținută de Healy și Wahlen, Roychowdhury S. (2006) precizează că manipularea conturilor ca rezultat al practicilor operaționale uzuale este generată de motivația conducerii de a influența investitorii să creadă că obiectivele financiare ale organizației au fost îndeplinite în cursul normal al activității. Persoanele din interiorul unei organizații se pot prevala de atribuțiile lor în materie de raportare financiară și de accesul la informația financiară din interiorul companiei pentru a supraevalua nivelul rezultatului sau pentru a masca obținerea unor rezultate nefavorabile. În acest sens, conducerea se poate folosi de metode diferite, precum crearea unor rezerve pentru perioadele viitoare prin reducerea rezultatului într-un an cu performanță bună, diminuând astfel volatilitatea rezultatului (Leuz Ch., Nandab Dh., Wysocki P.D., 2003).

Dechow și Skinner (2000) pornesc analiza conceptului de management al rezultatului de la rolul jucat de contabilitatea de angajamente, deoarece există forme de manipulare a rezultatului dificil de diferențiat de practicile adecvate inerente contabilității de angajamente. Obiectivul principal al contabilității de angajamente este acela de a ajuta investitorii să evalueze performanța entității în decursul unei perioade prin utilizarea principiilor contabile fundamentale precum recunoașterea veniturilor și conectarea acestora la cheltuieli (*matching concept*, engl.). Consecința contabilității de angajamente este aceea că rezultatele au tendința de a înregistra fluctuații mai puțin semnificative decât cash-flow-urile asociate acestora. Prin urmare, pentru a putea caracteriza netezirea rezultatului ca fiind practică de gestiune a rezultatului și nu simplă consecință a contabilității de angajamente, se cuvine analizat în ce măsură deciziile conducerii influențează de o manieră semnificativă evoluția rezultatului prin contabilitatea de angajamente.

În opinia anumitor autori, managementul rezultatului reprezintă doar o modalitate de a trata diferențele rezultate între aplicarea contabilității de angajamente și cea de casă (Stolowy H, Breton G., 2000). Pe termen lung, diferențele între cele două metode nu există, însă, pe termen scurt, acestea sunt evidențiate prin intermediul managementului rezultatului, recunoscând veniturile atunci când este nevoie și împingând cheltuielile în viitor, în speranță că atunci rezultatele le vor putea acoperi. Un alt punct de vedere interesant referitor la această perspectivă este menționat în studiul aceluiași autori și anume că managementul rezultatului poate avea și un efect de semnalizare. Acesta se explică prin faptul că dacă managerii utilizează tehnici de gestiune a rezultatului, beneficiind de informații privilegiate despre evoluția lui viitoare, com-

portamentul lor poate fi interpretat ca o dovadă a încrederii lor în obținerea acestor rezultate. Totuși, nici aceasta nu reprezintă o garanție, întrucât chiar dacă managerii știu că viitorul nu se arată mai bun decât prezentul, există întotdeauna un moment propice în viitorul apropiat pentru semnalarea acestui fapt.

Rath și Sun (2008) numesc două teorii utilizate în vederea stabilirii impactului opțiunilor contabile asupra performanțelor companiilor, îndeosebi pe piețele de capital. Este vorba despre teoria mecanicistă (*Mechanistic Hypothesis*, engl.) și teoria piețelor eficiente (*Efficient Market Hypothesis*, engl), ale căror implicații s-au dovedit a fi contradictorii. Conform Ball (1972) și Kaplan și Roll (1972) citați de Rath și Sun (2008), teoria mecanicistă are la baza ideea că investitorii pot fi sistematic induși în eroare de informațiile contabile furnizate atât timp cât aceștia nu folosesc alte surse de informare în afară de rapoartele financiare ale entității. În același timp, teoria piețelor eficiente enunță faptul că investitorii nu pot fi înșelați în mod repetat prin informația financiară divulgată, din moment ce prețul acțiunilor încorporează toate informațiile necesare acestora (Rath și Sun, 2008 potrivit Fama, 1970, Mayer-Somners, 1979, Hines, 1982).

Bergstresser și Philippon (2006) sunt de părere că posibilitatea de a gestiona rezultatele rezidă în parte din faptul că acestea cuprind atât lichiditățile entității, cât și modificările valorii entității care nu sunt reflectate în cash-flow-urile ei actuale. În timp ce fluxurile de numerar sunt relativ ușor de cuantificat, evaluarea evoluției valorii unei societăți implică un grad mai ridicat de expertiză.

Managementul rezultatului în perspectiva lui Miglo (2010) reprezintă un transfer de fonduri între perioade, ce poate fi realizat prin diferite metode contabile sau prin tranzacții economice reale (investiții inefi-

ciente, amânarea luării unor decizii, îndatorarea în vederea manipulării situațiilor financiare). Acest tip de practică nu creează niciun fel de plus de valoare, comparativ cu efortul productiv. Tot Miglo însă susține, în ciuda părerii general răspândite în literatura de specialitate potrivit căreia managementul rezultatului constituie un fenomen social negativ, că o politică ce se caracterizează prin toleranță zero față de aceste practici poate fi inefficientă din punct de vedere social.

Considerăm a fi de importanță ridicată pentru analiza conceptului de management al rezultatului studiul realizat de Stolowy și Breton (2000), elaborat sub forma unui cadru conceptual pentru clasificarea tehnicilor de manipulare a conturilor. Autorii consideră că motivul principal care determină manipularea conturilor este acela de a influența percepția investitorilor cu privire la nivelul riscului asociat unei entități. Astfel, se dezvoltă un model bazat pe două componente: riscul asociat variației rezultatului, măsurat prin intermediul rezultatului pe acțiune (*earnings per share - EPS*, engl.) și riscul asociat structurii financiare a entității, evaluat pe baza raportului datorii/capitaluri proprii (gradul de îndatorare).

DIFERENȚELE DETERMINATE DE PIEȚELE DE CAPITAL ASUPRA MODULUI DE GESTIUNE A REZULTATULUI. PARTICULARITĂȚI ALE MANAGEMENTULUI REZULTATULUI PENTRU SOCIETĂȚILE COTATE

Informația contabilă are un rol important pentru economiile bazate pe piețele de capital din cel puțin două puncte de vedere (Beyer A., Cohen D., Lys T., Walther B., 2010). În primul rând, permite furnizorilor de capital, în speță investitori și creditori, să evalueze rentabilitatea potențială a oportunităților de investire –

rol *ex-ante*. În al doilea rând, permite furnizorilor de capital să monitorizeze utilizarea capitalului lor odată ce decizia de investire a fost luată – rol *ex-post*.

Studii ce tratează problema managementului rezultatului au demonstrat că finanțarea prin piețele de capital și mediul legislativ în care entitatea activează determină o influență puternică asupra calității informației contabile furnizate. În acest context, managementul rezultatului reprezintă acea dimensiune a calității informației financiar-contabile care răspunde în mod special stimulentei privind raportarea financiară. Atât la nivelul entităților cotate, cât și în rândul celor private există motivația pentru recurgerea la practici de management al rezultatului, însă modalitățile de acțiune sunt mai probabil de realizat în a doua categorie. De asemenea, cazurile de manipulare a rezultatului s-au dovedit mai frecvente în țările caracterizate de un sistem legislativ slab dezvoltat (Burgstahler D., Hail L., Leuz Ch., 2007).

Modalitatea de finanțare a companiilor influențează motivația conducerii de a manipula rezultatele. Modelul de sistem contabil adoptat, anglo-saxon sau continental-european, determină modalitatea de finanțare ce predomină și, pe cale de consecință, și factorii motivați pentru managementul rezultatului vor fi diferiți. Aceste diferențe sunt evidențiate de către Othman și Zeghal (2006), prin cercetarea lor bazată pe observarea a 1470 de companii franceze, caracterizate de modelul continental european și 1674 de companii canadiene, având la bază modelul contabil anglo-saxon. Firmele franceze care optează preponderent pe finanțarea prin bănci urmează practici care vizează costul contractual al împrumuturilor și nivelul impozitelor. Societățile canadiene, pe de altă parte, utilizează practici adecvate dinamicii piețelor de capital. Othman și Zeghal (2006) explică diferențele de motivație ale managerilor

aparținând unor sisteme contabile diferite prin modelul dezvoltat de Gray (1988) care a pornit de la diferențele culturale sesizate de Hofstede (1984), conturând patru perechi de valori contabile strâns legate de valorile culturale: profesionalism/control legal, uniformitate/flexibilitate, conservatorism/flexibilitate, discreție/transparență. Primele două perechi se referă la nivelul de autoritate și impunere al statului, iar următoarele două la evaluarea și divulgarea informațiilor. Prin analogie, este unanim acceptat că modelul contabil anglo-saxon se caracterizează printr-o influență puternică a profesiei contabile, prin flexibilitate și transparență, în vreme ce modelul continental-european presupune o intervenție semnificativă a autorităților, conservatorism, evitarea incertitudinii și mai puțină transparență în expunerea informațiilor.

Cercetarea efectuată de Lang, Smith Raedy și Wilson (2006) își propune o analiză comparativă între performanțele raportate de firmele americane care aplică US GAAP și performanțele celorlalte societăți cotate pe piețe de capital internaționale. Rezultatele lor arată că cele din urmă reflectă o volatilitate mai redusă a profiturilor și raportează rezultate mai puțin corelate cu prețul titlurilor decât companiile care aplică US GAAP.

În ceea ce privește calitatea informației contabile, Ball și Shivakumar (2005) interpretează diferențele dintre societățile private și cele de interes public ca un rezultat al echilibrului piețelor de capital, ce reflectă diferențele privind cererea de informație financiară pentru cele două tipuri de societăți și nu un eșec al ofertei de informație financiară. Ball și Shivakumar pornesc pentru această explicație de la ideea că situațiile financiare constituie bunuri economice, iar caracteristicile lor, incluzând calitatea, sunt determinate în primul rând de nevoile economice pe care le servesc. De aceea, o calitate mai slabă a raportării financiare la societățile

private nu reprezintă un eșec al standardelor de contabilitate sau necesitatea impunerii unor reguli mai stricte, ci reflectă doar lipsa unei cereri din partea utilizatorilor pentru o raportare financiară de o calitate superioară.

MANAGEMENTUL REZULTATULUI ȘI TEORIA AGENȚIEI

Teoria agenției, ce creează două grupuri de interese distincte – proprietarii, respectiv managementul – este considerată sursă a celor mai puternice conflicte de interese. Fiind investit cu puteri aproape depline în cadrul organizației, managementul poate fi tentat să profite de încrederea și lipsa cunoștințelor adecvate ale proprietarilor și să le raporteze acestora performanțe ireale. Conform Barth și Taylor (2010), în măsura în care managementul rezultatului reprezintă o practică de nedorit din punct de vedere al deținătorilor de capital, atunci acesta constituie clar o problemă de agenție, generând un conflict de interese între proprietari – care sunt împotriva utilizării lui – și conducere, care gestionează rezultatele pentru sporirea bunăstării personale.

Studii anterioare (Coppens L., Peek E., 2005) au indicat că societățile necotate se confruntă cu mai puține probleme de agenție decât cele listate pe piețele de capital, întrucât acțiunile celor din urmă se află la discreția managementului sau a acelor acționari privilegiați de conducere. Mai mult, costurile de agenție în firmele private pot fi reduse cu o mai mare eficiență prin intermediul activităților de monitorizare directă și măsurare a performanței de către acționari.

Pornind de la teoria agenției, Jiraporn P., Miller G. A., Yoon S. S., Kim Y. S. (2008) propun evidențierea avantajelor și dezavantajelor managementului rezultatului și delimitează utilizarea practicilor oportuniste de gestiune a rezultatului de acțiunile întreprinse în beneficiul entității. În

acest sens, în contextul în care managementul rezultatului este folosit pentru interesul personal al conducerii, entitățile unde costurile de agenție sunt mai mari se vor confrunta frecvent cu tehnici de manipulare a conturilor. Altfel spus, managementul rezultatului depinde de gravitatea conflictelor de agenție. În același timp, există și interpretarea potrivit căreia la entitățile care se confruntă cu costuri de agenție ridicate, managerii nu ar fi motivați să apeleze la practici de manipulare a conturilor pentru sporirea câștigurilor proprii. În urma testării acestor ipoteze (Jiraporn P. et al., 2008), rezultatele au arătat existența unei relații invers proporționale între costurile de agenție și managementul rezultatului.

ASPECTE MOTIVAȚIONALE CARE DETERMINĂ COMPORTAMENTUL CONDUCERII ÎN DIRECȚIA MANAGEMENTULUI REZULTATULUI

Motivația managementului pentru manipularea performanței companiei, exprimată în modul cel mai simplist, se raportează fie la obținerea unor avantaje personale, fie la interesele diferiților utilizatori de informație financiar-contabilă. În funcție de utilizatorii vizați, managementul va încerca o reconciliere a informațiilor prezentate în situațiile financiare, astfel încât imaginea companiei să fie cea dorită de fiecare categorie de utilizatori: investitorii - actuali (acționari) sau potențiali -, creditorii, autoritățile statului, clienții, furnizorii, salariații. În cazul în care managerii sunt remunerați pe baza rezultatului contabil, ei vor fi tentați să opteze pentru acele politici și proceduri care le asigură obținerea unui nivel cât mai ridicat al acestor drepturi.

Așa cum evidențiază și Iatridis și Kadorinis (2009) și din nou Iatridis (2010) ulterior, managerii ai căror contracte fac referire la atingerea unui anumit nivel de performanță vor aplica tehnici care să

permite creșterea beneficiilor personale și dobândirea reputației dorite. Atunci când rezultatele scad sub nivelul prevăzut în contracte sau depășesc acest nivel, conducerea va fi tentată să apeleze la tehnici contabile de reducere a rezultatelor curente în favoarea rezultatelor viitoare (DeGeorge, Patel și Zeckhauser, 1999, citați de Iatridis și Kadorinis, 2009).

Cercetarea condusă de Dechow, Myers și Shakespeare (2010) a evidențiat că recompensarea managerilor depinde în mare măsură de câștigurile raportate de aceștia, fapt pentru care sunt motivați să obțină câștiguri cât mai importante, indiferent de modalitatea prin care realizează acest lucru.

De asemenea, studiul efectuat de Cheng și Warfield (2005) a arătat că managerii se văd motivați să manipuleze rezultatele și în cazul în care sunt recompensați pe bază de acțiuni ale companiei. Ei vor viza creșterea prețului de tranzacționare al titlurilor, pe care ulterior urmează să le vândă.

Alte motive pentru managementul rezultatului constau în îndeplinirea cerințelor contractuale ale împrumuturilor, precum și influențarea comportamentului unor terțe părți, cum ar fi autoritățile statului, organismele de reglementare și control, cu scopul de a evita să intre în atenția acestora sau să devină subiectul unor investigații și controale (Iatridis, 2010).

O altă perspectivă este prezentată de Taylor și Xu (2010) care au demonstrat că, deși managerii folosesc managementul rezultatului pentru îndeplinirea obiectivelor, acest comportament nu are o influență negativă asupra performanțelor viitoare ale companiei. Mai mult, conducerea se angajează în astfel de practici numai în mod ocazional, după o evaluare a costurilor și beneficiilor acestui tip de practici, astfel încât evoluția entității să nu fie afectată.

METODE ȘI TEHNICI DE MANAGEMENT AL REZULTATULUI

Indiferent de motivația considerată, managementul profită de pe urma contabilității de angajamente pentru manipularea rezultatului contabil, prin recunoașterea veniturilor și cheltuielilor la momentul care îl avantajează (Iatridis G., 2010). Pentru determinarea rezultatului net este necesară o recunoaștere corectă atât a veniturilor, cât și a cheltuielilor. Înregistrarea veniturilor, pe de o parte, presupune două aspecte esențiale: recunoașterea la momentul oportun și evaluarea credibilă a acestora. Pe de altă parte, în recunoașterea cheltuielilor este utilizat conceptul de conectare a acestora la venituri (*matching concept*, engl.). Astfel, anumite cheltuieli, precum costul mărfurilor vândute sau cheltuielile cu comisioanele agenților de vânzări, pot fi cu ușurință conectate la veniturile pe care le generează. Însă cea mai mare parte a lor se efectuează înainte sau după ce veniturile asociate sunt recunoscute, iar în acest caz intervine contabilitatea de angajamente. Aceste reguli de recunoaștere a elementelor de venituri și cheltuieli sunt, în general, bine stabilite în referențialele internaționale (IAS/IFRS, GAAP), însă posibilitatea interpretării lor în favoarea intereselor managerilor intervine în situații de incertitudine, mai precis atunci când nu se poate stabili cu exactitate valoarea venitului sau probabilitatea de realizare a acestuia.

Stolowy și Breton (2000), citându-l pe Ayres (1994), evidențiază că pot fi utilizate în linii mari trei metode de gestiune a rezultatului:

- prin intermediul contabilității de angajamente;
- prin alegerea momentului aplicării unor politici contabile obligatorii;
- și prin schimbări voluntare ale politicilor și opțiunilor contabile.

Managerii pot recurge la diferite metode de manipulare a rezultatului. Astfel, poate exista varianta în care rezultatul se situează mult sub nivelul așteptărilor, caz în care managerii vor recurge la procedeul numit „big bath” (Stolowy H., Breton G., 2000). Conform acestuia, în anul în care societatea înregistrează o pierdere managerii majorează pierderea respectivă prin includerea tuturor pierderilor probabile viitoare, ceea ce va permite prezentarea unor câștiguri ridicate în anii care urmează. Unele studii arată că managerii adoptă tehnici contabile care diminuează rezultatul înainte de a propune o operație de a cumpăra ei înșiși acțiunile firmei pe care o administrează, pentru a minimiza prețul de achiziție. Această operație (management buyout – MBO, engl.) constă în preluarea unei companii de către angajați, de obicei managerii principali (Ionașcu I., 2003).

O altă practică este aceea de netezire a rezultatului, ce constă în aplicarea deliberată a unor proceduri contabile, precum și alegerea anumitor politici contabile cu scopul de a raporta rezultate caracterizate printr-o volatilitate scăzută. Investitorii apreciază acest gen de evoluție, deoarece este considerată mai puțin riscantă decât o creștere spectaculoasă. Prin alegerea metodelor de creștere a profitului, multe firme urmăresc să evite consecințele economice nefavorabile ale scăderii câștigurilor, cum ar fi reducerea valorii acțiunilor (a prețului de piață). Cercetările au arătat, totuși, că prețul acțiunilor nu este influențat de procedurile contabile decât dacă acestea afectează fluxurile de trezorerie ale întreprinderii, prin intermediul fiscalității sau altor cauze indirecte. Cohen și Zarowin (2010) trasează clar demarcația între tehnicile de manipulare bazate pe recunoașterea cheltuielilor aferente unor perioade viitoare și tehnicile bazate pe tranzacții economice reale. Distincția este importantă, având în vedere că prin contabilita-

tea de angajamente nu sunt impactate fluxurile de numerar ale entității, în timp ce efectuarea anumitor activități reale afectează direct cash-flow-ul acelei entități. Activități reale sunt numite acele acțiuni ale managementului care se abat de la practicile normale de afaceri și sunt întreprinse doar cu scopul atingerii anumitor performanțe (Roychowdhury S., 2006). În studiul efectuat de ei, Graham, Harvey și Rajgopal (2005) arată preferința conducerii pentru manipulările bazate pe activități reale, iar Cohen și Zarowin (2010) explică această opțiune prin două motive principale.

Primul se referă la faptul că este mai probabil ca auditorii să descopere tentativele de gestiune a rezultatului ca urmare a tehnicilor bazate pe contabilitatea de angajamente, decât să identifice decizii economice reale luate cu intenția de a manipula conturile. În al doilea rând, doar folosirea contabilității de angajamente poate fi riscantă, deoarece atunci când ea se dovedește ineficientă și rezultatul nu atinge nivelul dorit de manageri, redresarea prin utilizarea altor practici devine imposibilă după închiderea exercițiului fiscal.

Lennox și Park (2006), precum și Tan și Jamal (2006) arată că managerii obișnuiesc să facă previziuni asupra nivelului rezultatului cu scopul de a atinge ulterior rezultatul previzionat și de a câștiga astfel încrederea investitorilor. Atâta timp cât managerii furnizează investitorilor informațiile de care au nevoie, iar investitorii consideră că informația furnizată de management este relevantă, asimetria informațională scade, fapt ce conduce la o reducere a costului de informare suportat de investitori. De asemenea, Jo și Kim (2007) atrag atenția asupra unei alte practici întâlnite în cazul companiilor de interes public. Acestea pot crește temporar valoarea titlurilor prin tehnici de management al rezultatului exact înainte de ofertare.

CĂI DE COMBATERE A MANAGEMENTULUI REZULTATULUI PENTRU ASIGURAREA PROTECȚIEI INVESTITORILOR

Pentru a respecta esența reglementării la nivel internațional – aceea de a prezenta întotdeauna o imagine fidelă a situațiilor financiare, conformă cu realitatea economică – s-au dezvoltat diferite căi de combatere a managementului rezultatului în vederea asigurării protecției investitorilor. Practicile impuse de audit, guvernanta corporativă, precum și eforturile continue ale organismelor de normalizare sunt numai câteva din piedicile aduse managementului rezultatului.

Auditul

Diferite studii efectuate au demonstrat că influența auditului asupra managementului rezultatului este notabilă, în sensul că o calitate ridicată a auditurilor limitează practicile de gestiune a rezultatului comparativ cu cazurile în care calitatea auditurilor este mai redusă (Chung R., Firth M., Kim J.B., 2005; Othman H.B., Zeghal D., 2006). De asemenea, Becker et al. (1998), citat de Stolowy și Breton (2000), analizând legătura dintre calitatea auditului și EM, a arătat că acele companii care nu erau clienți ale primelor 6 firme de audit (*Big 6*, engl.) de la acea vreme utilizau contabilitatea de angajamente pentru înregistrarea unor rezultate superioare mai mult decât societățile auditate de *Big 6*. Reluând cercetarea realizată de Becker et al. (1998), Chung, Firth și Kim (2005) extind analiza, referindu-se la impactul supravegherii externe reprezentată de auditori, dar și de investitorii instituționali cu participatii semnificative asupra nivelului cheltuielilor recunoscute pentru perioadele următoare, precum și asupra surplusului de fluxuri de numerar. Rezultatul a confirmat faptul că supravegherea externă constrânge conducerea entității să nu utilizeze tehnici de majora-

re a rezultatelor. În cazul auditorilor din grupul *Big 6*, aceasta se explică prin necesitatea de a menține reputația dobândită și de a evita litigiile.

De asemenea, cercetătorii au studiat și legătura dintre durata deținerii calității de auditor la aceeași entitate și practicile de management al rezultatului, precum și influența nivelului de specializare a auditorului în industria în care activează entitatea (Gul F.A., Fung S.Y.K., Jaggi B., 2009). Astfel, asocierea dintre durata deținerii calității de auditor la aceeași entitate și calitatea rezultatului raportat de management este mai slabă la firmele auditate de specialiști în industria respectivă. O posibilă explicație a autorilor este aceea că există o mai mare probabilitate ca auditorii cu expertiză în domeniul de activitate al clientului să descopere nereguli și reprezentări eronate și să efectueze un audit de calitate, chiar dacă gradul de cunoaștere a clientului este mai scăzut, ca urmare a unei colaborări de scurtă durată.

Nu doar calitatea auditurilor și reputația firmelor de audit au impact asupra managementului rezultatului. Caramanis și Lennox (2008) cercetează influența efortului depus pentru desfășurarea misiunii de audit, măsurat în număr de ore de audit, asupra posibilității utilizării tehnicilor de gestiune a rezultatului. Calitatea auditului se referă la probabilitatea ca o eroare materială existentă în situațiile financiare auditate să fie descoperită și raportată de către auditor (Caramanis C., Lennox C., 2008, potrivit DeAngelo L., 1981). Extinzând afirmația, efortul de audit influențează capacitatea auditorului de a detecta că o eroare materială există în situațiile financiare, în timp ce independența auditorului este cea care influențează probabilitatea ca auditorul să raporteze o eroare detectată. Rezultatele cercetării au arătat că există o mai mare probabilitate ca managementul să utilizeze tehnici de creștere a rezultatului

atunci când numărul de ore de audit este mai scăzut. Corelația nu se păstrează însă și în cazul acțiunilor de reducere a rezultatului de către conducere, ceea ce înseamnă că auditorii sunt mai puțin motivați să prevină gestiunea rezultatului în sensul diminuării lui.

Guvernanța corporativă

Datorită globalizării afacerilor, proprietarii acestora devin din ce în ce mai distanțați de actul de conducere și nu se mai pot implica personal în derularea afacerilor lor. În aceste circumstanțe, soluția la care se apelează este delegarea responsabilităților de guvernare unor persoane specializate și capabile să răspundă așteptărilor investitorilor. Astfel se creează două grupuri de interese distincte: proprietarii, respectiv managementul. Teoria agenției este cea care își focalizează atenția asupra relației acționari – manageri, considerată sursă a celor mai puternice conflicte de interese.

Fiind investit cu puteri aproape depline în cadrul organizației, managementul poate fi tentat să profite de încrederea și lipsa cunoștințelor adecvate ale proprietarilor și să le raporteze acestora performanțe ireale. În această situație, întreprinderile trebuie să organizeze un sistem specific de guvernanță, care să ajute la alinierea intereselor conducerii cu cele ale acționarilor. Numai în acest fel întreprinderile vor supraviețui pe termen lung.

Raportul Cadbury, devenit mai târziu Codul Combinat, definea guvernanța corporativă ca fiind un sistem prin care companiile sunt conduse și controlate. Definiția OECD este una mai amplă, potrivit căreia guvernanța întreprinderii „implică un set de relații între conducerea unei unități, consiliul de administrație, acționari și alte părți interesate.

De asemenea, pune la dispoziție structura prin care sunt stabilite obiectivele firmei, precum și mijloacele de atingere a

obiectivelor respective și de monitorizare a performanțelor obținute.”

Nu există un model unic de guvernanță corporativă, modelele propuse de OECD fiind „pe un singur palier”, „pe două paliere” sau modele hibride. În România, modelele aplicabile societăților pe acțiuni sunt cel unitar, respectiv cel dualist, care au la bază modelele OECD. O altă clasificare a modelelor de guvernanță corporativă este aceea care le împarte în modelul de tip shareholder, respectiv de tip stakeholder (Othman H.B., Zeghal D., 2006). În modelul anglo-saxon, shareholder-ii sunt principalii parteneri ai companiei, numesc consiliul de conducere și monitorizează activitatea directorilor prin intermediul diferitelor comitete – de audit, de remunerare și altele. Modelul de guvernanță în cazul sistemului european-continental este dominat de stakeholderi, aceștia fiind reprezentați de creditorii, de autoritățile statului și mai puțin de investitorii actuali.

Din acest motiv și practicile contabile sunt caracterizate de un grad ridicat de prudență și conservatorism în vederea protecției creditorilor. Aceași clasificare este menționată și de Feleagă (2008). Astfel, modelul shareholder este întâlnit în țările anglo-saxone și are ca obiectiv maximizarea valorii pentru acționari, iar modelul stakeholder este prezent în majoritatea țărilor europene și urmărește mai puțin maximizarea bogăției acționarilor cât apărarea interesului ansamblului părților implicate în viața întreprinderii (salariați, parteneri comerciali, acționari, manageri etc.).

Apariția practicilor de manipulare a performanței financiare este mai puțin probabilă în companiile ale căror consilii includ mai mulți membri independenți și cu experiență bogată în guvernanța corporativă. De asemenea, a fost dovedită o relație de cauzalitate și între nivelul redus de management al rezultatului și frecven-

ța întrunirilor consiliilor și ale comitetelor de audit (Xie B., Davidson W. N., DaDalt P. J., 2001).

Totuși, există și rezultate ale unor studii recente (Dechow P.M. et al., 2010, Barth M., Taylor D., 2010), potrivit cărora premisa unei monitorizări eficiente prin intermediul guvernanței corporative nu garantează neapărat reducerea utilizării managementului rezultatului. Dechow, Myers și Shakespeare (2010) au investigat în ce măsură independența și nivelul de informare ale consiliilor impactează anumite practici de gestiune a rezultatului, descoperind o slabă corelație între nivelul de guvernanță și managementul rezultatului. Barth și Taylor (2010) regăsesc rezultatele studiului efectuat de Dechow et al. surprinzătoare, îndeosebi privind din perspectiva teoriei agenției, care ar justifica o variație atât a practicilor de manipulare, cât și a factorilor motivanți în această direcție în funcție de nivelul de guvernanță corporativă. Barth și Taylor (2010) consideră posibile în acest context următoarele trei interpretări ale rezultatelor: i) managerii manipulează performanțele entității, iar consiliile de administrație, fie acestea chiar independente și informate, nu au puterea să îi oprească; ii) managerii manipulează performanțele entității, iar consiliile de administrație, deși au puterea să îi oprească, decid să nu intervină; iii) managerii nu manipulează performanțele entității. Date fiind dovezile, autorii înclină spre ultimele două variante.

Transparența și prezentarea informațiilor reprezintă stâlpul principal pentru practicile eficiente de guvernanță corporativă și pentru piețele de capital funcționale. Acestea permit acționarilor, precum și publicului larg să evalueze performanțele managementului. Mai mult, pot forma manageri ce vor avea la îndemână mai multe mijloace prin care să conducă în mod eficient.

Concluzii și cercetări viitoare

După cum a fost dovedit în secțiunile anterioare ale lucrării, managementul rezultatului reprezintă un fenomen aplicat pe scară largă, de vreme ce persoanele din cadrul unei organizații vor fi întotdeauna interesate de sporirea beneficiilor personale. Având în vedere acest aspect și coroborat cu stimulentele piețelor de capital, precum și cele oferite de legislație, manipularea rezultatului este îndeosebi practică de societățile cotate.

Dezbaterile cu privire la managementul rezultatului sunt departe de a ajunge la un sfârșit, ținând cont că evoluția continuă a afacerilor la nivel mondial și aceea a reglementărilor contabile internaționale încurajează inerent dezvoltarea conceptului de management al rezultatului.

Situația poate fi privită ca un cerc vicios, deoarece cu cât organismele de reglementare fac mai multe eforturi pentru asigurarea calității raportării financiare cu atât ies la iveală mai multe metode de a manipula rezultatele. Prin urmare, managementul rezultatului constituie o sursă nelimitată pentru cercetări viitoare.

În acest sens, continuând această lucrare, în cercetări ulterioare se va investiga existența practicilor de netezire a rezultatului la nivelul societăților cotate la Bursa de Valori București, în cadrul secțiunii BVB, categoriile I și II, excluzând din cadrul eșantionului instituțiile financiare bancare și nebancale. Pornind de la studii anterioare din literatura de specialitate care utilizează o metodologie similară (Barth M., Landsman W., Lang M., 2008 și Lang M., Raedy J., Wilson W., 2006), cercetarea viitoare va avea la bază următoarele modele de management al rezultatului sub forma netezirii

rezultatului (*income smoothing*, engl.):

- variația rezultatului net raportat la total active (ΔNI) – interpretând o variație mai mică a indicatorului ca reprezentând un indiciu de netezire a rezultatului;
- variația fluxurilor nete de trezorerie (ΔCF) – societățile cu un cash flow volatil sunt caracterizate și de un rezultat net volatil; dacă firmele folosesc tehnici de manipulare a rezultatului, atunci variația rezultatului net ar trebui să fie mai mică decât variația fluxurilor de trezorerie.

Fără îndoială, limitările sunt implicite, fiind legate de accesul la datele primare, precum și de numărul mare de studii efectuate pe tema propusă, întrucât este dificilă analizarea tuturor rezultatelor anterioare cu privire la managementul rezultatului, necesară pentru obținerea unei cercetări exhaustive și relevante.

Referințe bibliografice

- Ball R., Shivakumar L. (2005), *Earnings quality in UK private firms: comparative loss recognition timeliness*, Journal of Accounting and Economics, nr. 39, pp. 83–128
- Barth M., Taylor D. (2010), *In defense of fair value: Weighing the evidence on earnings management and asset securitizations*, Journal of Accounting and Economics, nr. 49, pp. 26–33
- Barth M., Landsman W., Lang M. (2008), *International accounting standards and accounting quality*, Journal of Accounting Research, vol. 46, nr. 3, pp. 467–498
- Bergstresser D., Philippon T. (2006), *CEO incentives and earnings management*, Journal of Financial Economics, nr. 80, pp. 511–529
- Beyer A., Cohen D., Lys T., Walther B. (2010), *The financial reporting environment: Review of the recent literature*, Journal of Accounting and Economics, nr. 50, pp. 296–343
- Burgstahler D., Hail L., Leuz Ch. (2007), *The importance of reporting incentives: earnings management in European private and public firms*, Working paper Wharton Financial Institutions Center;
- Caramanis C., Lennox C. (2008), *Audit effort and earnings management*, Journal of Accounting and Economics, nr. 45, pp. 116–138
- Cheng Q., Warfield T. D. (2005), *Equity incentives and earnings management*, The Accounting Review, vol. 80, nr. 2, pp. 441–476
- Chung R., Firth M., Kim J.B. (2005), *Earnings management, surplus free cash flow, and external monitoring*, Journal of Business Research, nr. 58, pp. 766–776
- Cohen D. A., Zarowin P. (2010), *Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings*, Journal of Accounting and Economics, nr. 50, pp. 2–19
- Coppens L., Peek E. (2005), *An analysis of earnings management by European private firms*, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, nr. 14, pp. 1–17
- Dechow P., Ge W., Schrand C. (2010), *Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences*, Journal of Accounting and Economics, nr. 50, pp. 344–401
- Dechow P., Myers L., Shakespeare C. (2010), *Fair value accounting and gains from asset securitizations: A convenient earnings management tool with compensation side-benefits*, Journal of Accounting and Economics, nr. 49, pp. 2–25
- Dechow P., Skinner D. J. (2000), *Earnings management: Reconciling the views of accounting academics, practitioners,*

- and regulators, *Accounting Horizons*, nr. 14, pp. 235-250
- Feleagă, N. (2008), *Mizele puterii între cei care conduc întreprinderea și cei care o finanțează: baze teoretice, cadru conceptual și modele referitoare la guvernarea corporativă*, *Revista Contabilitate, expertiza și auditul afacerilor*, nr. 12, București, pp. 12-18
- Graham J. R., Harvey C. R., Rajgopal S. (2005), *The economic implications of corporate financial reporting*, disponibil la <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=491627>, accesat 28 aprilie 2012
- Gul F.A., Fung S.Y.K., Jaggi B. (2009), *Earnings quality: Some evidence on the role of auditor tenure and auditors' industry expertise*, *Journal of Accounting and Economics*, nr. 47, pp. 265-287
- Healy P., Wahlen J. (1999), *A review of the earnings management literature and its implication for standard setting*, *Accounting Horizons* nr. 13, pp. 365-383
- Iatridis G. E. (2011), *Accounting disclosures, accounting quality and conditional and unconditional conservatism*, *International Review of Financial Analysis*, nr. 20, pp. 88-102
- Iatridis G. E. (2010), *International Financial Reporting Standards and the quality of financial statement information*, *International Review of Financial Analysis*, nr. 19, pp. 193-204
- Iatridis G. E., Kadorinis G. (2009), *Earnings management and firm financial motives: A financial investigation of UK listed firms*, *International Review of Financial Analysis*, nr. 18, pp. 164-173
- Ionașcu I. (2003), *Dinamica doctrinelor contabilității contemporane, Studii privind paradigmele și practicile contabilității*, Editura Economică, București
- Jeanjean T., Stolowy H. (2008), *Do accounting standards matter? An exploratory analysis of earnings management before and after IFRS adoption*, *Journal of Accounting and Public Policy*, nr. 27, pp. 480-494
- Jiraporn P., Miller G. A., Yoon S. S., Kim Y. S. (2008), *Is earnings management opportunistic or beneficial? An agency theory perspective*, *International Review of Financial Analysis*, nr. 17, pp. 622-634
- Jo H., Kim Y. (2007), *Disclosure frequency and earnings management*, *Journal of Financial Economics*, nr. 84, pp. 561-590
- Lang M., Smith Raedy J., Wilson W. (2006), *Earnings management and cross listing: Are reconciled earnings comparable to US earnings?*, *Journal of Accounting and Economics Journal of Accounting and Economics*, nr. 42, pp. 255-283
- Larson R.K., Street D.L. (2004), *Large accounting firms' survey reveals emergence of „two standard” system in the European Union*, *Advances in International Accounting*, vol. 17, pp. 1-29
- Lennox C., Park C. (2006), *The informativeness of earnings and management's issuance of earnings forecasts*, *Journal of Accounting and Economics*, nr. 42, pp. 439-458
- Leuz Ch., Nandab Dh., Wysocki P. D. (2003), *Earnings management and investor protection: an international comparison*, *Journal of Financial Economics*, pp. 505-527
- Miglo A. (2010), *Capital structure and earnings manipulation*, *Journal of Economics and Business*, nr. 62, pp. 367-382
- Othman H. B., Zeghal D. (2006), *A study of earnings-management motives in the Anglo-American and Euro-Continental accounting models: The Canadian and French cases*, *The International Journal of Accounting*, nr. 41, pp. 406-435
- Perols J.L., Lougee B.A. (2011), *The relation between earnings management and financial statement fraud*, *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*, nr. 27, pp. 39-53
- Rath S., Sun L. (2008), *The Development of Earnings Management Research*, *International Review of Business Research Papers*, vol. 4, nr. 2, pp. 265-277
- Roychowdhury S. (2006), *Earnings management through real activities manipulation*, *Journal of Accounting and Economics*, nr. 42, pp. 335-370
- Schipper K. (2005), *The introduction of International Financial Reporting Standards in Europe: implications for international convergence*, *European Accounting Review*, vol. 14, nr. 1, pp. 101-126
- Stolowy H., Breton G. (2000), *A framework for the classification of accounts manipulations*, disponibil la <http://www.hec.fr/var/fre/storage/original/application/456c089c66d9579417b29c15bbdbc9f6.pdf>, accesat 27 aprilie 2012
- Tan H. C., Jamal K. (2006), *Effect of accounting discretion on ability of managers to smooth earnings*, *Journal of Accounting and Public Policy*, nr. 25, pp. 554-573
- Taylor G. K., Zhaohui Xu R. I. (2010), *Consequences of real earnings management on subsequent operating performance*, *Research in Accounting Regulation*, nr. 22, pp. 128-132
- Xie B., Davidson W. N., DaDalt P. J. (2001), *Earnings management and corporate governance: The role of the Board and the Audit Committee*, *Journal of Corporate Finance*, nr. 9, pp. 295-316
- Zeff S.A. (2007), *Some obstacles to global financial reporting comparability and convergence at a high level of quality*, *The British Accounting Review*, nr. 39, pp. 290-302
- *** International Accounting Standards Board (2011), *Standardele internaționale de raportare financiară – IAS/IFRS*
- *** Legea nr. 297/2004 privind piața de capital, publicată în Monitorul Oficial nr. 571/29.06.2004, disponibilă la <<http://www.cnvmr.ro/pdf/legi/ro/Legea-297-2004.htm>>, accesat 25 aprilie 2012

Studiu privind raportarea performanței prin sistemul de indicatori: perspectiva financiară a Balanced Scorecard

Introducere

Pentru a supraviețui și reuși companiile trebuie să definească direcțiile strategice, să stabilească obiective, să execute decizii și să monitorizeze starea și comportamentul pe măsură ce se apropie de atingerea scopului lor. Odată ce o companie devine suficient de mare, astfel încât un singur manager să nu mai poată evalua și controla starea și comportamentul entității, compania trebuie să utilizeze sisteme de monitorizare și control al performanței pentru a înlocui „ochii și urechile” persoanelor interesate (Kellen, 2003).

Sistemele de evaluare a performanței reprezintă mijloace redutabile atât pentru identificarea aspectelor importante din viața companiilor asupra cărora acestea ar trebui să se concentreze, cât și pentru evaluarea performanțelor personalului din cadrul tuturor nivelurilor ierarhice.

Dezvoltarea deosebită cunoscută de sistemele de evaluare a performanței în ultimii douăzeci de ani se datorează creșterii popularității și utilizării acestora în cadrul tot mai multor companii. Motivele care stau la baza deciziei de implementare a unui astfel de sistem diferă de la o entitate la alta, însă, de cele mai multe ori, acestea se referă la nevoia de creștere a controlului asupra companiei, obiectiv ce nu ar fi realizabil prin utilizarea sistemelor tradiționale de contabilitate.

Cote și Latham (2004) afirmă că măsurarea performanței a beneficiat de câteva inovații ale contabilității manageriale în ultimele decenii. Urmărirea acestor progrese reprezintă recunoașterea explicită a faptului că este imperativ să se înțeleagă legătura de cauzalitate ce conduce la profitabilitatea unei entități.

Dan Radu TURCU* & Mihaela TURTUREA**

Abstract

Study Regarding Performance Reporting through Indicators System: Balanced Scorecard Financial Perspective

Managing today's organizations has become impossible without the usage of the performance evaluating and monitoring systems in the context of the increasing complexity of organizations and economic environment as a whole. The controversies raised by the recent accounting scandals among accounting scholars, regarding the viability of the financial indicators, determined us to conduct a study in order to verify the opportunity of integrating financial measures inside these systems through the analysis of the correlation between the main financial indicators and the non-financial indicators, share price and market share.

Key words: performance, performance evaluation systems, performance report, Balanced Scorecard, financial perspective

JEL Classification: L25, M41

Cuvinte cheie: performanță, sisteme de evaluare a performanței, raport de performanță, Balanced Scorecard, perspectiva financiară

* Student Master Cercetare, Academia de Studii Economice București, e-mail: turcuradudan@yahoo.com

** Student Master Cercetare, Academia de Studii Economice București, e-mail: turtureamihaela@yahoo.com

Una dintre cele mai semnificative inovații este integrarea variabilelor non-financiare în sistemele de măsurare a performanței, aceste variabile ajutând compania să determine impactul pe care anumite acțiuni sau rezultate îl au asupra profitabilității.

Unul dintre cele mai utilizate instrumente în evaluarea performanței și care va face și obiectul unei analize în cadrul acestei cercetări este Balanced Scorecard. Acest concept încorporează instrumente financiare și non-financiare într-un sistem integrat ce conectează măsurarea performanței la obiectivele strategice ale companiei, fiind utilizat de aproximativ 50% dintre cele mai mari companii americane, printre care Unilever, Chase sau Wal-Mart Stores Inc. (Weygandt et al., 2012).

Controversele legate de viabilitatea indicatorilor financiari ne-au motivat să elaborăm un studiu, fundamentat pe analiza situațiilor financiare și a informațiilor de tranzacționare pentru un număr de 383 de companii cotate la Bursa de Valori București, prin intermediul căruia să putem observa corelațiile dintre principalii indicatori financiari și indicatorii non-financiari, cota de piață și prețul pe acțiune.

Prezentarea și evoluția conceptului de sistem de raportare a performanței

Performanța reprezintă o realizare deosebită într-un domeniu de activitate (DEX 2012). Astfel, putem afirma că atingerea performanței trebuie să reprezinte scopul fiecărei entități, iar măsurarea performanței constituie o adevărată provocare, neexistând un model sau un set de indicatori general acceptat. Pestoff (1998)

descrie conceptul de performanță precum unul cu mai multe înfățișări, fluid, problematic, ambiguu și contestat, crescând în complexitate datorită specificului fiecărui sector și perspectivelor diferite ale deținătorilor de interese.

Nevoia dezvoltării de noi sisteme de monitorizare și raportare a performanței a fost determinată de creșterea complexității organizațiilor și a mediului economic în general. În prezent, companiile trebuie să funcționeze într-un mediu dinamic, caracterizat de o concurență acerbă, bugete tot mai austere și o presiune crescută a prețurilor (Levin, 2005). Jusoh et al. (2008), citând pe Johnson și Kaplan (1987), susțin că măsurarea performanței, bazată pe costul tradițional sau pe sistemul de contabilitate managerială de la începutul secolului XX, nu mai este adecvată și, deci, este din ce în ce mai puțin folositoare în actualul context economic.

Principala critică a sistemului tradițional de măsurare a performanței este, în cea mai mare parte, concentrarea excesivă pe informațiile despre cost și alte date financiare pe termen scurt, în timp ce accentul pe activitățile de creare de valoare pe termen lung, ce sunt intangibile în natură, dar generează creștere viitoare pentru organizație, lipsește aproape în totalitate.

Nedless et al. (2011) definesc un sistem performant de management și de evaluare drept un set de proceduri care contabilizează și raportează performanțele atât financiare, cât și non-financiare, astfel încât compania să poată identifica măsura în care merge bine, spre ce se îndreaptă și ce îmbunătățiri trebuie făcute pentru a crește profitabilitatea.

Yeniurt (2003) identifică principalele inadvertențe ale sistemelor tradiționale de raportare a performanței menționate în literatura de specialitate (Tabelul 1).

Elaborarea raportului de performanță

Scarlett (2005) menționează trei abordări posibile de raportare a evaluării performanței. Astfel, *analiza orizontală* presupune compararea liniei cu linia a unui set de date cu un altul (de exemplu, compararea conturilor anului curent cu cele ale anului precedent sau cu cele bugetate). Identificarea variațiilor procentuale în urma acestei analize poate dezvălui indicatori relevanți pentru performanța afacerii sau anumite aspecte relevante de investigat. Cea de-a doua metodă, *analiza tendințelor*, este, în fond, o analiză orizontală extinsă la mai mulți ani. A treia metodă, *analiza verticală*, implică exprimarea datelor în raport cu o componentă critică a situațiilor financiare: componentele bilanțului sunt exprimate în raport cu totalul activelor, elementele contului de profit și pierdere sunt exprimate, de obicei, în raport cu vânzările totale. Acest tip de analiză poate oferi indicii importante cu privire la situația financiară și operațiunile afacerii.

Pentru orice raport de evaluare a performanței trebuie clarificate aspectele cu privire la destinatarul raportului, care sunt așteptările de la acel raport, precum și frecvența raportării.

Cui îi este adresat raportul? Referitor la această problematică Weetman (2006) precizează că, în contextul existenței centrelor de responsabilitate, raportul ar trebui să fie adresat managerului centrului de responsabilitate. Acesta ar putea fi un centru de cost, de profit sau de investiții. Pentru a fi relevant, raportul trebuie să conțină doar costuri ce se află sub controlul managerului centrului de responsabilitate. Nivelul de detaliu al raportului va fi influențat de poziția ocupată în conducerea companiei de către destinatar. Astfel, rapoartele adresate conducerii

Tabel 1 - Inadvertențele sistemelor tradiționale de raportare

Autori	An	Inadvertențe
Kaplan și Norton	1992	- Informațiile oferite de sistemul tradițional de evaluare a performanței sunt insuficiente pentru deciziile strategice; - Nu creează o legătură între indicatorii non-financiari și cei financiari.
Kaplan și Norton Frigo și Krumwiede	1992 2000	- Sunt prea mulți indicatori, resimțindu-se nevoia de noi indicatori cu un conținut mai larg, pentru a explica mai multe prin mai puține cifre.
Lehn și Makhija	1996	- Nu măsoară valoarea creată.
Bukowitz și Petrash	1997	- Nu iau în considerare activele necorporale.
Ittner și Larcker	1998	- Se bazează pe informații istorice și sunt orientate către trecut; - Lipsa capacității de predicție în explicarea performanței viitoare; - Oferă foarte puține informații despre cauzele declanșatoare; - Raportează procese funcționale și nu interfuncționale.
Frigo și Krumwiede	2000	- Indicatorii tradiționali nu realizează conexiunea dintre nivelul operațional și cel strategic.

Sursă: Proiecție proprie

companiei vor fi mai condensate, pentru a crea o imagine de ansamblu.

Care sunt așteptările utilizatorilor? Weetman (2006) susține, referitor la așteptările pe care le au utilizatorii, că raportul trebuie să fie construit astfel încât să identifice clar acele aspecte controlabile de către managerul centrului de responsabilitate. Dacă centrul de responsabilitate controlează atât cantitatea, cât și prețul unui articol, atunci amândouă ar trebui să fie raportate și efectul combinat cuantificat. Dacă centrul de responsabilitate controlează doar cantitatea unui articol, atunci raportul trebuie construit astfel încât să evidențieze aspectele cantitative ale tranzacțiilor din perioada respectivă. Design-ul raportului este foarte important deoarece managerul centrului de cost, profit sau investiții nu va putea folosi raportul într-un mod eficient dacă nu va oferi informații folositoare. Managerii ar trebui consultați în design-ul raportului, fiind necesară o perioadă de probă înainte ca un anumit design să fie acceptat. Graficele și diagramele ar putea reprezenta mijloace de comunicare mult mai eficiente decât simplele tabele.

Care este frecvența raportării? Frecvența raportării, în abordarea lui Weetman

(2006), ar trebui să fie în conformitate cu nevoile managementului. Există, totuși, un pericol în ceea ce privește frecvența raportării. Rapoartele trebuie să fie analizate și să se acționeze în consecință, iar o frecvență crescută a raportării poate rezulta în prea mult timp pierdut cu analiza activității. Răspunsul cu privire la frecvența raportării este oferit, cel mai bine, de frecvența ciclului revizuit și acțiunile corective.

Indicatorii utilizați în cadrul sistemelor de raportare a performanței

Needles et al. (2011) susțin că măsurarea performanței se face prin intermediul instrumentelor cantitative ce măsoară performanța companiei în raport cu un anumit scop sau rezultat. Indicatorii de performanță pot fi atât financiari, cât și non-financiari. Exemple de indicatori financiari utilizați pot fi: rentabilitatea investiției, venitul net sau costul calității scăzut exprimate ca procente din vân-

zări. Acești indicatori utilizează informații monetare pentru a măsura performanța unei organizații generatoare de profit, a segmentelor/diviziilor componente, departamentelor, liniilor de producție, regiunilor de vânzare sau activităților operaționale. Măsurătorile de performanță non-financiare includ timpul necesar îndeplinirii unei sarcini sau numărul de apariții al unei activități. Astfel, se pot considera următorii indicatori: numărul de plângeri înregistrate de la clienți, numărul de livrări expediate în aceeași zi sau timpul necesar pentru completarea unei comenzi.

Continuând pe aceeași idee, Weygant et al. (2012) menționează că măsurătorile financiare (exprimate în unități monetare), precum analiza variațiilor sau rentabilitatea investiției (ROI), reprezintă instrumente utile în evaluarea performanței. Cu toate acestea, multe companii suplimentează aceste măsurători financiare cu cele non-financiare pentru o mai bună evaluare a performanței și o anticipare mai precisă a rezultatelor viitoare. De asemenea, autorul oferă câteva exemple de indicatori non-financiari utilizați în diferite industrii, prezentate în **Tabelul 2**.

Tabel 2 - Indicatori non-financiari utilizați în diferite industrii

Industrie	Indicatori
Automobile	Gradul de utilizare al capacității de producție Vechimea medie a principalelor active Impactul grevelor Loialitatea față de brand
IT	Profilul consumatorului final Numărul produselor noi Procentul acțiunilor deținute de angajați Numărul de tehnicieni și oameni de știință din cadrul departamentului de cercetare și dezvoltare
Chimică	Date referitoare la satisfacția clienților Factori ce influențează alegerea consumatorilor Numărul brevetelor și mărcilor deținute Loialitatea față de brand
Bancară	Numărul de ATM-uri pe regiuni Numărul de produse utilizate de clientul mediu Numărul apelurilor rezolvate de sistemul interactiv de asistență Rata de retenție a cardurilor de credit

Sursă: Financial Accounting Standards Board, *Business Reporting: Insights into Enhancing Voluntary Disclosures* (Norwalk, Conn.: FASB, 2001)

Balanța Scorecard (Balanced Scorecard)

Letza (1996) precizează faptul că, începând cu anii 1980, managerii au început să respingă indicatorii financiari, căutând alte mijloace de măsurare a performanței. Aproximativ în aceeași perioadă, mulți manageri din Europa și Statele Unite au adoptat conceptul de management al calității totale (Total Quality Management).

Dezvoltarea acestui concept a atras atenția managerilor asupra importanței concentrării pe nevoile clienților, iar oferirea de produse și servicii de calitate devine o modalitate de păstrare a avantajului competitiv. Sinergia acestor factori evoca nevoia de noi metode de evaluare a performanței.

Conceptul de „Balanced Scorecard” a fost introdus în anul 1992 de către Kaplan și Norton, iar prima carte pe

această temă apare în anul 1996, sub titlul „The Balanced Scorecard, Translating Strategy into Action”. Conform autorilor lucrării, Kaplan și Norton, Balanced Scorecard furnizează managerilor instrumentele necesare atingerii succesului competițional viitor, în condițiile în care organizațiile concurează într-un mediu complex, iar o înțelegere cât mai precisă a obiectivelor și metodelor de îndeplinire a acestora este vitală.

Caraiani et al. (2008) descriu Balanced Scorecard ca fiind o situație de monitorizare și raportare a performanței ce combină instrumentele financiare tradiționale cu cele non-financiare și oferă managerilor informații relevante despre activitățile pe care le conduc.

Horngren et al. (2012) menționează că Balanced Scorecard transpune misiunea și strategia entității într-un set de indicatori de performanță care furnizează cadrul conceptual pentru implementarea strategiei. Balanced Scorecard nu se

concentrează exclusiv pe atingerea obiectivelor pe termen scurt, subliniind obiectivele non-financiare pe care compania trebuie să le atingă pentru a-și îndeplini și susține obiectivele sale financiare.

Kaplan și Norton (1996) consideră că Balanced Scorecard transpune misiunea și strategia în obiective și indicatori, grupate în patru perspective diferite (Caraiani et al., 2008):

- perspectiva financiară (Cum îi percepem pe acționari?),
- perspectiva clienților (Cum îi percepem pe clienți?),
- perspectiva procese interne (Cum selectăm domeniul de activitate? Care este domeniul de succes?),
- respectiv, perspectiva dezvoltare și învățare (Cum susținem și dezvoltăm abilitățile de dezvoltare ale proceselor?).

Totuși, includerea sau excluderea oricăreia dintre perspective este alegerea organizației, realizându-se astfel măsuri unice pentru fiecare companie (Kaplan și Norton, 1996).

Perspectiva financiară din cadrul Balanced Scorecard

În ciuda dezavantajelor indicatorilor financiari, conform lui Kaplan și Norton (1996), Balanced Scorecard păstrează perspectiva financiară întrucât indicatorii financiari sunt valoroși în a rezuma consecințele economice ale acțiunilor trecute. Indicatorii financiari de evaluare a performanței arată contribuția implementării și îndeplinirii strategiei companiei la îmbunătățirea indicatorilor precum venitul și profitul net sau profitul pe acțiune. Obiectivele financiare se referă, în general, la indicatorii de profitabilitate, cum ar fi profitul din exploatare, rentabilitatea capitalului investit sau valoarea economică adăugată. Obiectivele financiare alternative pot fi creșterea rapidă a vânzărilor sau generarea de numerar.

Perspectiva financiară presupune conform lui Nair (2004) identificarea obiectivelor financiare necesare îndeplinirii obiectivelor și scopurilor strategice. Într-o organizație orientată spre profit, această perspectivă este cea mai utilizată și analizată. Veniturile, atât recurente, cât și noi, pe bază de abonamente sau altfel, marjele și cheltuielile sunt foarte importante pentru orice organizație care caută să-și atingă obiectivele.

O greșeală foarte des întâlnită în cadrul companiilor este aceea că uită să conecteze obiectivele financiare la strategia non-financiară a companiei.

Perspectiva financiară ar trebui să creeze legătura dintre obiectivele financiare și celelalte obiective ce „hrănesc” mașinăria în vederea atingerii rezultatelor.

În cazul unei organizații orientate spre profit, perspectiva financiară este critică în contextul în care forțează recunoaște-

Tabel 3 - Întrebările la care ar trebui să răspundă perspectiva financiară

Întrebări cheie	Instrumente
<p>Perspectiva financiară</p> <ul style="list-style-type: none"> • Care sunt indicatorii financiari cheie? • Care este trendul indicatorilor cheie? • Ce factori externi pot influența acești indicatori? • Care este bugetul pentru executarea planului strategic? 	<ul style="list-style-type: none"> Brainstorming Grafice de control Brainstorming Sledgehammer

Sursă: Smith, R.F. (2007), *Business process management and the Balanced Scorecard*, John Wiley & Sons, Inc

rea și definirea obiectivelor financiare critice pe care compania trebuie să le atingă.

În aceste vremuri dificile pentru mediul de afaceri, banii par să însemne totul, însă perspectiva financiară trasează următoarele mențiuni:

- Principalul obiectiv al unei afaceri este crearea de bogăție, măsurată printr-o serie de obiective financiare realizate;
- Scopul obiectivelor financiare este de a stimula unitățile operaționale pentru a gestiona performanța și pentru a obține competențele necesare realizării performanței viitoare;
- Reprezintă perspectiva ce fundamentează misiunea și scopul organizației;
- Reprezintă un indicator de performanță „întârziat” întrucât înregistrează succesul după îndeplinirea faptelor.

Weygandt et al. (2012) precizează că în interiorul fiecărei perspective Balanced Scorecard se pot identifica obiectivele ce contribuie la atingerea scopului strategic. Astfel, obiectivele perspectivei financiare ar putea fi următoarele: rentabilitatea activelor, profitul net, rating-ul de credit, prețul acțiunilor și profitul pe angajat.

Definirea fiecăreia dintre cele patru perspective se realizează în funcție de specificul fiecărei entități. Smith (2007) trasează însă câteva întrebări comune care ar putea apărea în cadrul oricărei entități în interiorul fiecărei perspective, precum și instrumentele care ar putea oferi răspunsul la aceste întrebări (Tabelul 3).

Studiu empiric privind perspectiva financiară prezentată în cadrul Balanced Scorecard

În continuarea acestei lucrări vom aborda una dintre cele patru perspective propuse în cadrul literaturii Balanced Scorecard, mai exact, perspectiva financiară. În acest sens vom dezvolta un studiu prin intermediul căruia să putem observa corelațiile dintre principalii indicatori financiari și indicatorii non-financiari, cota de piață și cursul bursier.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Fundația pe care este dezvoltat acest studiu o constituie analiza situațiilor financiare făcute publice de către companiile cotate la Bursa de Valori București, însumând un număr de 383 de companii

pe parcursul a patru exerciții financiare consecutive, cuprinse în perioada 2008-2011.

Cursul bursier pentru fiecare companie a fost extras pe baza interpretării graficelor disponibile pe site-urile de specialitate, în timp ce cota de piață deținută de fiecare companie a fost obținută prin împărțirea cifrei de afaceri la cifra de afaceri a sectorului, în fiecare dintre anii analizați.

Eșantionul selectat în cadrul analizei corelației dintre evoluția cursului bursier și principalii indicatori economici cuprinde o gamă largă de sectoare de activitate; dintre acestea 67% se află în aria de producție, restul de 33% aparținând zonei de servicii.

Analiza a cuprins un număr de șase indicatori financiari (cifra de afaceri, rentabilitatea financiară, rentabilitatea economică, rentabilitate comercială, rotația stocurilor și rotația creanțelor), precum și doi indicatori non-financiari (prețul pe acțiune și cota de piață), selectați din literatura de specialitate, cu privire la evaluarea performanței.

Referitor la modul de calcul al acestor indicatori trebuie să menționăm următoarele: rentabilitatea financiară și rentabilitatea comercială au fost calculate utilizând profitul net; rentabilitatea economică a fost calculată utilizând profitul brut; iar rotația stocurilor și rotația creanțelor au fost exprimate în numărul de rotații.

Pentru a calcula variațiile de la un an la altul au fost utilizate diferențele procentuale pentru cifra de afaceri, rotația stocurilor și rotația creanțelor, în timp ce diferențele referitoare la ratele de rentabilitate au fost exprimate în puncte procentuale.

Nivelul corelației dintre indicatorii analizați a fost calculat pe baza coeficientului de corelație Pearson, notat cu „R”, ce indică intensitatea relației dintre variabile: semnul +/- arată direcția relației, în timp ce intensitatea relației este dată de valoarea obținută. Coeficientul de determinare (R^2) arată cât la sută din variația valorilor uneia dintre variabile este determinată de variația valorilor celorlalte variabile.

ANALIZA CORELAȚIEI DINTRE EVOLUȚIA CURSULUI BURSIER ȘI PRINCIPALII INDICATORI FINANCIARI

Valoarea unei companii este dată de capitalizarea bursieră, obținută prin înmulțirea cursului bursier cu numărul de acțiuni al companiei. Astfel, companiile care au făcut obiectul acestei analize au fost cele cotate la Bursa de Valori București, pentru care au existat cotații într-un mod regulat și al căror număr total de acțiuni nu s-a modificat pe parcursul celor patru exerciții financiare consecutive urmărite. Numărul total de companii

supuse analizei a fost de 299, datele fiind prelucrate și transformate în vederea obținerii de măsuri relevante pentru indicatorii economico-financiari utilizați în analiză.

Rezultatele obținute (**Tabelul 4**) arată o corelație puternică directă între evoluția cursului bursier și evoluția indicatorilor financiari: cifra de afaceri, rentabilitatea comercială și rotația creanțelor, la polul opus situându-se rentabilitatea financiară și rentabilitatea economică.

Astfel, modificarea cursului bursier este explicată, în principal, de rotația creanțelor (14,6%), de cifra de afaceri (13,9%) și de rentabilitatea comercială (13,1%).

Importanța evoluției celor trei indicatori poate fi explicată de criza economică prin care a trecut țara noastră de-a lungul perioadei analizate, perioadă în care menținerea cifrei de afaceri pe fondul scăderii consumului a însemnat o adevărată provocare.

Totodată, dificultățile întâmpinate de întregul mediu economic au determinat întâzieri la plată, deținerea de lichidități devenind, astfel, un adevărat atu vizavi de concurență.

Surprinzător este rezultatul obținut de rentabilitatea financiară, în contextul în care acest indicator este considerat, de cei mai mulți analiști economici, cel mai important în măsurarea performanței unei companii.

Tabel 4 - Rezultatele analizei dintre evoluția cursului bursier și principalii indicatori financiari

Indicator	Coeficientul de corelație Pearson (R)	R^2
Cifra de afaceri	0,372864622	0,139028027
Rentabilitatea financiară	0,197335256	0,038941203
Rentabilitatea economică	0,256998626	0,066048294
Rentabilitatea comercială	0,363277993	0,131970901
Rotația stocurilor	0,232676534	0,054138370
Rotația creanțelor	0,382342371	0,146185689

Sursă: Proiecție proprie

În contradicție cu așteptărilor noastre, numai 3,89% din evoluția cursului bursier este explicată de modificarea rentabilității financiare.

Acest rezultat vine să întărească ideea conform căreia indicatorii financiari pot fi subiectul unor manipulări sau a alegerii unor politici contabile neadecvate.

ANALIZA CORELAȚIEI DINTRE EVOLUȚIA COTEI DE PIAȚĂ ȘI MODIFICAREA RATELOR DE RENTABILITATE

În cadrul acestui studiu a fost analizat un număr de 94 de companii, aparținând sectorului de activitate „agricultură”. Valorile obținute pentru coeficientul de corelație Pearson au arătat o influență majoră a cotei de piață asupra ratelor de rentabilitate economică și financiară (Tabelul 5).

Astfel, modificarea cotei de piață explică în proporție de 41,29% modificarea ratei rentabilității economice și în proporție de 9,67% modificarea ratei rentabilității financiare.

Diferența dintre cele două rezultate obținute poate fi explicată de faptul că în calculul rentabilității financiare a fost luat în considerare profitul net, în timp ce pentru rentabilitatea economică a fost utilizat profitul brut, evitându-se, în acest mod, impactul fiscalității asupra rentabilității economice.

Totodată, diferența dintre cele două rezultate poate fi explicată de gradul de

îndatorare ridicat ce caracterizează sectorul de activitate analizat.

Astfel, activitatea companiilor este, în principal, finanțată prin intermediul creditelor, iar orice modificare a profitului companiilor generează un impact mai mare asupra rentabilității financiare vizavi de rentabilitatea economică.

Legătura puternică dintre cei doi indicatori financiari și cota de piață, indicator non-financiar, confirmă noua orientare întâlnită în cadrul literaturii cu privire la evaluarea performanței, aceea de a utiliza un mix de indicatori financiari și non-financiari.

Concluzii

În ciuda controverselor legate de acuratețea informațiilor oferite de către indicatorii financiari, includerea acestora în cadrul uneia dintre cele patru perspective ale Balanced Scorecard reprezintă un garant al utilității acestora în evaluarea performanței.

Rezultatele noastre au indicat o corelație puternică directă între evoluția cursului bursier – indicator non-financiar – și evoluția cifrei de afaceri, a rentabilității comerciale și a rotației creanțelor – indicatori financiari.

Astfel, modificarea cursului bursier este explicată, în principal, de rotația creanțelor (14,6%), de cifra de afaceri (13,9%) și de rentabilitatea comercială (13,1%).

Contrar așteptărilor noastre, între evoluția cursului bursier și rentabilitatea financiară și economică există o corelație redusă, evoluția cursului bursier fiind explicată de cei doi indicatori doar în proporție de 3,89%, respectiv 6,6%.

Rezultatul este cu atât mai surprinzător, în contextul în care rentabilitatea financiară este considerată, de către cei mai mulți analiști economici, un etalon în măsurarea performanței unei companii. Aceste rezultate confirmă însă posibilitatea manipulării, cosmetizării sau alegerii unor politici contabile neadecvate cu privire la recunoașterea, evaluarea și prezentarea elementelor din cadrul situațiilor financiare.

Oportunitatea utilizării mix-ului de indicatori financiari și non-financiari în cadrul sistemelor de evaluare a performanței a fost confirmată și de studiul nostru, în sensul că rezultatele obținute au arătat o influență majoră a cotei de piață – indicator non-financiar – asupra ratelor de rentabilitate economică și financiară – indicatori financiari.

Totodată, rezultatele prezentate anterior cu privire la relația dintre principalii indicatori financiari și evoluția cursului bursier vin în sprijinul acestei idei.

Concluzionând, indicatorii financiari dețin un loc important în cadrul sistemelor de raportare a performanței și, implicit, în cadrul Balanced Scorecard.

Utilizarea acestora trebuie, însă, să țină cont de limitele informațiilor oferite, în special orientarea către trecut și posibili-

Tabel 5 - Analiza corelației dintre evoluția cotei de piață și modificarea ratelor de rentabilitate

Indicator	Coeficientul de corelație Pearson (R)	R ²
Rentabilitatea financiară	0,311068	0,096763
Rentabilitatea economică	0,64258075	0,41291002

Sursă: Proiecție proprie

tatea cosmetizării rezultatelor, limite ce pot fi ameliorate prin dublarea indicatorilor financiari față de cei non-financiari.

În urma cercetărilor efectuate cu ocazia elaborării studiului, considerăm oportună continuarea cercetării referitoare la celelalte trei perspective prezente în cadrul Balanced Scorecard: perspectiva clienți, perspectiva procese interne și perspectiva dezvoltare și învățare.

Acknowledgements

Autorii apreciază comentariile și recomandările utile ale prof. univ. dr. Chirața Caraiani, prof. univ. dr. Cornelia Dascălu și conf. univ. dr. Camelia Lungu din cadrul Academiei de Studii Economice București.

The authors appreciate helpful comments and recommendations of Professor Chirața Caraiani, Professor Cornelia Dascălu and Associate Professor Camelia Lungu from Bucharest University of Economic Studies.

Bibliografie

- Caraiani, C.; Dumitrana, M.; Dascălu, C.; Lungu, C.I.; Calu, D.A.; Gușe, R.G.; Dumitru, M.; Jinga, G.; Vulpoi, M.; Jianu, I. (2008), *Contabilitate de gestiune & control de gestiune*, Ediția a II-a, Editura Universitară
- Cote, J.; Latham, C. (2004), *Relationship quality: a critical link in management accounting performance measurement systems*, *Advances in management accounting*, Volume 12, 171-190
- Hornigren, C.T.; Datar, S.M.; Rajan, M. (2012), *Cost accounting a managerial emphasis*, fourteenth edition, Prentice Hall
- Jusoh, R.; Ibrahim, D.N.; Zainuddin, Y (2008), *The performance consequence of multiple performance measures usage - Evidence from the Malaysian manufacturers*, *International Journal of Productivity and Performance Management*, Vol. 57, No. 2, 2008, pp.119-136
- Kaplan, R.S. (2012), *The balanced scorecard: comments on balanced scorecard commentaries*, *Journal of Accounting & Organizational Change*, Vol. 8 Iss: 4 pp. 539 – 545
- Kaplan, R.S.; Norton, D.P. (1996), *Translating strategy into action The Balanced Scorecard*, Harvard Business School Press Boston, Massachusetts
- Kaplan, R.S.; Norton, D.P. (2001), *The strategy-focused organization, how balanced scorecard companies thrive in the new business environment*, Harvard Business School Press Boston, Massachusetts
- Kellen, V. (2003), *Business Performance Measurement*, disponibil la :<http://www.depaul.edu>
- Letza, S.R. (1996), *The design and implementation of the balanced business scorecard: An analysis of three companies in practice*, *Business Process Re-engineering & Management Journal*, Vol. 2 Iss: 3 pp. 54 – 76
- Levin, B. (2005), *Success factors goal management*, disponibil la: www.successfactors.com/Products/GoalManagementDatashheetv2.pdf
- Nair, M. (2004), *Essentials of Balanced Scorecard*, John Wiley & Sons, Inc
- Needles, B.E.; Powers, M.; Crosson, S.V. (2011), *Financial and management accounting*, ninth edition, Cengage Learning
- Pestoff, V.A. (1998), *Beyond the Market and State: Social Enterprises and Civil Democracy in a Welfare State*, Aldershot: Ashgate
- Smith, R.F. (2007), *Business process management and the Balanced Scorecard*, John Wiley & Sons, Inc.
- Vâlceanu, G.; Robu, V.; Georgescu, N.; Șerban, C.E.; Hristea, A.M.; Cismaru, I.; David Sobolevshci, I.M.; Petcu, M.A.; Negescu, M.D.; Tutui, D.; Vasilescu, C.; Popescu, A.M.; Anghel, I.; Dinu, E. (2005), *Analiza economico-financiară*, (Ediția a II-a), Editura Economică
- Weetman, P (2006), *Financial and management accounting an introduction*, fourth edition, Prentice Hall
- Weygandt, J.J.; Kimmel, P.D.; Kieso, D.E. (2012), *Managerial accounting tools for business decision making*, sixth edition, John Wiley & Sons, Inc
- Yeniyurt, S. (2003), *A literature review and integrative performance measurement framework for multinational companies*, *Marketing Intelligence & Planning*, Vol. 21 Issue: 3 pp. 134 – 142
- Dicționarul explicativ al limbii române, Ediția a II-a, București, 2012

Investitorii și-au pierdut încrederea în rapoartele companiilor

Un nou studiu al ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants) arată că, după criza financiară, investitorii au mai puțină încredere în rapoartele corporative, peste două treimi afirmând că sunt mai sceptici cu privire la informațiile furnizate de către companii.

Aproape două treimi din cei 300 de investitori implicați în studiul „*Ce vor investitorii: direcții pentru raportarea corporativă*” au declarat ACCA că managerii au prea multă autoritate asupra cifrelor financiare pe care le raportează, iar o importantă majoritate a investitorilor intervievați susține că acordă o mai mare credibilitate informațiilor generate în afara unei companii, cum ar fi știrile și social media decât rapoartelor corporative tradiționale. În mod îngrijorător, 45% au considerat că raportul anual este inutil.

În ce privește părerea celor care stabilesc politicile de raportare a existat o discordanță clară privind raportarea trimestrială.

Aceasta a fost considerată utilă de către 75% dintre ei pentru propriile lor decizii de investire, dar în același timp 65% au considerat că raportarea trimestrială generează decizii pe termen scurt pe piață. Aproape jumătate ar dori eliminarea raportării trimestriale obligatorii.

Principalele concluzii au inclus:

- După criza financiară, 69% dintre investitori au devenit mai sceptici în privința informațiilor oferite de companii
- 63% acordă o mai mare încredere informațiilor generate în afara companiei

- 63% consideră că managementul are prea multă autoritate asupra cifrelor raportate
- 63% consideră că volumul de informații oferit de companii a încurajat “hiper-investițiile”
- 46% consideră că raportarea trimestrială obligatorie ar trebui abandonată
- 93% și-au exprimat susținerea pentru conceptul de raportare integrată

Studiul a relevat și o susținere importantă a rolului auditării externe, care a fost percepută drept principalul factor de redresare a încrederii în cifrele raportate de companii.

Numai în domeniul precum prevenția riscurilor privind profitul și riscuri și oportunități emergente, viteza informării a fost considerată de către investitori mai importantă decât atestarea ei, iar 41% dintre respondenți au dorit extinderea auditului și la raportările trimestriale.

În legătură cu acest studiu, Ewan Willars, director ACCA pentru politici, a apreciat: „Acest studiu arată că, odată cu criza economică, s-a produs o schimbare a dorințelor investitorilor legate de informațiile financiare. Declinul încrederii în informațiile corporative după criza financiară sugerează că auditul are un rol mai important de jucat în reclădirea încrederii în declarațiile companiilor.

Dar studiul arată că, în timp ce este ușor să se adune „investitorii” sub un singur acoperiș, realitatea este că aceștia doresc informații diferite de la raportarea financiară. Spre exemplu, doresc sau au nevoie de aceleași informații investitorii pe termen scurt, cum sunt fondurile speculative, ca și investitorii pe termen mai lung, cum sunt fondurile de pensii? Companiile și echipele financiare care le susțin ar putea fi nevoite să ofere o gamă de informații financiare care răspunde nevoilor diverselor grupuri de investitori, în loc să privească comunitatea investitorilor ca pe un tot unitar.”

În context, Ewan Willars a precizat: „Problema raportării financiare trimestriale arată cât pot fi de fragmentate opiniile. Chiar și investitorii individuali sunt ambivalenți – doresc să consume raportare financiară trimestrială pentru propriul lor interes, dar recunosc că acest accent pe perioade scurte de timp este dăunător pentru interesele generale, pe termen lung, ale pieței. Există o dorință clară pentru raportare regulată, dar investitorii sunt conștienți care este rezultatul acestui tip de mediu informațional financiar.

Această situație reprezintă o reală provocare pentru abordarea viitoare a reglementatorilor și decidenților politici. La nivel european sunt inițiative pentru eliminarea obligativității raportării trimestriale, existând totuși o logică în menținerea ei ca opțiune, având în vedere opiniile variate ale companiilor individuale și efectele care au fost constatate la nivelul pieței. Normalizatorii profesiei contabile și reglementatorii ar trebui să fie îngrijorați cu privire la procentul crescut de investitori care nu percep utilitatea rapoartelor anuale și care privesc cu neîncredere libertatea de acțiune a managementului în ce privește cifrele raportate de companii.

Dar și investitorii au multe teme de gândire. Dacă urmează să joace un rol central și doresc să își facă auzite opiniile în cadrul procesului de stabilire a politicilor, trebuie să fie mai clari cu privire la ce își doresc și să ajute profesia să elaboreze un regim de raportare financiară care oferă investitorilor nivelul de asigurare pe care ei și-l doresc.”

Respondenții la studiul ACCA reprezintă o gamă largă de instituții, dintre care 150 au în administrare active cu o valoare mai mare de 500 milioane USD, inclusiv fonduri de pensii, companii de asigurare, bănci private, afaceri de familie și alte firme de management de active, precum și consilieri de investiții sau analiști și trezorieri ai unor companii.

Firmele mici trebuie sprijinite să adopte practici de afaceri sustenabile

Decidenții politici, organismele de reglementare și profesioniștii din domeniul finanțelor trebuie să ajute firmele mici să adopte practici de afaceri sustenabile deoarece impactul lor uriaș asupra mediului este în prezent ignorat, arată ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants).

Deși reprezintă peste 90% din companii la nivel mondial și realizând, în medie, aproximativ 50% din produsul intern brut, cu o proporție de angajare a forței de muncă de 63% și cu un impact semnificativ asupra poluării industriale, IMM-urile au fost marginalizate în dezbaterea privind practicile de afaceri sustenabile și au fost lente în adoptarea unor îmbunătățiri legate de mediu.

De exemplu, în Uniunea Europeană, numai 29% dintre IMM-uri au introdus măsuri pentru economisirea energiei sau a materiilor prime (în comparație cu 46% dintre companiile mari) și numai 4% au un sistem de utilizare eficientă a energiei.

În noul sau document de politici, *Incorporarea sustenabilității în IMM-uri*, Forumul global pentru IMM-uri al ACCA a invitat la acțiune o serie de grupuri pentru a ajuta companiile mici în a deveni mai eficiente și ecologice.

Pentru ca aceste eforturi să ia amploare trebuie adoptate o serie de măsuri și abordări specifice IMM-urilor, decidenții politici fiind nevoiți să ia în considerare nu numai diferențele dintre companiile mari și IMM-uri, ci și diferențele dintre microîntreprinderi și întreprinderi mici și mijlocii, arată raportul.

Deoarece multe companii mici sunt conduse de proprietari-manageri și nu au

acționari sau consilii cărora să le raporteze, acestea au un grad mai mare de libertate pentru a implementa practici de sustenabilitate – sau de a le ignora. Din acest motiv este important ca guvernele și profesioniștii care asistă companiile să se asigure că IMM-urile sunt conștiente de câștigurile rapide pe care le pot obține printr-o eficiență crescută și că au informații privind subvențiile, asistența financiară și stimulentele care ar putea fi puse la dispoziția celor care se angajează să reducă emisiile sau deșeurile.

Aceste programe includ condiții care sunt stabilite astfel încât numai companiile cu practici sustenabile au acces la lanțuri de aprovizionare din sectorul public, cu un volum considerabil și potențial profitabile. În timp ce proprietarii companiilor mici trebuie să devină mai proactivi și strategici în adoptarea unor practici sustenabile de afaceri, organismele de reglementare trebuie, de asemenea, să se asigure că iau în considerare mai întâi sectorul companiilor mici atunci când se are în vedere elaborarea unor reglementări care sunt menite să încurajeze astfel de practici, precum raportarea sustenabilității.

Documentul de politici emis de ACCA prezintă o serie de provocări pentru grupurile implicate.

IMM-urile trebuie să urmeze cinci pași către raportarea sustenabilității, aceștia fiind: angajarea în mod public a companiei pentru a întreprinde acțiuni în acest sens; evaluarea impactului activității; stabilirea obiectivelor pentru reducerea impactului; acțiuni pentru reducerea impactului și publicarea politicilor și acțiunilor companiei.

Profesioniștii contabilii sunt îndemnați să: colaboreze cu experți locali în domeniul mediului și sustenabilității pentru a obține acces local la informații credibile; să analizeze sustenabilitatea ecologică a propriei lor activități, utilizând apoi experiența valoroasă astfel obținută pentru a dezvolta cu clienții lor dialoguri relevante, bine informate, bazate pe experiența concretă.

Documentul susține că organismele profesionale contabile trebuie să devină mai proactive în dezbateră sustenabilității IMM-urilor, oferind membrilor lor instrumentele și resursele adecvate pentru a-i ajuta să se dezvolte în această direcție.

Mark Gold, președinte al Forumului global pentru IMM al ACCA, a precizat în acest sens: „Prea des companiile mici sunt trecute cu vederea atunci când se discută probleme de mediu și sustenabilitate.

Dar în termeni de activitate economică, de grad de ocupare a forței de muncă și deșeurilor, companiile mici au un impact uriaș și este deosebit de important ca ele și cei care le acordă consultanță și le reglementează activitatea să recunoască această stare de fapt și să înceapă să întreprindă acțiuni pentru a aborda problema deșeurilor, pentru a promova eficiența și pentru a avea certitudinea că sustenabilitatea este pe primul plan în gândirea lor.”

O tendință în raportările financiare: firmele elimină pozițiile „toxice” și solicită consultanță

Bilanțurile contabile ale companiilor referitoare la anul 2012, care au avut termen de depunere la Administrațiile Financiare până la data de 30 mai, au relevat o tendință în creștere a managerilor de a elimina din bilanț pozițiile „toxice”, astfel încât acesta să permită evoluția business-ului și să reflecte intrarea într-o nouă etapă, arată o analiză realizată de R&M Audit Contabilitate, care a luat în considerare bilanțurile a circa 200 de firme din diferite domenii și cu diferite dimensiuni. „Pozițiile toxice sunt acelea care au fost supraevaluate în anumite momente ale existenței unei companii (uneori în scopuri speculative, alteori pentru obținerea anumitor valori ale diversilor indicatori) sau diferite elemente uzate moral, stocuri nereale, creanțe incerte și supraevaluate (care de fapt sunt pierderi), poziții neperformante sau cauzate de anumite reglementări trecute nocive etc. Orice element din bilanț are „o valoare de piață”, adică o valoare reală; ceea ce nu corespunde realității

trebuie în cele din urmă analizat și eliminat”, a comentat **Mirela Șerban**, Managing Partner R&M Audit Contabilitate.

Bilanțul contabil trebuie să răspundă nevoii curente de informații privind compania respectivă; astfel, înainte de realizarea documentului, o serie de manageri au solicitat verificarea taxelor și impozitelor, precum și servicii de consultanță managerială, din care au fost desprinse atât recomandări punctuale, cât și din perspectiva evoluției pe termen mediu.

„Dacă în ceea ce privește firmele mari și multinaționalele am constatat un pas înainte referitor la proactivitatea față de documente și latura de consultanță, în ceea ce privește IMM-urile situația a fost exact inversă: pe parcursul anului trecut, activitatea zilnică i-a acaparat complet pe manageri și administratori, care au acordat, din păcate, mai puțină atenție informațiilor care reieșeau lună de lună din balanțe, așa încât acum datele din bilanț i-au luat prin surprindere, deși „jocurile sunt făcute”, căci acestea sunt rezultatele cu care vor merge în acest an către bănci și alți parteneri”, a precizat Mirela Șerban.

În ceea ce privește bilanțurile contabile pe anul trecut ale IMM-urilor, acestea au arătat în general bine pentru sectorul IT, multe firme înregistrând creșteri de până

la 20-30% ale cifrelor de afaceri față de anul 2011, precum și un cash flow îmbunătățit, conform analizei realizate de R&M Audit Contabilitate. „IT-ul este un domeniu de activitate la care companiile nu numai că nu pot renunța, ci dimpotrivă: managerii se gândesc că mai bine investesc într-un software ca să reducă din cheltuielile cu alte resurse”, afirmă Mirela Șerban. În ceea ce privește furnizorii de servicii educaționale, analiza R&M Audit Contabilitate a constatat în general o scădere a cifrei lor de afaceri în 2012 comparativ cu 2011, situația fiind similară în ceea ce privește companiile de retail tradițional. „O evoluție pozitivă au avut însă clienții din domeniul construcției și imobiliar, care au realizat în 2012 o cifră de afaceri în medie cu circa 5% mai mare decât în 2011, ceea ce pentru acest sector este important în condițiile de piață existente”, arată Mirela Șerban.

Consultanții și analiștii R&M Audit Contabilitate recomandă managerilor să nu aștepte sfârșitul de an pentru a urmări pozițiile bilanțiere comparative, ci să realizeze această operațiune de sinteză în mod continuu, pe tot parcursul anului. „Este greșită interpretarea conform căreia documentele sunt făcute doar pentru fisc; înregistrările contabile oferă informații utile în primul rând managerilor,

pentru dezvoltarea business-ului lor. Coerența datelor pe parcursul întregului an și în special urmărirea lichidităților rămân principala noastră preocupare în calitate de consultanți, în condițiile în care dificultățile financiare existente în piață trădează încă o creștere economică fragilă”, concluzionează Mirela Șerban.

Sondaj „Insurance Banana Skins”: Noile reglementări - principalul risc identificat în industria asigurărilor

Cel mai mare risc pe care îl întâmpină în prezent industria asigurărilor este generat de valul de noi reglementări introduse la nivel internațional și local, conform unui nou raport care prezintă riscurile existente în sectorul asigurărilor.

Cel mai recent raport „Insurance Banana Skins”, realizat de către Centrul pentru Studiul Inovației Financiare (CSFI) în colaborare cu PwC, indică faptul că noile reglementări vizând aspecte precum solvabilitatea și practicile de afaceri ar putea copleși industria prin costuri și probleme de conformitate.

Ar putea, de asemenea, să distragă managementul de la aspecte mai urgente, precum profitabilitatea afacerii, într-un moment în care întreaga industrie a asigurărilor se află sub presiune.

Sondajul a inclus 662 de practicieni din domeniul asigurărilor și observatori ai industriei din 54 de țări, consultați cu privire la riscurile majore anticipate pentru următorii 2-3 ani. Împărțit pe categoriile de respondenți structura acestora a fost:

Non-viață 35%, Asigurări de viață 26%, Reasigurare 7%, Brokeri 6%, Observatori 26%. Reglementările reprezintă principalul risc identificat în multe piețe majore, incluzând America de Nord, Europa și Orientul Îndepărtat/zona Asia-Pacific.

Acesta este cel de-al doilea sondaj consecutiv „Banana Skins” care plasează reglementarea pe primul loc în topul preocupărilor asigurătorilor, subliniind incertitudinea constantă ce planează în jurul unor inițiative majore de acest fel.

Directiva Solvency II a Uniunii Europene, aflată în cel de-al 7-lea an de planificare, a reprezentat o preocupare centrală, în special pentru că multe dintre țările din afara Uniunii Europene așteaptă să vadă rezultatele înainte de a-și finaliza propria planificare.

Un alt set de riscuri este identificat în domeniul practicilor de afaceri (4), o zonă puternic influențată de reglementare. În ciuda numeroaselor măsuri implementate de către companii și de către autoritățile de reglementare menite să pună în ordine practici precum vânzările incorecte, aceasta rămâne în continuare o zonă de risc, în special într-o perioadă de stres economic, când presiunea de a genera vânzări este foarte puternică.

Alte preocupări care reies din sondaj includ starea de incertitudine a piețelor financiare (2) și starea economiei mondiale (3). Acestea se adaugă tensiunilor dintr-o industrie care a fost presată ani de-a rândul de rate scăzute ale dobânzilor și de o competiție acerbă. Un aspect particular îl reprezintă moștenirea produselor cu beneficii definite, dar care nu pot fi finanțate într-un mod profitabil la randamentul scăzut înregistrat astăzi (6).

Menținerea unor condiții de piață dificile a adus în prim-plan și calitatea managementului (8) și, în particular, managementul riscului (7).

Topul riscurilor identificate în industria asigurărilor (în paranteză, poziția ocupată în 2011)

1	Reglementarea (1)
2	Randamentul investițiilor (4)
3	Mediul macro-economic (3)
4	Practicile de afaceri (18)
5	Catastrofele naturale (5)
6	Beneficiile definite (-)
7	Calitatea managementului riscului (15)
8	Calitatea managementului (14)
9	Răspunderea extinsă pentru revendicări (7)
10	Imixtiunea politicului (11)
11	Canalele de distribuție (9)
12	Ipoteze actuariale (12)
13	Inovația (-)
14	Reputația (16)
15	Managementul schimbării (-)
16	Disponibilitatea capitalului (2)
17	Governanța corporativă (8)
18	Schimbările climatice (20)
19	Resursele umane (6)
20	Dezvoltarea de produse (24)
21	Social media (-)
22	Infraționi (22)
23	Instrumentele complexe (19)
24	Reasigurarea (21)
25	Funcția de back office (17)
26	Poluarea (25)
27	Terorismul (23)

Sondajul din acest an indică o preocupare continuă privind riscurile legate de catastrofele naturale (5), dată fiind frecvența crescută a acestor evenimente, precum și costurile din ce în ce mai mari

ale revendicărilor. În unele piețe, precum Noua Zeelandă sau Australia, abordarea asigurătorilor față de revendicările apărute în urma catastrofelor naturale a devenit o problemă majoră la nivel politic.

Pe de altă parte, un număr de aspecte înregistrează o scădere în topul riscurilor identificate, în special cel legat de dispo-

nibilitatea capitalului necesar pentru a susține industria (în scădere de la 2, la 16). Situația este acum inversată: există capital în exces în industrie, în special în sectorul de asigurări non-viață și reasigurare, ceea ce menține prețurile scăzute și afectează profitabilitatea. Alt risc în scădere, cel puțin în piețele dezvoltate, este legat de resursele umane: agitația din sectorul serviciilor financiare a dus la ușurarea recrutării și păstrării talentelor. Situația este mai dificilă în piețele emergente unde numărul personalului calificat este mai scăzut.

„Este ironic faptul că cele mai mari riscuri ale industriei vin din partea reglementărilor, cele care sunt menite să reducă riscurile, într-o perioadă în care condițiile de operare și de garantare sunt, de asemenea, foarte dificile. Nu este surprinzător faptul că aceste presiuni sunt reflectate într-o preocupare crescută față de abilitatea managementului de a le gestiona”, a declarat David Lascelles, editorul raportului.

O împărțire pe sectoare a industriei asigurărilor indică faptul că sectorul asigurărilor de viață se concentrează în special asupra impactului pe care îl au ratele scăzute ale dobânzilor asupra randamentului investițiilor, precum și asupra administrării rețelelor complexe de distribuție.

În sectorul asigurărilor non-viață, principalele preocupări se referă la excesul de capacitate și la prețurile competitive, alături de impactul creșterii revendicărilor în caz de catastrofă. Preocupările din sectorul de reasigurare se referă în principal la securitatea capacității într-o piață extrem de competitivă.

În România, piața asigurărilor a fost puternic lovită de criză, competiția intensă pe preț afectând atât segmentul asigurărilor de viață, cât și cel non-viață. Jucătorii din industrie sunt de asemenea afectați de profitabilitatea scăzută și de

pierderile rezultate din produsele cu daubilitate mare așa cum sunt polițele RCA. *„Este nevoie de o întărire a politicii de management al riscului și de îmbunătățirea eficienței operaționale pentru a putea traversa această perioadă și a reveni la o creștere durabilă”,* a declarat Paul Facer, Partener de Audit pentru Sectorul Financiar, PwC România.

Raportul poate fi descărcat de pe site-ul CSFI: www.csfi.org sau de pe cel al PwC: www.pwc.com.

OECD a publicat Planul de Acțiuni care vizează planificarea fiscală abuzivă a companiilor multinaționale

Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (OECD) a publicat mult-așteptatul Plan Comprehensiv de Acțiuni (CAP), drept răspuns la îngrijorările publice exprimate cu privire la erodarea bazei de impunere și a transferului profiturilor (BEPS). Acesta recomandă întărirea cooperării internaționale în privința modelelor de afaceri multinaționale și a schemelor de planificare fiscală aferente acestora.

Planul de Acțiuni va sta la baza elaborării unui nou set de standarde pentru a preveni dubla neimpozitare. Întărirea regulilor anti-abuz privind entitățile controlate din alte jurisdicții (CFC) va permite statelor să taxeze profiturile transferate către subsidiarele offshore.

Planul de Acțiuni va încuraja autoritățile fiscale naționale să fie mai agresive în

privința inspecțiilor fiscale și va pune presiune politică pe parlamentele naționale să accelereze modificările de legislație fiscală. De asemenea, acesta pune un accent deosebit asupra principiului substanței economice ca element esențial în orice schemă de planificare fiscală.

„Actualele prevederi fiscale naționale și internaționale vor trebui modificate pentru a urmări mai îndeaproape alocarea veniturilor și activitatea economică ce generează acele venituri.

Aceasta este o inițiativă foarte curajoasă care va întâmpina dificultăți foarte mari ținând cont de faptul că diversele state folosesc politica fiscală pentru a stimula creșterea economică, deseori în competiție cu alte țări”, a precizat Mihaela Mitroi, liderul Departamentului de Consultanță Fiscală și Juridică, PwC România.

Realizat la solicitarea Grupului G20, Planul de Acțiuni identifică 15 acțiuni specifice care vor da guvernelor instrumentele de politică fiscală internă și externă necesare pentru a împiedica firmele multinaționale să evite plata taxelor prin intermediul unor structuri abuzive.

„Aceste măsuri vor schimba în mod radical mediul în care operează companiile multinaționale. Este clar că vor exista diferențe în funcție de țară, industrie și de agendele politice diferite ale statelor membre G20 care au fost promotoarele acestui proces. Toate companiile operate la nivel internațional vor fi afectate de instrumentele propuse de OECD”, a precizat Peter de Ruyter, Partener, Consultanță Fiscală, PwC România.

Preocupările societății civile cu privire la faptul că societățile multinaționale evită plata taxelor au atras atenția guvernelor, organizațiilor internaționale și a presei, ceea ce creează oportunități pentru o schimbare masivă a sistemului internațional de taxe.

A apărut revista „Practici de Audit” nr. 3/2013

A apărut revista „Practici de Audit” nr. 3 (7), aferentă trimestrului III din 2013. În acest număr puteți citi: editorialul semnat de prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele CAFR, despre client și piața de audit, un interviu cu **Claus C. Securs**, președintele WPK (Germania), având ca titlu: „Promovăm necesitatea unei reforme corecte și eficiente a auditului”, o prezentare a aplicării tehnicilor statistice de eșantionare pentru îmbunătățirea calității auditului financiar, precum și despre utilizarea „Balanced scorecard” în acest domeniu, detalii privind aplicarea IAS 12 „Impozite amânate”, o trecere în revistă a implicațiilor contabile și fiscale ale reevaluării, aplicații practice privind calculația și managementul costurilor.

De asemenea, veți găsi articole referitoare la noutățile pe plan internațional privind furnizarea de servicii de non-audit clienților și viitorul IFRS.

Rubrica juridică prezintă informații de interes despre ce anume trebuie să cunoască un auditor financiar dacă împotriva sa se formulează o sesizare de natură disciplinară.

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la

adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted,

accepted with reviewing, rejected. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

